

”JUST VIIME KEVÄÄNÄ MÄ HAKKASIN SEN KYYNÄRPÄILLÄ PIHALLE”

Väkivalta ja fyysiset kontaktit suomalaisten ammattilaisvapaottelijoiden tulkitsemina

Eerikki Pihlajamaa

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2020

TIIVISTELMÄ

Pihlajamaa, E. 2020. ”Just viime keväänä mä hakkasin sen kyynärpäällä pihalle”: väkivalta ja fyysiset kontaktit suomalaisten ammattilaisvapaaoittelijoiden tulkitsemina. Liikuntakasvatuksen laitos, Jyväskylän yliopisto, Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 71s., 1 liite.

Vapaaottelu on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana noussut urheilulajien marginaalista kohti valtavirran tietoisuutta. Intensiiviseen fyysiseen kontaktiin perustuva urheilulaji on saanut kiinnostuksen lisäksi myös paljon kritiikkiä. Arvostelijoiden mukaan urheiluväkivaltaa edustavan lajin yksilölliset riskit ovat huomattavia ja sen yhteiskunnallinen vaikutus on negatiivinen. Vapaaottelijoiden mukaan kyse on puolestaan vain yhdestä urheilulajista muiden joukossa. Väkivallan ristiriitaiset määritelmät ja fyysisten kontaktien yksilölliset tulkinnat vaikeuttavat keskustelua aiheen ympärillä. Erilaisten näkökulmien takana olevien arvojen, puhetapojen ja merkitysten avaaminen on tästä syystä tärkeää. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella väkivallan sekä fyysisen kontaktin määritelmiä ja tulkintoja suomalaisten ammattilaisvapaaoittelijoiden näkökulmasta.

Tutkimuksen kirjallisuuskatsaus muodostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan vapaaottelun historiallista kehityskaarta urheilullistumisen ja ammattimaistumisen viitekehyksessä. Toisessa osassa syvennyttään käsittelemään tarkemmin aggressiivisuuden ja väkivallan määritelmiä sekä näitä kahta erottelevia tekijöitä. Näiden kahden osion muodostama teoreettinen viitekehys mahdollistaa vapaaottelijoiden tulkintojen asettamisen yksilötason lisäksi myös laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Tutkimuksen empiirisenä aineistona on kuusi teemahaastattelua, joissa vapaaottelijat pääsivät varsin vapaasti pohtimaan suhdettaan väkivaltaan, fyysiseen kontaktiin ja oman lajinsa yhteiskunnalliseen asemaan.

Suomalaisten ammattilaisvapaaoittelijoiden määritelmät väkivallasta noudattelivat samoja teemoja tutkimuskirjallisuuden kanssa, mutta eroavaisuuksiakin löytyi. Sääntöjen ja vahingoittamisen lisäksi myös valta-asetelman väärinkäyttö nähtiin väkivaltaa määrittävänä tekijänä. Myös pitkävaikutteinen vahingoittaminen ja lyhytkestoinen satuttaminen eroteltiin toisistaan, joista jälkimmäistä ei pidetty väkivaltana laisinkaan. Yhteneväiset määritelmät väkivallasta selittyvät sosiaalisen oppimisen teorian kautta. Ammattilaiseksi asti kavunneet ottelijat ovat sisäistäneet lajikulttuurin sisäiset arvot ja toimintamallit osaksi omaa ajatusmaailmaansa. Vapaaottelun fyysisten kontaktien ja väkivaltaisuuden tulkinnat tyypiteltiin kahteen ideaalityyppiin. ”Urheilutulkinnassa” korostui fyysisen kontaktin instrumentaalisuus ja lajin urheilullisuus, eikä vapaaotteluun nähty sisältyvän todellista väkivaltaa. ”Gladiaattoritulkinnassa” puolestaan korostuivat väkivallan todellisuus, vastustajan alistamisen kautta saavutettava nautinto sekä kamppailutilanteen laukaisemat emotionaaliset reaktiot. Vapaaottelun fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa kuvaavat tulkinnat ovat muuttuneet ajan myötä niin mediassa kuin lajitoimijoidenkin puhetavoissa. Muutoksen taustalla voidaan nähdä olevan liikuntakulttuurin yleinen urheilullistumiskehitys.

Asiasanat: vapaaottelu, väkivalta, aggressiivisuus, fyysinen kontakti, urheilullistuminen

ABSTRACT

Pihlajamaa, E. 2020. "Just last spring I beat him unconscious with elbows": Finnish professional mixed martial artists' interpretations of violence and physical contact. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Social Sciences of Sport, 71 pp., 1 appendix.

For the past twenty years mixed martial arts as a sport has been moving from the margins towards the mainstream. The sport itself is based on intensive physical contact and while it has sparked general interest it has been generating a lot of criticism as well. The critics argue that the sport represents violence and its effects on an individual and societal level are negative. The mixed martial artists themselves see it as just another sport among others. Contradicting definitions of violence and differing interpretations of physical contact hinder the discussion revolving around the subject. For that reason, explaining the values, parlances and meanings behind different viewpoints is extremely important. The aim of this study is to examine the definitions and interpretations of violence and physical contact from the viewpoint of Finnish professional mixed martial artists.

The theoretical background of this study can be divided into two segments. The first segment examines the historical arch of mixed martial arts as a sport in the context of sportification and professionalization. In the second segment the study scrutinizes the definitions and distinguishing factors of aggression and violence. These two segments provide the study a theoretical framework in which the interpretations of the mixed martial artists can be analysed both on individual and on societal level. The empirical part of this study consists of six semi-structured interviews. The relatively casual interview structure allowed the mixed martial artists to freely reflect on their relationship with violence and physical contact and to consider their sport's position in Finnish society.

The Finnish mixed martial artists' interpretations of violence were mostly in line with the themes found in the theoretical literature. However small differences were found. Besides the rules and intentional harm, the abuse of power was found to be a determinant of violence. Also, difference was made between injuring that had long-term effects and inflicting temporary pain. The latter was not considered as a determinant of violence. The converging definitions of violence is explained through the social learning theory. The individuals who had become professionals had also internalized the values and operating models of the mixed martial arts subculture. Interpretations of physical contact and violence in mixed martial arts were divided into two ideal types. The "Sports interpretation" highlighted the instrumental nature of physical contact and the sports aspect of mixed martial arts. It also argued that mixed martial did not include real violence. The "Gladiator interpretation" emphasized realness of violence, pleasure derived from dominating your opponent and emotional reactions triggered by combat. The interpretations of violence and physical contact in mixed martial arts have changed over time within the sport's subculture and in the media. General trend of sportification seems to be the driving force behind this change.

Keywords: mixed martial arts, violence, aggression, physical contact, sportification

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO.....	1
2	VAPAAOTTELUN PAIKKA KAMPPAILULAJIEN KENTÄLLÄ.....	3
3	VAPAAOTTELUN KEHITYSKAARI.....	5
3.1	Vapaaottelun historia.....	5
3.2	Vapaaottelun lajimuutos.....	7
3.2.1	Urheilullistuminen.....	7
3.2.2	Ammattimaistuminen.....	12
3.3	Tarve normittamiselle.....	16
4	AGGRESSIIIVISUUS JA VÄKIVALTA KILPAURHEILUSSA.....	19
4.1	Kilpaurheilu.....	19
4.2	Aggressiivisuus.....	19
4.3	Aggressiivisuusteoriat.....	20
4.3.1	Sosiaalisen oppimisen teoria.....	20
4.3.2	Turhautumis-aggressiivisuusmalli.....	21
4.3.3	Biososiaalinen malli.....	22
4.3.4	Aggressiivisuus ja katharsis efekti.....	23
4.4	Väkivalta ja urheiluväkivalta.....	24
5	AGGRESSIIIVISUUDEN JA VÄKIVALLAN EROISTA.....	28
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	31
6.1	Tutkimuksen tausta ja tutkijan esiymmärrys.....	31
6.2	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	33
6.3	Laadullinen tutkimusote.....	34
6.4	Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä.....	35
6.5	Aineiston kerääminen.....	36
6.5.1	Haastateltavien hankkiminen.....	36

6.5.2 Haastattelutilanne.....	37
6.5.3 Haastatteluaineiston purkaminen	38
6.6 Aineiston analysointi	39
6.6.1 Koodaus	40
6.6.2 Teemoittelu	40
6.6.3 Tyypittely.....	41
6.7 Tutkimuksen etiikka	42
7 TULOKSET	44
7.1 Väkivallan määritelmät suomalaisten vapaaottelijoiden mukaan	44
7.1.1 Säännöt ja suostumus	44
7.1.2 Pyrkimys vahingoittamiseen.....	46
7.1.3 Valta-asetelman väärinkäyttö	47
7.2 Vapaaottelijoiden tulkinnat lajin fyysisistä kontakteista ja väkivallasta	48
7.2.2 Urheilutulkinta.....	48
7.2.3 Gladiaattoritulkinta	51
7.3 Vapaaottelun vaikutukset fyysisten kontaktien ja väkivallan tulkintaan.....	54
7.3.1 Vapaaottelun vaikutukset yksilöön	55
7.3.2 Vapaaottelu ja yhteiskunta.....	57
8 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	61
9 POHDINTA.....	64
9.1 Tutkimustulosten tarkastelu	64
9.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset	69
LÄHTEET	72
LIITTEET	

1 JOHDANTO

On syksy 2017 ja istun helsinkiläisen kahvilan nurkkapöydässä vaihtamassa kuulumisia vanhan tuttavani kanssa. Keskustelun aihe kääntyy vielä kesken oleviin opintoihini ja kerron prograduni tutkimussuunnitelman olevan juuri työn alla. Lisään nopeasti, että aihe on todella kiinnostava; suomalaisten ammattilaisvapaaottelijoiden väkivaltakäsitykset. ”*Vapaaottelu... eiks se oo sitä, missä ei oo mitään sääntöjä?*” hän kysyy. Vaivautuneesti aloitan selittelyltä kuulostavan puolustelupuheen, jolla yritän todistella vapaaottelun olevan vain yksi urheilulaji muiden joukossa: ”*On siinä sääntöjä. Ei saa esimerkiksi potkia päähän maassa makaavaa tai työntää sormia silmiin.*” Tuttavani ei näytä vakuuttuneelta. Alan myös itse epäillä omia näkemyksiäni.

Miksi vapaaottelusta esiintyy niin kaksijakoisia näkemyksiä? Samanaikaisesti kun Suomen ykkösvapaaottelijan, Makwan Amirkhanin, suorituksia suitsutetaan mediassa (esim. Mesikämmen 2019), haluaisi Lääkärilehden vastaava päätoimittaja kieltää lajin kokonaan (Nykänen 2019). Yksi mahdollisuus on, että vapaaottelijat ja lajia seuraava yleisö ovat niin turtuneita väkivaltaan, etteivät he kykene tunnistamaan vapaaottelun riskejä ja negatiivisia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Toinen vaihtoehto on, että yhteiskuntamme on nykyään niin vieraantunut kaikesta fyysisestä kontaktista, että kaikki aggressiiviselta vaikuttava kontakti näyttäytyy välittömästi väkivaltana. Näiden ääripäiden välillä on lisäksi lukemattomia eri vaihtoehtoja, jossa erilaiset yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat näkemysten polarisoitumiseen.

Median puhetaivoissa korostuvat eriävät näkemykset väkivallan määritelmistä, tulkinnoista ja vapaaottelun vaikutuksista yksittäisiin ihmisiin sekä yhteiskuntaan. On selvää, että näihin puhetapoihin liittyy osaltaan yksittäisten ihmisten tarve legitimoida omaa asiantuntijuuttaan, ammatti-identiteettiään tai elämäntyyliään. Lääkäri pyrkii osoittamaan, että päähän kohdistuvat iskut ovat haitallisia terveydelle, kun taas vapaaottelijan mukaan itseään voi todella ymmärtää vasta aidossa kamppailussa. Kärjistyksenomaiset puheenvuorot eivät kuitenkaan saavuta muita, kuin jo omaan ”kaikukammioon” kuuluvia henkilöitä, eivätkä täten myöskään luo uutta tietoa ja ymmärrystä. Tarkoituksenani onkin tässä tutkimuksessa pyrkiä objektiivisesti selvittämään, millä tavalla suomalaiset ammattilaisvapaaottelijat todella ajattelevat väkivaltaan ja fyysisiin kontaktiin liittyvistä tekijöistä. Aitoon itsereflektioon perustuva tarkastelu on omiaan

kehittämään tarvittaessa lajin sisäisiä toimintamalleja tai luomaan vähemmän kärjistetyn pohjan julkisuuden keskustelulle vapaaottelun ja urheiluväkivallan yhteyksistä toisiinsa.

Vapaaottelun suosio on ollut globaalisti nousujohteinen viimeisten vuosien aikana. Makwan Amirkhanin ja Teemu Packálenin kaltaiset kotimaiset supertähdet ovat nostaneet lajin uutisoinnin valtavirtaurheilulajien rinnalle myös Suomessa. Vapaaotteluun keskittyvä yhteiskuntatieteellinen tutkimus on kuitenkin Suomessa vielä varsin ohutta ja lajin tarkastelu urheiluväkivallan kontekstissa käytännössä olematonta. Tutkimukseni yksi tärkeimpiä tehtäviä onkin toimia avauksena urheiluväkivallan tutkimukselle suomalaisen ammattilaisvapaaottelun kontekstissa. Tämän akateemisen tyhjiön täyttämisen tärkeyttä korostaa aiheen ympärillä vellova ristiriitaisuus. Kärjistetyt puheenvuorot, väärä informaatio ja vanhentuneet mielikuvat vaikuttavat negatiivisesti vapaaottelun ja muun yhteiskunnan väliseen suhteeseen ja ovat omiaan hidastamaan lajin kehitystä.

Pyrin siis pro gradu -tutkielmassani selvittämään, millä tavoin suomalaiset ammattilaisvapaaottelijat tulkitsevat fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa. Luvuissa kaksi ja kolme tarkastelen vapaaottelun suhdetta muihin lajeihin sekä vapaaottelun historiallista kehityskaarta. Luvuissa neljä ja viisi esittelen tutkimuskirjallisuuden näkökulmia väkivaltaan, urheiluväkivaltaan ja aggressiivisuuteen. Kuudennessa luvussa luetellaan tutkimusta ohjaavat tutkimuskysymykset ja tutkimustehtävä. Lisäksi kerrotaan tutkimuksen toteutustavoista, menetelmistä ja tieteenfilosofisista lähtökohdista. Luvussa seitsemän esitellään empiirisen aineiston kautta saadut tutkimustulokset, joiden pohjalta vastataan aikaisemmassa luvussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Kahdeksannessa luvussa aineistosta tehdyt tulkinnat vedetään yhteen ja muodostetaan koherentti vastaus tutkimuksen punaisena lankana toimivaan tutkimustehtävään. Viimeisessä luvussa tarkastellaan vielä tutkimustuloksia sekä niistä nousseita tulkintoja suhteessa tutkijan omiin ennakko-oletuksiin ja teoriakirjallisuuteen. Tämän lisäksi viimeiseen lukuun kuuluu tutkimuksen arviointi sekä tutkimusprosessin aikana nousseiden ideoiden kautta muodostuneiden jatkotutkimusehdotusten esittely.

2 VAPAAOTTELUN PAIKKA KAMPPAILULAJIEN KENTÄLLÄ

Vapaaottelu on kamppailu-urheilulaji, jonka täyskontaktisäännöt sallivat varsin suuren määrän erilaisia pysty- ja mattotekniikoita. Eri kamppailulajityylejä yhdistelevät ottelijat harjoittelevat muun muassa nyrkkeilyä, thainyrkkeilyä, brasilialaista jujutsua sekä painia. Hybridimuotoisen kamppailun säännöt mahdollistavat urheilijoiden siirtymisen vapaaotteluun monesta eri lajitaustasta. Ottelut pyritään voittamaan joko tyrmäyksellä, teknisellä tyrmäyksellä, luovutusotteella tai pisteillä. (UFC 2020a.) Vapaaottelut käydään joko kehässä tai häkissä ja lajin silmiinpistävin ero muihin lajeihin verrattuna on iskujen salliminen myös matto-ottelussa (Suomen Vapaaotteluliitto 2020). Modernissa vapaaottelussa on myös huomattava määrä sääntöjä, jotka kieltävät muun muassa iskut takaraivoon ja selkärangan alueelle, maassa olevan ottelijan potkimisen sekä kiinnipitämisen häkistä, kehäköysistä tai vastustajan vaatteista (Association of Boxing Commissions and Combative sports 2019).

Vapaaottelu on suhteellisen uusi tulokas kamppailulajien keskuudessa, mutta se on kasvattanut näkyvyyttään viimeisten vuosien aikana nopeasti ja onkin suosiossa erityisesti nuorten miesten keskuudessa (UFC 2018a). Se ei kuitenkaan harrastajamääriensä suhteen kykene vielä kilpailemaan painin, taekwondon ja judon kaltaisten olympiastatuksen omaavien kamppailulajien kanssa, sillä ne ovat pitkän historiansa aikana sementoineet itsensä osaksi valtaviiran urheilukulttuuria. Kansallisena ylpeydenaiheenakin nähdyn olympiamenestyksen tavoittelun vuoksi valtioiden urheilupäätäjät kiinnittävät olympialajeihin ja niiden menestyspotentiaaliin aivan erityisen tarkkaa huomiota (Haut, Prohl & Emrich 2016, 334–337).

Erilaiset kansalliset variantit mukaan lukien painilla on arviolta jopa 300 miljoonaa harrastajaa (Suomen Painiliitto 2013). Taekwondolla harrastajamäärä on noin 80 miljoonaa (World Taekwondo 2020) ja judolla yli 28 miljoonaa (Messner 2018). Vapaaottelun tarkkoja harrastajamääriä ei ole saatavilla, mutta esimerkiksi Euroopassa oli vuonna 2004 vain noin 140 000 vapaaottelun harrastajaa (Fightsport 2004 Garcían ja Malcolmin 2010, 45–46 mukaan) ja lajin amatööripuolta kehittävä kansainvälinen vapaaotteluliitto IMMAF perustettiin vasta vuonna 2012 (IMMAF 2015a, 29). Harrastajamäärien suuruusluokkien ero on siis selvästi nähtävissä, vaikka se vapaaottelun globaalin kasvun myötä on todennäköisesti jossain määrin kaventunut.

Vapaaottelu onkin kehittynyt koko historiansa ajan ammattilaisuuden ja kaupallisuuden ehdoilla. Se on houkuttellut suurten ottelupalkkioiden avulla lajin pariin maailmantähtiä lähes jokaisesta eri kamppailulajista, eikä vapaaottelun vastaanotto traditionaalisten kamppailulajien puolelta olekaan aina ollut positiivinen. Vuonna 2009 yksi nyrkkeilymaailman tunnetuimmista promoottoreista, Bob Arum, kohahdutti homofobisilla ja rasistisilla kommentteillaan, joissa hän viittasi vapaaotteluyleisöön ”valkoisina skinheadeinä” ja ottelijoihin ”maassa pyöriinä homoseksuaaleina” (Lawson 2009). Suomessa taas ammattinyrkkeilyliitto on kokonaan kieltänyt lisenssinhaltijoitaan ottelemasta muissa kamppailulajeissa, vapaaottelu mukaan lukien (Salomaa 2019). Moneen eri liittoon sirpaloitunut ammattilaisnyrkkeily on kipuillut erityisesti sen kanssa, että vapaaottelun markkinajohtajan UFC:n tapahtumat keräävät jatkuvasti enemmän maksavia katsojia ottelutapahtumilleen (Maschi 2018, 410–411). Ranskassa kansallinen judoliitto kielsi vuonna 2015 judon opettamisen vapaaottelusaleilla, uhaten kaikkia käskyä uhmaavia judokoita liitosta erottamisella (L’equipe 2015). Vuonna 2019 kansainvälinen judoliitto meni askelta pidemmälle ja kielsi jäseniltään kaikkien muiden kamppailulajien kansainvälisiin kilpailuihin osallistumisen (Judoliitto 2019).

Monet perinteisempien kamppailulajien toimijat näyttävätkin pelkäävän vaikutusvaltansa ja taloutensa puolesta, jota globaaliksi viihdetuotteeksi itsensä brändännyt vapaaottelu uhkaa. Viime vuosina on kuitenkin nähty myös onnistuneita esimerkkejä siitä, kuinka siirtymät lajien välillä ovat tuottaneet tapahtumien järjestäjille ja promoottoreille huomattavia taloudellisia voittoja, medianäkyvyyttä ja kiinnostusta. Vuonna 2017 vapaaottelija Conor McGregor ja nyrkkeilijä Floyd Mayweather Jr. ottelivat yhden suurimmista nyrkkeilyotteluista koskaan, jonka Pay Per View -katseluoikeuden osti yli 4.5 miljoonaa ihmistä ja joka tuotti satoja miljoonia dollareita (Maschi 2018, 409). Vuonna 2019 UFC-organisaation tähtiottelija Ben Askren paini vapaapainin olympiakultamitalistia Jordan Burroughsia vastaan 5000 katsojan edessä ”Beat the Streets” hyväntekeväisyystapahtuman pääottelussa, jota kuvailtiin ”kerran elämässä tapahtuneeksi fantasiaotteluksi” (Williamson 2019). Perinteisten kamppailulajien olisikin kannattavaa jo nähdä pelkojensa ohitse ja tunnustaa lajien välisen yhteistyön positiiviset vaikutukset. Seuraavassa luvussa tarkastelen vapaaottelun kehityskaarta, joka pureutuu niiden tapahtumien ja muutosten merkityksiin, mitkä ovat vaikuttaneet vapaaottelun asemaan yhteiskunnassa ja muiden lajien parissa.

3 VAPAAOTTELUN KEHITYSKAARI

3.1 Vapaaottelun historia

Aseettoman kamppailun globaali historia on monimuotoinen ja se on ollut olennainen osa useiden eri sivilisaatioiden urheiluperinnettä. Esimerkiksi nyrkkeilyä ja erilaisia painin muotoja on harjoitettu useissa kulttuureissa jo tuhansia vuosia. Erityisesti painin pitkstä historiasta ja kulttuurillisesta merkittävydestä kertovat Ranskasta löydetyt noin 15 000 vuotta vanhat painijoita esittävät luolamaalaukset sekä useat babylonialaiset ja egyptiläiset reliikit, joiden yksityiskohtaisista kaiveruksista voi tunnistaa vielä nykypäivänäkkin käytettäviä painitekniikoita (Penjak & Karnincic 2013, 50). Voimakkainta kamppailijaa on kuitenkin aina etsitty jonkinlaisten sääntöjen puitteissa. Eri lajien mestarit dominoivat vastustajiaan yksittäisillä osa-alueilla, mutta kamppailijoiden sekä yleisön piirissä on läpi historian kaikunut kysymys; mikä kaikista lajeista tai kamppailutyyleistä on kaikkein tehokkain? Voittaako nyrkkeilijä painijan vai onko karate sittenkin ylivoimainen lähestymistapa kamppailuun? Tähän kamppailu-urheilun perimmäiseen kysymykseen kehitettiin vastaukseksi vapaaottelu.

Vapaaottelun historia voidaan jäljittää antiikin Kreikkaan, vuoteen 648 eaa, jolloin olympialaisissa esiteltiin täysin uusi kamppailulaji, pankration, joka oli yhdistelmä helleenistä nyrkkeilyä sekä painia (Stenius 2014, 7). Väkivaltaisen lajin ottelut päättyivät joko luovutukseen, loukkaantumiseen tai joissain tapauksissa jopa kuolemaan, eivätkä säännöt kieltäneet kuin puremisen, sormien työntämisen silmiin sekä raapimisen (Smith 2010, 620). Pankrationia harjoitetaan edelleen, mutta modernissa muodossaan se ei ole täyskontaktilaji, vaan sen säännöissä kielletään muun muassa kontrolloimattomat iskut päähän sekä useita eri paini- ja mattotekniikoita (United World Wrestling 2017, 10–11). Antiikin pankration voidaan kuitenkin nähdä kiistattomana historiallisena esikuvana myös modernille vapaaottelulle, jonka kehitys alkoi 1900-luvun alkupuolella.

Moderni vapaaottelu otti haparoivia ensiaskeleitaan 1900-luvun taitteessa. Erilaiset näytösottelut nyrkkeilijöiden, painijoiden tai muiden kamppailulajien harjoittajien välillä olivat yleisiä ympäri maailmaa. Näitä otteluita ei kuitenkaan nähty erityisen uskottavina osoituksina kamppailulajien todellisesta hierarkiasta tai ottelijoiden voimasuhteista. Varsin usein vähintäänkin toinen tällaisten otteluiden kamppailijoista osallistui rutiininomaisesti myös näytelyihin otteluihin, minkä takia aitojenkin kamppailuiden lopputulosten ajateltiin yleensä

olevan ennalta sovittuja. (Maher 2010, 214–215.) Ennalta sovittuihin ja näytösotteluihin osallistumisen sijasta Brasiliassa vaikuttanut Gracie-perhe halusi nostaa kehittämänsä ju-jutsun tyyli-suunnan maailmanmaineeseen absoluuttisesti parhaana ja realismiin perustuvana kamppailutyylinä. Gracie-perheen edustajat dominoivat mattopainiin pohjautuvalla kamppailutyylillään Brasiliassa järjestettyjä *vale tudo* -otteluita, joissa oli usein lähes yhtä vähän sääntöjä kuin antiikin kreikan brutaalissa pankrationissa (Smith 2010, 620).

Tämän brasilialaiseksi ju-jutsuksi kutsutun tyyli-suunnan voittokulku jatkui myös Yhdysvalloissa vuonna 1993, kun Ultimate Fighting Championship (UFC) järjesti ensimmäisen otteluiltamansa, jossa kahdeksan eri kamppailulajin edustajaa yritti turnausmuotoisessa tapahtumassa osoittaa oman kamppailulajinsa ylivoimaisuuden (Suomen Vapaaotteluliitto 2020). Kaikkien yllätykseksi noin 80 kiloinen Royce Gracie voitti yhden illan aikana kolme selkeästi itseään suurempaa miestä lähes kokonaan ilman sääntöjä käydyissä otteluissa ja hänet kruunattiin ensimmäisen UFC-turnauksen voittajaksi (Maher 2010, 215–216). Ensimmäistä UFC:n järjestämää turnausta pidetään usein modernin vapaaottelun läpimurtona länsimaissa (Bishop, La Bounty & Devlin 2013, 2). UFC:n vaikutus lajiin on historiallisesti ollut niin valtava, että organisaatio sekä laji itsessään mielletään usein synonyymeiksi keskenään varsinkin lajipiirien ulkopuolella. 2000-luvun taitteessa asian laita ei kuitenkaan vielä ollut näin, vaan lajin parhaimmat ottelijat ja suurimmat yleisöt kerääntyivät Japaniin.

Vuonna 1997 perustettu japanilainen vapaaotteluorganisaatio PRIDE järjesti kulta-aikoinaan noin vuosien 2000 ja 2005 välillä massiivisia kymmenien tuhansien katsojien suuruisia areenatapahtumiaan saavuttaen nopeasti selvän pesäeron suosiossa ja näkyvyydessä yhdysvaltalaiseen UFC:hen verrattuna. PRIDE ja UFC taistelivat Yhdysvaltain ja Aasian markkinaosuuksista 10 vuoden ajan, kunnes UFC vuonna 2007 osti PRIDEN. Kahden suurimman vapaaotteluorganisaation yhdistyminen muodosti UFC:lle käytännössä monopoliaseman, joka mahdollisti lajin urheilullistumiskehityksen jatkumisen sekä entistä tiiviimmän standardisoinnin. (García & Malcolm 2010, 45.) Lajin urheilullistaminen ja modernisointi oli UFC:n vuonna 2001 ostaneiden uusien omistajien toimintaa ohjaava visio, sillä lajin barbaarinen imago aiheutti ongelmia muun muassa poliitikkojen ja urheilukomissioiden kanssa (Smith 2010, 622–623). Viimeisen 20 vuoden aikana vapaaottelu on pikkuhiljaa noussut arvostetuksi urheilulajiksi muiden rinnalle. UFC on saanut otteluiltamiaan näytettäväksi valtavirtaurheiluun keskittyneille kaapelitelevisiokanaville ja

organisaation viimeisin sopimus ESPN:n kanssa oli arvoltaan 1,5 miljardia dollaria (Okamoto & Rovell 2018).

Suomalaisen vapaaottelun historian voidaan katsoa alkaneen vuonna 1998, jolloin Turussa järjestettiin Suomen ensimmäinen vapaaottelutapahtuma Finnfight 1. Suomalaisten ja ruotsalaisten kesken käyty loppuunmyyty otteluilta herätti huomattavaa vastustusta mediassa ja viimeiseen viikkoon asti oli epäselvää, saataisiinko tapahtumaa edes järjestää. Loppujen lopuksi ottelut saatiin kuitenkin käytyä ja mallikkaasti sekä rauhallisesti sujunut tapahtuma jäi historiankirjoihin suomalaisen vapaaottelun lähtölaukauksena. (Mesikämmen 2018). Vapaaottelu jäi ensimmäisen Finnfight -tapahtuman jälkeenkin pysyväksi osaksi suomalaista kamppailukulttuuria ja sen suosio on kasvanut jatkuvasti. Lajin kehittämisen avuksi perustettiin vuonna 2004 Suomen Vapaaotteluliitto, joka toimii lajin kattojärjestönä kotimaassa (Suomen Vapaaotteluliitto 2020). Amatööri- ja ammattilaisvapaaottelun kehittymisestä kertovat myös suomalaisten ottelijoiden kilpailumenestys. Kahdessa ensimmäisissä amatööreille tarkoitetuissa vapaaottelun MM-kisoissa suomalaiset ottelijat saavuttivat yhteensä kolme kultaista mitalia (IMMAF 2014; IMMAF 2015b). Ammattilaisten puolella suomalaisia on nähty yhä enenevässä määrin myös kansainvälisten organisaatioiden otteluilloissa. Eniten menestystä ja medianäkyvyyttä viime vuosina on kerännyt UFC:ssä useita voittoja saavuttanut Makwan Amirkhani, joka on erityisesti persoonansa ja esiintymistaitojensa kautta auttanut vapaaottelua kiinnittämään myös Suomessa osaksi valtavirtaurheilun kenttää.

3.2 Vapaaottelun lajimuutos

3.2.1 Urheilullistuminen

Urheilu on ruumiinkulttuurillisena käsitteenä kulkenut pitkän tien kohti nykyistä modernia muotoaan. Esiteollisissa yhteiskunnissa urheilu nähtiin hyvin vapaamuotoisena toimintana, joka näyttäytyi kyläläisten kisailuna tai karnevaalimaisina tapahtumina (Pfister 2007, 52). Leikkimielisyyteen ja vapaaseen osallistumiseen pohjautuva fyysinen toiminta liittyi erityisesti hauskanpitoon, perinteiden ylläpitoon sekä toiseuden kohtaamiseen tässä ja nyt (Eichberg 2004, 12–13). Urheilu tässä muodossaan tapahtui aina ikään kuin tyhjiössä kaikelta muulta elämäältä ja yksittäisen tapahtuman ainutlaatuisuus korostui siinä, ettei pelejä ja leikkejä ollut standardisoitu nykyisten urheilulajien tavoin. Liikkumisella ja urheilulla ei ollut sen suurempaa

instrumentaalista merkitystä, vaan se oli ainoastaan yksi juhlintaan ja yhteisöllisyyteen liittyvä kulttuurin osa-alue.

Urheilun karnevalistisessa muodossa korostuu erityisen selvästi leikin merkitys. Leikki voidaan määritellä vapaaksi toiminnaksi, joka erottuu selvästi ”normaalista” elämästä. Sen perimmäisenä tarkoituksena ei ole tyydyttää biologisia tai evolutiivisia tarpeita, eikä sen avulla pyritä saavuttamaan minkäänlaista materiaalista hyötyä. Leikki ei ole vakavamielistä, mutta siitä huolimatta sen sisäiset säännöt ja järjestys ovat keskeisessä asemassa. Leikin muodostamaan illuusioon uppoudutaan kokonaisvaltaisesti ja osallistujat pääsevät hetkeksi astumaan ”taikapiirin” sisälle. Taikapiirin konseptilla Huizinga (1998) kuvaa leikkiin liittyvän ajan ja paikan rajallisuutta; leikillä on aina selkeä alku ja loppu ja se tapahtuu jossain sille merkityssä tilassa. Kaikki leikkiin liittyvät tekijät kuitenkin kumpuavat yhdestä sen keskeisimmästä ideasta; leikki itsessään on hauskaa. (Huizinga 1998, 1–10.)

Yhteiskuntien kehittyessä ja muuttuessa entistä kompleksisimmiksi, muuttuvat samalla myös niiden ruumiinkulttuurin ilmenemismuodot. Huizingan (1998, 75) mukaan tuotannontekijöiden ja sosiaalisen elämän muuttuessa entistä organisoidummiksi, heikentyy myös yhteiskunnan kosketuspinta leikkiin, jolloin se muuttuu toissijaiseksi tekijäksi. Leikinomaisuuden väheneminen ja vakavamielisempi suhtautuminen urheiluun voidaankin nähdä osaksi globaalia urheilullistumiskehitystä. Heljakan (2018) mukaan urheilullistumisella tarkoitetaan kulttuurillista kehityssuuntaa, jossa vapaamuotoiset kisailut ja leikit muuttuvat organisoiduksi ja institutionalisoiduksi urheilutoiminnaksi. Guttmann (1978, 15–16) taas määrittelee urheilullistumisen seitsemän tunnuspiirteen kautta, joiden avulla moderni urheilu ja sen aikaisemmat muodot voidaan erotella toisistaan; näitä ovat sekularismi, yhdenvertaisuus osallistumisessa ja olosuhteissa, erikoistuminen, rationalisointi, byrokratisointi, kvantifiointi ja ennätyksien metsästäminen. Urheilullistuminen ei ole terminä kuitenkaan täysin yksiselitteinen ja sen synonyymeinä tai siihen läheisesti liittyen käytetään myös muita termejä kuten sportisointi ja sportifikaatio. Niillä voidaan viitata esimerkiksi urheilun ja siihen liittyvien merkitysten siirtymistä muoti- ja tekniikkateollisuuden tai politiikan kaltaisille elämänalueille, joihin urheilu ei suoranaisesti liity (Koski 2004, 194). Käytän tässä tekstissä sekaannusten välttämiseksi ainoastaan termiä urheilullistuminen ja viittaan sillä nimenomaan ajatukseen kehityssuunnasta, jossa urheilun käsite kulkee vapaamuotoisesta kisailusta kohti kontrolloitua ja tiukasti normitettua toimintaa.

1800-luvun teollistuvasta Englannista alkunsa saanut yhteiskunnallinen rakennemuutos kiihdytti urheilullistumiskehitystä huomattavasti ja tähän aikakauteen voidaan jäljittää koko modernin urheilun perusta (Nevala 2012, 245). Voittajien ja häviäjien dikotomiaan perustuvassa kilpaurheilussa tulosten mitattavuus ja ennätysten tekeminen nousivat keskeisiksi tekijöiksi. Tätä varten lajien säännöt, suorituspaikat ja välineet tuli pystyä standardisoimaan, joka puolestaan vaati ylhäältä alaspäin suuntautuvaa kontrollia. Jatkuvasti lisääntynyt kontrollin tarve on viimeisen kahdensadan vuoden aikana muokannut modernista urheilusta byrokratisoituneen ja institutionalisoituneen koneiston, jonka osasia edustavat erilaiset lajiliitot ja yhteisöt. Sääntöjä ja normeja muokataan kuitenkin jatkuvasti, jotta ne vastaisivat paremmin yleisön ja median kiinnostuksen kohteita. (Pfister 2007, 52–53.) Erityisesti informaatioteknologian kehityksen myötä huippu-urheilusta onkin muodostunut globaali viihdekoneisto, joka tuottaa siihen osallistuville satumaisen määrän rahaa.

Markkinavoimien ja kaupallistumisen tunkeutuminen urheiluun voidaan nähdä osaksi 1980-luvulta asti jatkunutta liikuntakulttuurin eriytymistä, jossa modernin huippu-urheilun ja muun liikunnan välinen kuilu on kasvanut entisestään. Menestyksen kautta taloudellista hyötyä tavoittelevat huippu-urheilutoimijat joutuvat kamppailemaan urheilijoista, yleisöstä ja yhteistyökumppaneista entistä intensiivisemmin. Toisena liikuntakulttuurin eriytymisen ilmenemismuotona voidaan nähdä jatkuva uusien lajien esiin nouseminen (Itkonen 1996, 227–229.) Perinteisempien lajien välisen ja sisäisen kilpailun kiristyessä äärimmilleen, on pienemmillä vaihtoehtolajeilla kaksi houkuttelevaa piirrettä. Ensinnäkin ne vetävät erityisesti lajin urheilullistumiskehityksen alkuvaiheessa mukaansa vähemmän tavoitteellisesti lajiin suhtautuvia harrastajia, minkä ansiosta tällaisten marginaalilajien alakulttuureita usein kuvastaakin tietty rentous ja liikkumisen vapaus. Samanaikaisesti ne kuitenkin kiinnittävät myös sellaisten toimijoiden huomion, jotka näkevät lajin kaupalliset mahdollisuudet ja pyrkivät kaikin keinoin nostamaan lajia valtavirran tietoisuuteen. Kaupallistamisella ja valtavirtaistumiseen tähtäävillä toimilla voi kuitenkin myös olla negatiivisia vaikutuksia. Liikasen (2015, 107) mukaan uusien lajien urheilullistumisen kehityskaareen voi liittyä lajin vakiintuminen organisoiduksi urheilulajiksi muiden rinnalle tai joissain tapauksissa se voi jopa kadota kokonaan. Vapaaottelu on seurannut yleisiä urheilullistumiskehityksen suuntaviivoja. Se on muokkautunut nopeassa tahdissa speaktaakkelimaisten näytösotteluiden kautta marginaaliseksi vaihtoehtolajiksi ja siitä edelleen normitetuksi ja valtavirtaistuneeksi urheilulajiksi. Ei kuitenkaan ollut kaukana, että sen tarina urheilulajina olisi loppunut heti alkuunsa.

Modernin vapaaottelun urheilullistumiskehitys on tapahtunut erittäin nopeasti ja sen alkupisteenä voidaan pitää Ultimate Fighting Championship (UFC) -organisaation perustamista vuonna 1993. Kaikki tätä aikaisempi vapaaottelutoiminta oli suhteellisen hajanaista, pienimuotoista ja speaktaakkelimaista näytöstoimintaa tai oman lajin ja tyyliuunnan kunnian puolustamiseen tarkoitettuja haasteotteluita (Smith 2010, 620). UFC seurasi itsekin tätä linjaa vielä ensimmäisten vuosiansa aikana ja saavutti kyseenalaista mainetta lähes säännöttömien ja väkivaltaisudella mässäilevien otteluiltaamiensa kautta (Walters 2015, 2). Lajin väkivaltaisuus ei miellyttänyt Yhdysvaltojen urheilukomissioita, TV-tuotantoyhtiöitä ja poliitikkoja. Lopulta julkinen paine väkivaltaisen lajin negatiivisista vaikutuksista kävi niin voimakkaaksi, että lähes jokainen osavaltio Yhdysvalloissa kielsi vapaaottelun rajojensa sisällä ja painosti kaapelitelevisioyhtiöitä lopettamaan UFC:n tärkeimpänä tulonlähteenä toimivat otteluiltamien kertakäyttöiset katseluoikeudet, eli ”Pay Per View” -lähetyskset (Smith 2010, 621–622).

Organisaatio ajautui lähes vararikon partaalle ja hetken aikaa näytti siltä, että vapaaottelun tie urheilulajiksi katkeaisi ennen kuin se ehti kunnolla edes alkaa. Vapaaottelun urheilullistumiskehityksessä saavutettiin kuitenkin suuria harppauksia 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, joiden avulla laji onnistuttiin pelastamaan. Vuonna 2001 tapahtunut omistajienvaihdos UFC:ssä aloitti lajin imagon uudelleenrakennuksen Yhdysvalloissa, jonka keskeisinä tekijöinä olivat uudet säännöt ja regulaatiot, suhteiden luominen eri osavaltioiden urheilukomissioihin sekä strategisen lähestymistavan muutos yhteiskuntasuhteiden hoitamiseen (Walters 2015, 102–104). Lajin brändin muokkaus kohti vähemmän väkivaltaista, urheilullisempaa suuntaa, alkoi hitaasti mutta varmasti tuottaa tulosta ja yksi osavaltio toisensa jälkeen alkoi 2000-luvun alkupuolella sallia vapaaotteluiden järjestämisen hallintoalueellaan (Smith 2010, 627–630).

Tärkeä vedenjakaja lajin tulevaisuutta ajatellen sijoittuu vuoteen 2005, kun UFC aloitti oman reality- TV sarjansa *The Ultimate Fighterin*. Sarjaan valitut ottelijat asuivat ja harjoittelivat yhdessä koko kuvausten ajan sekä osallistuivat vapaaotteluturnaukseen, jonka voittajalle luvattiin sopimus UFC:n kanssa. Sarja oli menestys ja toi UFC:lle paljon kaivattua näkyvyyttä televisiossa. Ensimmäisen kauden päätösjaksossa nähty ottelu Forrest Griffinin ja Stephan Bonnarin välillä saavutti niin valtaisan suosion, että se yksinään nosti vapaaottelun statusta jo valtavirtaan kuuluvien urheilulajien joukossa. (Walters 2015, 111–116.) Vapaaottelun urheilullistuminen niin sääntöjen ja regulaatioiden kuin brändäyksen ja sidosryhmysuhteiden rakentamisen kautta mahdollisti ilmiöksi nousseen *The Ultimate Fighterin* kaltaisen reality-

sarjan luomisen. Se toi lajille huiman määrän positiivista medianäkyvyyttä, jonka avulla pystyttiin saavuttamaan entistä paremmin myös taloudellista menestystä.

2010-luvulla vapaaottelu karisti viimeisetkin epäilykset siitä, voidaanko sitä todella kutsua urheiluksi. Useat kansalliset organisaatiot alkoivat saavuttaa jalansijaa ympäri maailmaa ja ne olivat osaltaan edesauttamassa vapaaottelun suosion räjähdysmäistä globaalia kasvua. Lajin kehityksen kannalta UFC:llä oli kuitenkin edelleen ratkaiseva merkitys. Tämä tuli selvästi esille vuonna 2011, kun UFC sekä Fox Sports Media Group tekivät monivuotisen sopimuksen, jonka myötä vapaaottelua päästiin Yhdysvalloissa vihdoinkin seuraamaan suuren kaapelitelevisioyhtiön lähetysten kautta (UFC 2011). Mediatyhtiö Foxin kanssa tehty sopimus legitimoiti vapaaottelun osaksi valtavirtaurheilua, joka lisäsi sen näkyvyyttä entisestään. Samanaikaisesti lisääntyi kuitenkin myös lajin tarkastelu ja kritiikki mediassa, minkä myötä UFC muun muassa julkaisi 2013 oman eettisen ohjeistonsa, jonka avulla ottelijoiden käyttäytymistä pyrittiin kontrolloimaan entistä tiukemmin (Hemminger 2013). Viimeisimpänä ja jossain määrin tärkeimpänä urheilullistumiskehityksen huippukohtana voidaan vapaaottelun osalta pitää vuotta 2016, jolloin viimeinenkin osavaltio Yhdysvalloissa, New York, kumosi vapaaotteluiden järjestämisen kiellon (UFC 2016).

Kaikkien osavaltioiden hyväksyntä toi viimeistään vapaaottelulle sen kaipaaman legitimitetin, jota kohti urheilullistumiskehityksessä koko ajan pyrittiin. Kamppailu-urheilun Mekaksi kutsutussa Madison Square Gardenissa järjestettiin vuoden 2016 marraskuussa areenan ensimmäinen vapaaottelutapahtuma, UFC 205, joka toimi myös henkisesti tärkeänä merkkipaaluna vapaaotteluyhteisölle. Vapaaottelufanit paloivat halusta kaivertaa omia Muhammad Alin ja Joe Frazierin ”The Fight of the Century” kaltaisten otteluiden muistoja ikonisen areenan historiaan. Tapahtuman katsojien toiveisiin vastattiin, kun arenan lipunmyyntiennätyksen rikkoneiden yli 20 000 katsojan edessä lajin supertähti Conor McGregor tyrmäsi vastustajansa ja saavutti ensimmäisenä vapaaottelijana UFC:n mestaruuden kahdessa eri painoluokassa samanaikaisesti (Gerbasi 2016).

UFC on ollut vapaaottelumaailman kiistaton globaali markkinajohtaja jo miltei 15 vuoden ajan ja se asettaa käytännössä lajin urheilulliset sekä sääntelyyn liittyvät standardit, joita muut organisaatiot pyrkivät seuraamaan ympäri maailman (Bishop ym. 2013, 2–3). Lajin urheilullistumiskehitys on tästä syystä linkittynyt historiallisesti nimenomaan UFC:hen organisaationa. Hyvänä esimerkkinä voidaan tarkastella organisaation vaikutusta

kansainvälisen vapaaotteluliiton, IMMAF:in, kohdalla. UFC on useana vuonna avustanut IMMAF:in järjestämien amatöörien arvokisojen organisoinnissa ja markkinoinnissa (UFC 2018b) sekä esittänyt kilpailut organisaation oman videopalvelualustan kautta (IMMAF 2015c). UFC:n vaikutusvalta vapaaottelumaailmassa on niin suuri, että kansainvälinen lajiliitto pyrkii legitimoimaan itsensä sen kautta. Samalla IMMAF:in ja UFC:n välinen yhteistyö antaa UFC:lle entistä enemmän mahdollisuuksia kasvattaa lajin suosiota ja vahvistaa sen asemaa muihin valtavirtalajeihin verrattavana urheilutoimintana. UFC on ollut myös yksi tärkeimmistä toimijoista ammattilaisvapaaottelun sääntöjen standardisointiprosessissa, jonka ansiosta lähes kaikki organisaatiot ympäri maailman käyttävät yhtenäisiä sääntöjä, jotka kulkevat nimellä Unified Rules of Mixed Martial Arts (Smith 2010, 631, 634–637).

Vapaaottelun urheilullistumiskehityksen keskiössä on ollut lajin muuttuminen säädellyksi ja standardoiduksi, minkä kautta laji saavutti ensin poliittisen hyväksynnän ja sitä kautta median sekä suuren yleisön suosion. Myös huippu-urheilun eriytymiseen liittyvien kaupallistumisen ja tuotteistumisen voimistuneet merkitykset näkyvät vapaaottelun urheilullistumiskehityksessä. Seuraavaksi tarkastelen, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet lajin eri toimijoiden ammattimaistumiseen.

3.2.2 Ammattimaistuminen

Modernin kilpaurheilun alkutaipaletta väritti vastakkainasettelu olympismin ihanteisiin nojaavan amatööriurheilun ja taloudellista hyötyä tavoittelevan ammattilaisurheilun välillä. Englantilaisen yläluokan 1800-luvulla luomia ihanteita seuranneet herrasmiesurheilijat pyrkivät suojelemaan omaa ideologiaansa rahvaanomaiselta alaluokalta, joille voitot ja tappiot eivät olleetkaan täysin yhdentekeviä. Ylempään sosiaaliluokkaan kuuluvat amatööriurheilun kannattajat uskoivat fyysisten ja henkisten kykyjensä olevan luonnollisesti muuta väestöä parempia, minkä takia jopa harjoittelun koettiin olevan sopimatonta. (Peterson 2008.)

Kamppailulajeissa on koko niiden modernin historian ajan ollut vahva ammattilaisperinne, joka on jatkunut nykypäiviin asti. Esimerkiksi 1900-luvun alun Suomessa painilla oli erityisen kimurantti asema, sillä se oli yksi niistä lajeista, jossa saavutetun olympiamenestyksen myötä Suomi sementoi itsensä urheilun suurvallaksi. Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton (SVUL) näkemys oli, että nimenomaan amatööriurheilun kautta oli mahdollista vaikuttaa positiivisesti koko yhteiskuntaan niin fyysisesti kuin henkisesti. Rahan vuoksi kilpailevien urheilijoiden

tuottaman moraalisen rappion lisäksi SVUL pelkäsi, että ammattilaisten ylivoima tukahduttaisi myös amatöörien kilpailuhulun, joka näkyisi suoraan olympialaisten mitalitilastossa. Painissa oli kuitenkin mahdollista tehdä niin valtavia summia rahaa, että kiusaus antautua modernia showpainia vastaavaan sirkuspainiin kävi monelle liian suureksi. (Lavikainen 2012, 189–197.) Amatööri-ihanteesta pidettiin Kansainvälisessä olympiakomiteassa kiinni vielä 1980-luvulle asti, kunnes muusta liikunnasta täysin omaksi osa-alueekseen eriytynyttä ja kaupallistunutta huippu-urheilua ei voitu enää sivuuttaa, vaan se oli pakko hyväksyä osaksi olympialaisia (Ilmanen 2012, 180–181).

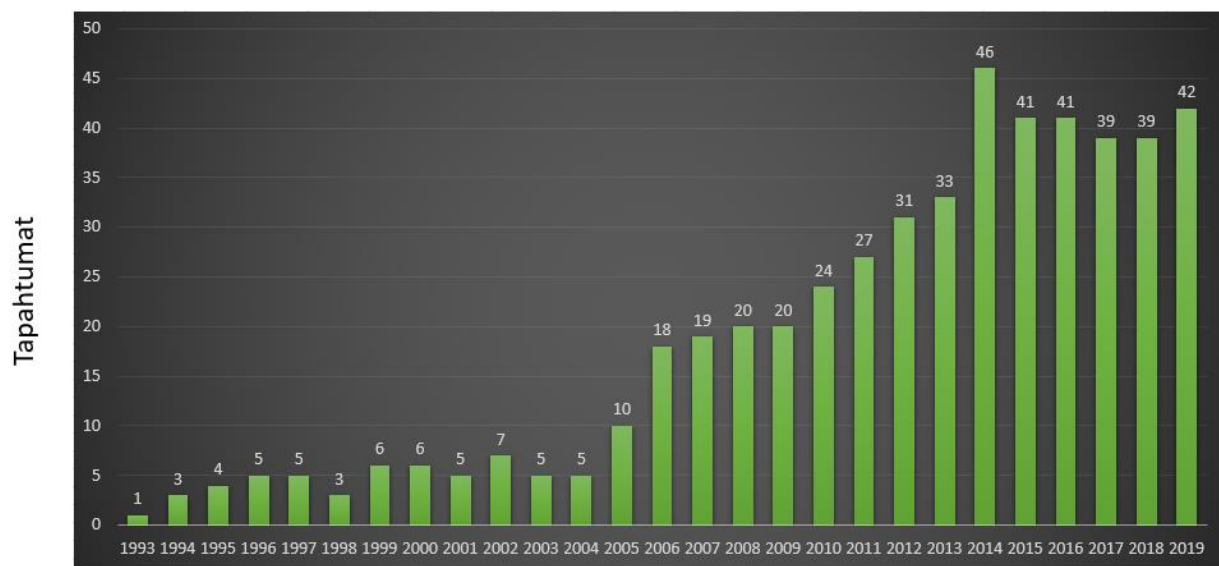
Amatööri-ihanteen siirtyessä taka-alalle huippu-urheilun kohdalla, muuttui myös urheilun ammattimaistumiseen liittyvän keskustelun painopisteet. Nykyään termillä viitataan taloudellisten mahdollisuuksien luomiseen urheilun ympärille, johon osalliseksi pääsevät niin urheilijat, valmentajat kuin hallinnollisesta puolestakin vastaavat henkilöt. Intensiivisesti kilpailluilla markkinoilla pärjääminen vaatiikin tehokkaita ja erikoistuneita organisaatioita, jotka kaikki tekevät osansa kiiltokuvamaisen urheilutuotteen luomisessa. (Peterson 2008, 4.) Guttmannin (1978, 38–39) mukaan modernin urheilun kulmakivenä voidaan pitää urheilun ympärille rakentunutta primaaristen, sekundääristen ja tertiääristen toimijoiden verkostoa, jotka erikoistuvat omiin rooleihinsa ja joka johtaa vääjäämättä myös urheilun ammattimaistumiseen.

Ammattiuurheilun piiristä elantonsa saavien toimijoiden määrän kasvu sekä globaali kilpailu maksavasta yleisöstä sekä yhteistyökumppaneista onkin pakottanut monet lajit toimimaan kaupallisuuden ehdoilla. Esimerkiksi judossa on nähty huomattavia muutoksia muun muassa otteluasuihin ja sääntöihin liittyen. Muutosten tarkoituksena oli tehdä lajista yleisöystävällisempi ja jännittävämpi, jonka avulla muun muassa sponsorisopimuksista tai TV-oikeuksien myynnistä saatua tulovirtaa pyrittiin vahvistamaan. Uusi kaupallisempi versio judosta ei ollut kaikille mieluisa. Erityisesti lajin kulttuuriperintöä vaaliville japanilaisille judojohtajille traditionaalisista käytännöistä poikkeavat ehdotukset tulivat alkuun shokkina. (Sato 2013, 312–315.)

Ammattimaistumiseen ja urheilullistumiseen liitetään paljon samoja piirteitä ja niiden kehitys onkin kulkenut käsi kädessä. Standardisoidut lajit, byrokratisoituneet organisaatiot ja kvantifioidut tulokset mahdollistivat jatkuvan ennätysten rikkomisen ja tilastoinnin, minkä ansiosta urheilijat kilpailivat silloisen päivän kilpakumppaneidensa lisäksi myös historiallisia tuloksia vastaan. Media seurasi herkeämättä ennätyskiä jahtaavia urheilijoita, jotka nousivat

sitä myöten kaiken kansan tietoisuuteen. Urheilutapahtumiin liittyikin entistä tiiviimmin tietynlainen jatkuvuuden tunne ja aivan uudenlainen mahdollisuus sankariksi nousemiseen sekä tämän sankaruuden kaupallistamiseen. (Guttman 1978, 51–52.) Huippu-urheilun ammattimaistumiseen liittyvän kaupallistumisen voidaan puolestaan ajatella kiihdyttäneen urheilullistumiskehitystä entisestään, sillä suuremmat palkkiot ja rahakkaammat sponsorisopimukset lisäävät lajien sisäistä kilpailua, joka pakottaa urheilijoita keskittymään harjoitteluunsa tiukemmin. Samanaikaisesti myös seurojen, liittojen ja valmentajien tulee tehostaa ja ammattimaistaa toimintaansa, jotta laji pysyy relevanttina ja urheilijat pystyvät entistä parempiin suorituksiin. Tämä ammattimaistumisen ja urheilullistumisen toisiaan vahvistava kierre onkin yksi modernia urheilua kuvaava osa-alue.

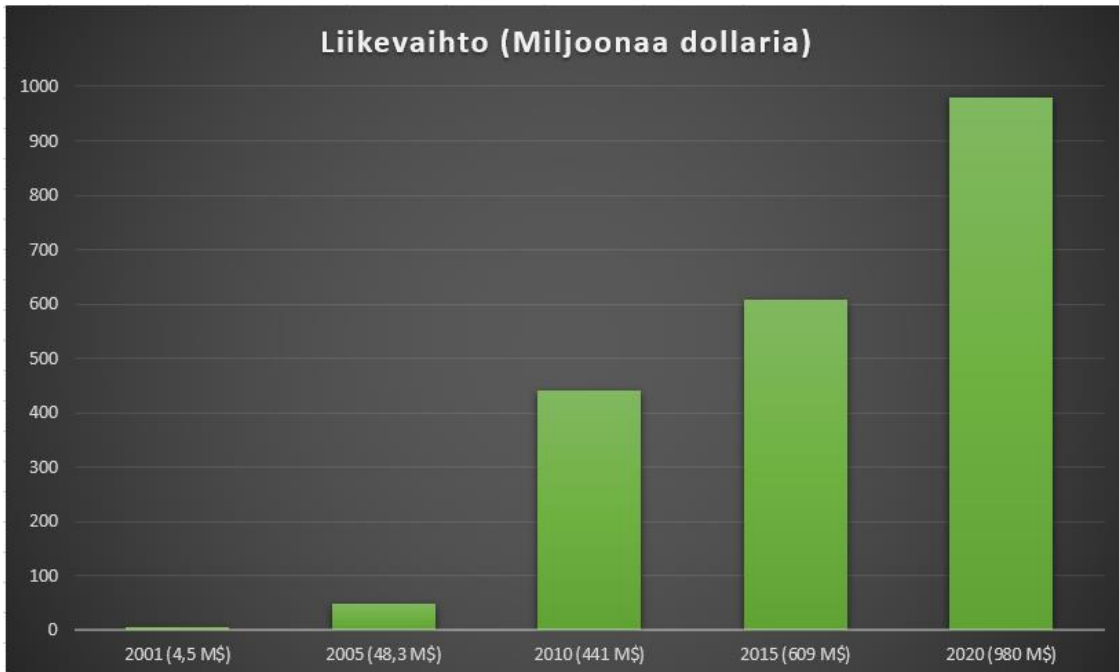
Vapaaottelun ammattimaistuminen on helppoiten nähtävissä nimenomaan taloudellisten tunnuslukujen kehityksen ja medianäkyvyyden lisääntymisen kautta. Esimerkiksi UFC:n vuosittain järjestämien tapahtumien määrässä on ollut huima kasvu viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana (Kuvio 1.)

KUVIO 1. UFC:n järjestämien tapahtumien määrä 1993–2019. Lähde: Ufc.com & Tapology.com.

UFC on siis miltei kymmenkertaistanut järjestämiensä ottelutapahtumien määrän vuodesta 2001 lähtien, jolloin organisaatio myytiin kahdella miljoonalla dollarilla lajin urheilullistamisprosessin aloittaneelle Zuffa LLC:lle (Walters 2015, 103). Näkemystä lajin ammattimaistumisesta tukee myös Nashin (2019) tutkivaan journalismiin perustuva raportti

UFC:n liikevaihdosta, johon kuvio 2 pohjautuu. Kuvioista 1 ja 2 nähdään selvästi myös vuonna 2005 alkaneen reality-sarjan *The Ultimate Fighterin* käsittämättömän suuri merkitys lajin suosiolle ja sitä myötä sen ammattimaistumiselle.

KUVIO 2. UFC:n liikevaihdon kehitys 2001–2020. Lähde: Nash (2019).

UFC:tä on usein moitittu sen taloudellisten tunnuslukujen piilottelusta, mutta vuonna 2016 organisaatio oli pakotettu avaamaan sen tarkasti varjelemaa kirjanpitoa, kun joukko vapaaottelijoita haastoi sen oikeuteen kilpailulainsäädännön rikkomisesta. Edelleen meneillään olevan oikeusjutun ytimessä on UFC:n aggressiivinen liiketoimintastrategia, johon liittyi keskeisesti kilpailijoiden ostaminen ulos markkinoilta. Näin organisaatio vankisti omaa asemaansa lajin ykköspromootiona ja houkuttelevuuttaan ottelijoiden silmissä. Niin urheilijoille, yleisölle kuin sponsoreillekin on selvää, että absoluuttisesti parhaat vapaaottelijat ottelevat UFC:ssä, joka heikentää muiden organisaatioiden houkuttelevuutta kaikkien toimijoiden silmissä. UFC:tä syytetäänkin monopoliaseman väärinkäytöstä, jonka väitetään näkyvän ottelijoita riistävien sopimusten ja palkkojen polkemisen kautta. (Sundberg 2017, 2-6.)

UFC:n ottelijoille maksamat palkkiot ovat kasvaneet absoluuttisella tasolla huomattavasti Zuffa LLC:n omistuksen aikana. Kun vuonna 2005 ottelijoille maksetut palkkiot olivat yhteensä 4,7 miljoonaa dollaria, olivat ne vuonna 2020 arviolta jo miltei 200 miljoonaa dollaria. Ottelijoille

maksettu prosentuaalinen osuus tapahtumien tuotoista ei kuitenkaan ole noussut viimeisen 15 vuoden aikana, vaan se on liikkunut 15%–25 % välillä. (Nash 2019.) Tämä prosenttiosuus on huomattavasti vähemmän kuin muiden valtavirtaa edustavien urheilulajien keskuudessa, joiden joukkoon vapaaottelutoimijat mielellään itsensä luokittelevat. Esimerkiksi National Football Leaguen (NFL:n) pelaajilleen jakama osuus tuotoista on noin 48% (Gordon 2020). Vapaaottelun ammattimaistumisen seuraava askel olisikin ottelijayhdistyksen luominen, jonka avulla urheilijoiden olisi mahdollista neuvotella itselleen paremmat sopimusehdot kaikissa organisaatioissa ja suurempi osuus tapahtumien tuotoista.

Ottelutapahtumien ja liikevaihdon kanssa rinnakkain on lisääntynyt myös vapaaottelun medianäkyvyys koko maailmassa. Yhdysvalloissa entistä suurempi osa otteluilloista näytetään kaapelitelevisioyhtiöiden kanavilla ja sen otteluita näytetään ympäri maailmaa yli 165 maassa, 1,1 miljardissa kotitaloudessa ja 40 eri kielellä (UFC 2018a). Luvuissa on nähtävissä huomattavaa kasvua kun verrataan esimerkiksi Bishopin ym. (2013, 2) UFC:n verkkosivuilta vuonna 2012 lainaamiin lukuihin, jolloin UFC:n otteluita lähetettiin 149 maahan, noin 500 miljoonaan kotitalouteen ja 20 eri kielellä. Tapahtumien määrän kasvu ja lajin globaali valtavirtaistuminen vaikuttaa väistämättä myös vapaaottelun ympärillä työskentelevien sidosryhmien lisääntymiseen, joka on olennainen osa ammattimaistumiskehitystä. UFC:n medianäkyvyyden kasvu on antanut lajille vetoapua myös muualla maailmassa ja pienempiä kansallisia organisaatioita onkin syntynyt sen vanavedessä (García & Malcolm 2010, 45). Pienemmissä organisaatioissa, kuten suomalaisessa Cage:ssä, venäläisessä M1:ssä tai puolalaisessa KSW:ssä on huipputasoa heikommillakin vapaaottelijoilla tänä päivänä mahdollista saavuttaa elannon turvaava ammattilaisuus. Varsin usein pienempien organisaatioiden ottelijat eivät kuitenkaan kykene elättämään itseään ottelupalkkioilla ja yhteistyökumppaneiden kanssa solmituilla sopimuksilla, vaan heitä voidaan kutsua ennemminkin puoliammattilaisiksi.

3.3 Tarve normittamiselle

Itkosen (2014, 5) mukaan urheilun piiriin on muodostunut eriytymisen ja viihteellistymisen kautta oma väkivaltasektorinsa, joka houkuttelee toimijoita puoleensa mittavien rahapalkkioiden sekä shokeeraavuuteen perustuvan medianäkyvyyden kautta. Vapaaottelu kantaakin yhä hartioillaan sen ensimmäisinä vuosina hankittua ylenmääräisen väkivaltaista stigmaa, joka johtaa juurensa lajin parissa toimineiden promoottoreiden lyhytnäköiseen

markkinointistrategiaan. UFC:n ensimmäisiä turnauksia keskityttiin markkinoimaan väkivaltaspektaakkeleina mahdollisimman sensaationhakuisin keinoin. Tapahtumia edeltävissä lehdistötiedotteissa ja haastatteluissa flirttailtiin jopa ottelijoiden mahdollisen kuoleman kanssa, joka kiinnitti myös median huomion ja toi tapahtumille jatkuvasti lisää katsojia (Walters 2015, 69–70). Tämä strategia toimi hetken aikaa, kunnes lajin säätelyn puute herätti päättäjien huomion. Vuonna 1996 senaattori John McCain piti kuuluisan puheenvuoronsa Yhdysvaltain senaatissa ja leimasi lajin ”ihmiskukkotappeluksi”, mikä johti lumipalloeftin lailla lajin harjoittamisen kieltämiseen lähes jokaisessa Yhdysvaltain osavaltiossa (Smith 2010, 622).

Vapaaottelupromoottorit ovat sittemmin vaihtaneet lähestymistapaansa lajin markkinointiin ja kehittämiseen. Urheilullistumiseen ja ammattimaistumiseen läheisesti liittyvä lajin normittaminen on ymmärretty ainoaksi mahdollisuudeksi muovata lajista valtavirran hyväksymää urheilua ja tuottavaa liiketoimintaa. Standardoidut säännöt ja turvallisuustekijöiden huomioiminen ovat viimeisten vuosikymmenten aikana muuttaneet päättäjien käsitystä lajin luonteesta ja avanneet ovia vapaaottelun kasvulle. (Smith 2010, 653–654.) Itkosen (2014, 6) mukaan postmodernin ajan urheilun täytyykin pystyä vakuuttamaan suuri yleisö olemassaolonsa perusteista sekä tekemään jatkuvaa työtä korkean moraalinsa ylläpitämiseksi. Vapaaottelun ensimmäisinä vuosina tehdyn markkinoinnin vahinkoa ei ole vielääkään saatu pyyhittyä täysin pois, jonka vuoksi lajiin liittyviä normeja täytyy jatkuvasti tarkastella ja tarvittaessa muuttaa vastaamaan yhteiskunnan toiveita, mikäli lajin tulevaisuus halutaan turvata. Vapaaottelun strategiana on siis aktiivisesti liikuttaa itseään urheilun väkivaltasektorilta kohti median ja suuren yleisön helpommin hyväksymää kontaktilajien sektoria, johon esimerkiksi jääkiekko ja amerikkalainen jalkapallo voitaisiin luokitella.

Normittamisen tarve tulee esille myös vapaaottelun amatööritoiminnan kehittämisessä, joka on vaatinut lisäksi lajin toimijoiden parempaa hallinnollista organisoitumista. Vuonna 2012 perustetun kansainvälisen vapaaotteluliiton (IMMAF) tärkeimpänä tavoitteena on saavuttaa Kansainvälisen olympiakomitean tunnustus lajille vuoteen 2028 mennessä. Tämän vuoksi liitto on ottanut suuria askeleita muun muassa amatöörien arvokisojen doping-testauksen lisäämisessä, valmentajien ja tuomareiden kouluttamisessa sekä junioritoiminnan uudistamisessa. (IMMAF 2019.)

Suomen Vapaaotteluliitto on seurannut kansainvälisen lajiliiton esimerkkiä ja se hyväksyttiinkin Suomen Olympiakomitean jäseneksi vuonna 2017 (Olympiakomitea 2017).

Suomen olympiakomitean jäseneksi hyväksyminen vaatii, että jäseneksi hakevan yhdistyksen toiminnan pääasiallisena tarkoituksena on liikunnan, huippu-urheilun tai muun urheilun edistäminen ja se sitoutuu noudattamaan suomen olympiakomitean sääntöjä sekä kansainvälisen olympiakomitean peruskirjaa (Olympiakomitea 2019). Yhteiskunnan rahallisen tuen piiriin pääsemisen vaatii kuitenkin tätäkin vahvempia perusteluita. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain valtionavustuksia liikuntaa edistäville järjestöille. Avustusta myönnetään liikuntaa edistävälle rekisteröidylle yhdistykselle, jonka valtionapukelpoisuudessa otetaan huomioon järjestön toiminnan laatu, laajuus, yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä tarkastellaan miten järjestö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019). Suomen Vapaaotteluliitto on saanut ensimmäistä kertaa valtionavustuksia vuonna 2015 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015), mikä tarkoittaa Suomen Vapaaotteluliiton kyenneen jo tällöin näyttämään lajin positiivisen yhteiskunnallisen merkityksen ja sen, että vapaaottelun sisäiset normit eivät ole ristiriidassa muun yhteiskunnan kanssa. Ilman lajin sisäistä normitustyötä näiden instituutioiden tarjoaman urheilullisen ja yhteiskunnallisen legitimitetin hankkiminen ei olisi ollut mahdollista.

4 AGGRESSIIVISUUS JA VÄKIVALTA KILPAURHEILUSSA

4.1 Kilpaurheilu

Urheilu voidaan tarkoituksellisesti riippuen määritellä suppeasti tai laajasti. Morgan, Meier ja Schneider (2001) viittaavat esimerkiksi Websterin sanakirjan määritelmään, joka esittelee urheilun olevan vapaa-ajan viettoa ja mielihyvään pyrkivää fyysistä aktiivisuutta. Tämä on niin laaja määritelmä, ettei se sovellu tämän tutkimuksen tarpeisiin. Keskityn tutkielmassani erityisesti kilpailun kontekstiin ja siksi päädyin käyttämään Parryn (1998) määritelmää, joka tarkentaa käsitettä huomattavasti. Parry (1998) määrittelee kilpaurheilun seuraavalla tavalla:

Kilpaurheilu on sääntöjen ohjaama, fyysisiin kykyihin perustuva kilpailu. Kilpaurheilu on virallisempaa, totisempaa, kilpailuhenkisempää ja institutionalisoituneempaa kuin ne pelit ja leikit, joista kilpaurheilu on alun perin muodostunut. (Parry 1998, 205)

Parryn (1998) määritelmään on siis sisäänrakennettuna ajatus siitä, että kilpaurheilu on aina tietyllä tavalla institutionalisoitu, ja järjestävällä organisaatiolla on auktoriteetti urheilijoita kohtaan. Kilpaurheiluun osallistuvat henkilöt sitoutuvat myös noudattamaan pelin tai ottelun sääntöjä. He siis osallistuvat aktiviteettiin vapaaehtoisesti ja antavat samalla suostumuksen oman koskemattomuutensa mahdolliseen loukkaamiseen.

4.2 Aggressiivisuus

Tutkimuskirjallisuudessa sellaiset käsitteet kuten aggressiivisuus, aggressio ja aggressiivinen käyttäytyminen toimivat usein synonyymeinä väkivallalle, minkä luoma hämmennys vaikeuttaa huomattavasti keskustelua aihepiirin ympärillä (Parry 1998, 206–207). Tästä syystä onkin olennaista tehdä selkeä ja johdonmukainen erottelu näiden termien välille, jonka pohjalle huomioita ja argumentteja vapaaotteluun liittyvästä aggressiivisuudesta sekä väkivallasta voidaan tässä tutkimuksessa muodostaa. Aggressiivisuus voidaan Crattyn (1989, 243) mukaan määritellä sellaiseksi käyttäytymiseksi ja teoiksi, jotka pyrkivät vahingoittamaan toista henkilöä. Samankaltaiseen määritelmään ovat myös päätyneet Loughhead ja Leith (2003) sekä Russell (1993, 184), jotka korostavat aggressiivisuuden manifestoituvan nimenomaan toisia vahingoittavien tekojen kautta, eikä se esimerkiksi kuvaa tiettyä mielentilaa. Tämänkaltainen,

erityisesti psykologian tieteenalan tarpeisiin muokattu määritelmä aggressiivisuudesta on niin lähellä tutkimuskirjallisuudessa käytettyjä väkivallan määritelmiä (Calhoun 1981, 259; Parry 1998, 207-209; Morgan ym. 2001, 339-340.), ettei sitä ole tässä tutkimuksessa mielekäästä käyttää, sillä tarkoituksena on nimenomaan tarkastella aggressiivisuutta ja väkivaltaa erottelevia tekijöitä.

Tarkoituksenmukaisemman määritelmän aggressiivisuudesta esittääkin Parry (1998, 207) jonka mukaan aggressiivisuuteen liittyy aina voiman käyttö tai pakottaminen. Se voi olla puolustus tai hyökkäyskamppailua, mutta voiman käsite ja pyrkimys vallitsevan tilanteen muuttamiseen on aina läsnä. Aggressiivisuus on siis aktiivista voiman käyttöä, mutta sen ei tarvitse tapahtua esimerkiksi vallitsevien sääntöjen ulkopuolella, eikä siihen välttämättä liity toiseen henkilöön kohdistuvaa vahingoittamisen aspektia.

4.3 Aggressiivisuusteoriat

Aggressiivisuus on psykologiassa yksi kaikkein tutkituimmista käyttäytymismuodoista. Tutkimuskirjallisuuden suuren määrän takia on erityisen tärkeää keskittyä sellaisiin aggressiivisuusteorioihin, joiden avulla voidaan muodostaa urheilun kontekstiin soveltuva teoreettinen viitekehys. Tässä osiossa läpikäytyt teoriat pyrkivät nostamaan esille sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä, jotka vaikuttavat urheilijoiden aggressiivisuuteen. Tällaisia ovat esimerkiksi tilannetekijät, persoonallisuustekijät, ympäristötekijät sekä näiden eri yhdistelmät ja konfiguraatiot. (Viemerö 2006).

4.3.1 Sosiaalisen oppimisen teoria

Sosiaalisen oppimisteorian mukaan aggressiivisuus on opittu käyttäytymismalli, joka perustuu havaintoihin muiden ihmisen toiminnasta ja sen seurauksista (Bandura 1971). Crattyn (1989, 248) mukaan tämä teoria toteaa aggressiivisuuden olevan samanlaista kuin kaikki muukin sosiaalinen käyttäytyminen, joka on opittu ja jota ylläpidetään. Russell (1993, 190) antaa teorian kuvauksessaan esimerkin oppijasta, joka tarkastelee mallihenkilön aggressiivisen käyttäytymisen tuloksellisuutta suhteessa jonkin tavoitteen saavuttamiseen. Jos aggressiivinen käytös otetaan mallihenkilön ympäristössä vastaan hyväksyvästi tai oppija näkee sen selvästi auttavan jonkin tavoitteen saavuttamisessa, kasvaa aggressiivisuuden jäljittelyn todennäköisyys myös oppijan omassa käyttäytymisessä (Russell 1993, 190).

Tällainen ympärillä olevien henkilöiden matkiminen tapahtuu helposti urheilussa. Esimerkiksi uuden lajin parissa saattaa helposti tuntea itsensä haavoittuvaiseksi, sillä kyseiseen alakulttuuriin liittyvät käyttäytymismallit tai sosiaalisesti hyväksytyt toimintatavat ovat niin monisyisiä, ettei niitä voi ulkoapäin tarkastelemalla huomata. Käyttäytymismallien, kuten aggressiivisuuden, matkiminen on siis usein tapa pyrkiä osaksi sisäpiiriä ja pitää yllä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta (Heinilä 1976, 344).

Sosiaalisen oppimisteorian mukaan ryhmän sisäisesti hyväksytyt toimintamallit ovat usein virallisia sääntöjä voimakkaampia kannustimia, kun tarkastellaan esimerkiksi asenteita urheiluväkivaltaa kohtaan (Morgan ym. 2001, 342). Tämä näkyy erityisesti jääkiekossa, jossa tappelminen on sääntöjen mukaan rangaistava rike, mutta samanaikaisesti lajitoimijoiden alakulttuurissa varsin yleisesti hyväksyty osa-alue. On perusteltua olla huolissaan myös siitä, muokkaavatko lapset ja nuoret omaa käyttäytymistään aggressiivisempaan suuntaan ottaessaan oppia idoleiltaan. Urheilumedia ei perinteisesti ole tällaista kvasikriminaalista käyttäytymistä pyrkinyt tuomitsemaan ja meitä joka puolelta ympäröivässä tietoyhteiskunnassa kaikkein brutaaleinkin materiaali on kenelle tahansa vain hiirenklikkauksen päässä.

4.3.2 Turhautumis-aggressiivisuusmalli

Russellin (1993, 188) mukaan turhautumis-aggressiomallin alkuperä juontaa Yalen yliopiston psykologien (Dollard, et al. 1939) tutkimukseen. Kyseinen tutkimus alkuperäisessä muodossaan esittää, että kaikki tapahtumat, jotka estävät tavoiteorientoitunutta käytöstä, johtavat vääjäämättä aggressiivisuuteen. Crattyn (1989, 248) mukaan vuosikymmenien tutkimustyö turhautumis-aggressiivisuusmallin ympärillä on kuitenkin nostanut kysymyksiä sen käyttökelpoisuudesta sellaisenaan. Ongelmakohtana nähdään erityisesti se, että turhautuminen ei aina välttämättä johda aggressiivisuuteen, vaan se saattaa laukaista esimerkiksi neuvottomuutta, epätoivoa tai masennuksen tunteita aggressiivisuuden sijasta. Aggressiivista käyttäytymistä saattaa myös ajoittain esiintyä ilman olosuhteiden aiheuttamaa turhautumista tai toisen henkilön provosointia. (Cratty 1989, 248.)

N.E Miller (1941) uudisti turhautumis-aggressiivisuusmallia ja laittoi sen Russellin (1993, 188-189) mukaan paljon realistisempaan perspektiiviin, sillä päivitettyssä muodossaan se hyväksyy

turhautumisesta johtuviksi vastineiksi aggressiivisuuden ohella myös muunlaista käyttäytymistä. Kaksi osatekijää määrittelee, kuinka todennäköistä on, että turhautuminen johtaa aggressiiviseen käyttäytymiseen. Ensimmäinen on turhautumisen määrä, joka kasvaessaan nostaa aggressiivisen vastineen riskiä. Toisena aggressiivisuuteen vaikuttavana tekijänä on se, missä määrin tavoitteeseen pyrkiminen estyy jonkin täysin mielivaltaisen ja odottamattoman tapahtuman takia. (Russell 1993 188–189.) Aggressiivinen vaste on siis todennäköisintä silloin, kun jokin täysin satunnainen tapahtuma johtaa suuren työmäärän haaskuuseen aivan päämäärän lähetyvillä. Urheilussa tämänkaltaiset dramaattiset tapahtumat ovat hyvin tavallisia. Voidaankin siis perustellusti olettaa, että urheilukilpailut ja erityisesti kovilla panoksilla pelattava huippu-urheilu on olosuhteiltaan otollinen aggressiivisen käyttäytymisen esiintymiselle (Jamieson & Orr, 2009).

4.3.3 Biososiaalinen malli

Crattyn (1989, 252) mukaan sellaiseen malliin, joka voisi kokonaisvaltaisesti selittää lukuisten urheilussa esiintyvien muuttujien yhteyden aggressiiviseen käytökseen, pitäisi sisällyttää sosiaaliset, psyykkiset ja fysiologiset tekijät. Cratty (1989, 252–254) esittelee nämä tekijät huomioonottavan biososiaalisen mallin, joka pohjautuu Zillmanin, Johnsonin ja Dayn (1974) tutkimuksen tuloksiin. Zillmanin ym. (1974) mukaan provokaation kohteena olevan toimijan erilaisilla fyysisillä tekijöillä ja aikaisemmillä kokemuksilla on osuus aggressiivisen vasteen ilmenemisessä. Biososiaalinen malli koostuu kolmeen eri joukkoon jaotelluista muuttujista, joiden keskinäisen konfiguraation perusteella provokaation kohde tekee päätöksen kostotoimiin ryhtymisestä (Cratty 1989, 252–253). Ensimmäiseen joukkoon kuuluvat sosiaaliset muuttujat ovat Crattyn (1989, 252–253) mukaan 1) järjestetyn urheilukilpailun alueella vallitsevat yleiset kulttuuriin liittyvät ajattelutavat, 2) urheilijan perheen sosiaaliset arvot, 3) urheilulajin alakulttuurin merkitys ja 4) tiettyä tapahtumaa koskevat muutosherkät olosuhteet, jotka yhdessä kuvastavat urheilijan alttiutta aggressiiviselle käyttäytymiselle.

Toiseen joukkoon kuuluvat urheilijan reaktiokapasiteettiin liittyvät muuttujat. Niitä ovat esimerkiksi kehon fyysinen vaste biokemiallisiin muutoksiin, psykologiset luonteenpiirteet ja aikaisemmat kokemukset. Kolmannessa joukossa ovat tilanteen kognitiiviseen tulkintaan liittyvät muuttujat, kuten mahdollisten kostotoimenpiteiden seurausten pohdinta sekä omien ja vastapuolen voimavarojen ennakointi. (Cratty 1989, 252–254.) Biososiaalinen malli mahdollistaa samanaikaisesti laajamittaisen, mutta myös yksityiskohtaisen tarkastelun

aggressiiviseen käyttäytymiseen liittyvistä muuttujista. Myös yksittäisten tekojen analysointi helpottuu, sillä malli ottaa huomioon esimerkiksi sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät seikat, eikä niitä siksi tarvitse siirtää pois kontekstista.

4.3.4 Aggressiivisuus ja katharsis efekti

Yksi pitkäaikaisimmista ja sitkeimmistä urheiluun liittyvistä uskomuksista on käsitys, että aggressiiviseen urheiluun osallistuminen tai sen seuraaminen tarjoaa mahdollisuuden päästä eroon omista aggressiivisista impulsseistaan (Russel 1993, 211). Samankaltaisesta ajatuksesta on kyse myös silloin, kun ajatellaan urheilun olevan kontrolloidun aggressiivisuuden ilmentymä, joka opettaa aggressiivisen käyttäytymisen hallintaa myös osallistujien jokapäiväisessä elämässä (Calhoun 1981, 260). Tällaiset *katharsiksen* käsitteeseen perustuvat uskomukset pohjautuvat alun perin Aristoteleen kirjoittamiin havaintoihin siitä, kuinka traagisia näytelmiä seuranneet katsojat itse ”puhdistuivat” näyttelijöiden esittämistä tunteista (Berczeller 1967, 261). Katharsis on myös keskeinen konsepti Sigmund Freudin psykologisissa teorioissa. Freudin kehittämän kuolemanvietin käsitteen mukaan ihmisten sisäiset tuhoiset impulssit johtavat lopulta aina sotien ja muiden kauhujen toistamiseen, ellei aggressiivisuutta saataisi ohjattua urheilun kaltaisten turvallisten vaihtoehtojen pariin. (Russell 1993, 215).

Nykyisen tutkimustiedon valossa voidaan kuitenkin laajalti osoittaa, ettei tälle hypoteesille ole minkäänlaista tieteellistä näyttöä. Todellisuudessa tutkimustulokset osoittavat täysin päinvastaisen efektin, kuin miten ”höyryjen päästelyn” ajatellaan urheilijoiden aggressiiviseen käyttäytymiseen vaikuttavan. Konsensus nykytutkijoiden parissa on, että kilpaurheiluun osallistumisella on yleisesti ottaen joko neutraali tai jopa aggressiivisuutta kasvattava vaikutus. (Russell 1993, 222; Cratty 1989, 260).

Aggressiivisuus näyttää tieteellisen ymmärryksen valossa olevan ennemminkin itseään ruokkiva kehä kuin kasautuneita paineita purkava varoventtiili. On siis selvää, ettei katharsis efektiin liittyviä argumentteja voida käyttää yhteiskunnallisella tasolla esimerkiksi fyysiseen kamppailuun perustuvien urheilulajien promootiossa tai vaikkapa urheiluseurojen avustushakemuksia tehdessä. Voidaan perustellusti esittää, että aggressiiviset lapset ja nuoret tulisi ohjata kilpaurheilun sijasta sellaisten aktiviteettien pariin, joissa menestyminen ei edellytä aggressiivisten käyttäytymismallien vahvistamista.

4.4 Väki­valta ja urheiluväki­valta

Tässä tutkimuksessa käsitellään ainoastaan fyysistä väki­valtaa ja sen määritelmiä. Yleis­pätevän väki­vallan määritelmän avulla tulisi pystyä tekemään moraalisia arvostelmia kaikista teoista, tapahtuivat ne missä ympäristössä tahansa. Väki­vallasta keskusteleminen ei ole järin mielekäs­tä, mikäli eri osapuolilla on jokaisella oma näkemyksensä siitä, mitä termillä lopulta tarkoitetaan. Tästä syystä väki­vallan määritelmän kuuluisi päteä myös urheilussa, eikä urheiluväki­valtaa pitäisi tarkastella arkielämästä erillisenä käsitteenä, joka tarvitsee oman määritelmänsä. Kaiken kattavaa käsitettä väki­vallasta ei kuitenkaan voida luoda vain listaamalla väki­valtais­ia tekoja tai väki­vallan piirteitä, vaan kontekstin vaikutus tulee ottaa huomioon sisällyttämällä se itse määritelmään. Mikäli näin ei tehdä, jää termin sisältö auttamatta vajaaksi ja ristiriitaiseksi.

Maailman terveysjärjestö WHO:n raportissa (Krug ym. 2002) esiintyvän määritelmän mukaan väki­vallaksi katsotaan ”tarkoituksellinen fyysisen voiman käyttö tai sillä uhkaaminen, itseä, muita, ryhmää tai yhteisöä vastaan, joka aiheuttaa tai jolla on suuri mahdollisuus aiheuttaa vamma, kuolema, psykologista haittaa, kehityshäiriöitä tai riistoa”. Maamme rajojen sisäpuolella väki­vallan ja sallitun toiminnan välille rajan piirtää rikoslaki, jonka määritelmä pahoinpitelystä on seuraava: ”joka tekee toiselle ruumiillista väki­valtaa taikka tällaista väki­valtaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan” (RL 21:5 1995). WHO:n määritelmän on vaikea nähdä soveltuvan sellaisenaan urheiluun, sillä esimerkiksi joukkuelajeissa pelaajat pyrkivät riistämään pelivälineen vastustajalta fyysisen voimankäytön keinoin, joilla on mahdollisuus aiheuttaa fyysisiä vammoja. Rikoslain määritelmä on WHO:nkin määritelmää tiukempi, sillä kivun aiheuttaminen vastustajalle on erittäin yleinen tapahtuma urheilussa.

Useiden lajien koko olemassaolo perustuu sille, että urheilijat luopuvat vapaaehtoisesti oikeudestaan täydelliseen fyysiseen koskemattomuuteen ja antavat suostumuksensa tästä mahdollisesti johtuviin seurauksiin. Urheiluväki­valtaa käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa sääntöjen merkitys korostuu erityisen vahvasti, sillä ne määrittävät kontaktin rajat, jotka peliin tai otteluun osallistujat ovat yhteisymmärryksessä hyväksyneet (Parry 1998, 205-206). Lisäksi urheiluväki­vallan määritelmään liitetään usein tahallinen vahingon tuottaminen, pelillisiin tavoitteisiin liittymättömät teot sekä suhteettoman suuri voimankäyttö (Calhoun 1981, 259; Morgan ym. 2001, 339-341). Kontaktilajit näyttävät kuitenkin tuottavan tutkijoille

hankaluuksia. Jääkiekon, painin ja nyrkkeilyn kaltaiset lajit sallivat sääntöjensä puitteissa suuren määrän tekniikoita, jotka voitaisiin kaikissa muissa yhteyksissä luokitella väkivallaksi. Morgan ym. (2001, 340) yrittävät kiertää tätä ongelmallisuutta ehdottamalla, että näiden kontaktilajien teot voitaisiin määritellä sääntöjen sisäiseksi väkivallaksi, kun taas Parry (1998, 208) pohtii voidaanko esimerkiksi nyrkkeilyä pitää urheiluna ollenkaan. Kontaktilajeihin liittyvät ominaispiirteet muuttavat tutkijoiden esittämät urheiluväkivallan määritelmät poikkeuksia ja ehtolauseita pullisteleviksi listauksiksi, joita jokainen lukija soveltaa oman mielensä mukaan.

Väkivallan ja urheiluväkivallan määritelmät eivät siis tällä hetkellä ole yhdenmukaisia ja niiden sisäisetkin määritelmät poikkeavat toisistaan. Samanaikaisesti voidaan kuitenkin huomata, että niitä yhdistää kaksi selvästi yhtenäistä teemaa: tietyssä tilanteessa vallitsevien sääntöjen vastainen toiminta sekä toisen henkilön tahallinen vahingoittaminen. Näiden teemojen kautta voidaan muodostaa yhtä lailla arkielämään kuin urheiluunkin soveltuva väkivallan määritelmä: ”Väkivalta on tilanteessa vallitsevien sääntöjen vastaista toimintaa, jolla pyritään tahallisesti vahingoittamaan toista osapuolta”. Olennainen osa määritelmää on se, että tekojen väkivaltaisuutta tarkastellaan aina tietyssä kontekstissa, joka mahdollistaa myös fyysisen koskemattomuuden kaltaisista oikeuksista luopumisen. Määritelmää tarkasteltaessa huomataan myös, että väkivaltaan liittyy aina Parryn (1998, 207) määritelmän mukainen aktiiviseen voimankäyttöön pohjautuva aggressiivisuus, mutta aggressiivisuus ei lähtökohtaisesti ole ”väkivaltaista” tai ”väkivaltaa”.

Väkivaltaa sivuavissa tutkimuksissa tehdään usein myös erottelu niin kutsutun instrumentaalisen väkivallan ja vihamielisen väkivallan välille. Vaikka tutkijat selkeästi viittaavat samaan ilmiöön, vaihtelevat termit hieman kirjoittajasta riippuen. Esimerkiksi Cratty (1989, 243) sekä Parry (1998, 209–210) kirjoittavat käsitteistä sanoilla *instrumentaalinen aggressio* sekä *reaktiivinen-* tai *kostoaggressio*. Calhoun (1981, 259) sen sijaan puhuu *instrumentaalisesta väkivallasta* ja *vihamielisestä väkivallasta*. Molemmista voimankäytön muodoista tulisi kuitenkin puhua edellä esitettyjen määritelmien mukaisesti väkivaltana, minkä takia jatkossa viitataan niihin Calhounin (1981) käyttämin termein. Tämän tarkoituksena on parantaa tekstin luettavuutta ja johdonmukaisuutta.

Parry (1998, 209) sekä Russell (1993, 185) määrittelevät instrumentaalisen väkivallan sellaiseksi toiminnaksi, jossa väkivaltaista tai mahdollisesti vahingoittavaa tekoa käytetään

keinona jonkin halutun lopputuleman saavuttamiseen. Russellin (1993, 185) mukaan tämänkaltainen toiminta ei ole henkilökohtaista ja sen tarkoituksena onkin useimmiten vahingoittamisen avulla vaikeuttaa vastapuolen toimintaa. Samaan lopputulokseen on päätyneet myös Parry (1998, 209), joka korostaa, että instrumentaalinen väkivalta ei ole vastine turhautumiselle, eikä siihen liity vihaa. Esimerkkinä instrumentaalista väkivallasta voidaan pitää vaikkapa tilannetta, jossa pelaaja pyrkii jalkapallo-ottelussa estämään maalin syntymisen tekemällä sääntöjenvastaisen liukutaklauksen hyökkääjän nilkoille. Kuvatussa tilanteessa väkivalta ei näyttäydy itseisarvona, vaan sillä on haluttuun lopputulokseen nähden ainoastaan välineellinen merkitys. Vihamielisellä väkivallalla tarkoitetaan sellaista toimintaa, jonka pyrkimyksenä on vahingoittaa vastapuolta ja joka on kosto tai vastine esimerkiksi turhautumiseen tai provokaatioon (Parry (1998, 209-210; Russell 1993, 185). Tällaiset väkivallanteot voidaan Cratty (1989, 244) mukaan nähdä lyhytaikaisina, provokaatiosta johtuvina ”episodeina”, joiden tarkoituksena on lievittää turhautumisen ja vihan tunteita. Vihamielisen väkivallan taustalla ei siis nähdä olevan mitään suurempaa merkitystä, eikä sillä instrumentaalisen väkivallan tavoin pyritä edistämään omia tavoitteita.

Parry (1998, 209–210) sekä Cratty (1989, 243) nostavat esille ongelman, joka erityisesti urheilun parissa tämänkaltaisesta jaottelusta seuraa; on selvää, että myös vihamielissä väkivallanteoissa voi olla instrumentaalisia piirteitä ja näitä kahta käsitettä joudutaankin usein tarkastelemaan limittäin. Millaiseen kategoriaan pitäisi esimerkiksi laittaa tilanne, jossa jääkiekko-ottelun aikana turhautunut pelaaja lyö vastapuolen huippuhyökkääjää ranteeseen niin, että tämä joutuu jättämään pelin kesken? Parry (1998, 209–210) sekä Anderson ja Bushman (2002) ovatkin sitä mieltä, että instrumentaalisen ja vihamielisen väkivallan tyyppien erottaviin teorioihin tarvitaan näiden kahden välille sijoittuva hybridimuoto. Entäpä jos karkeasta huolimattomuudesta johtuva korkea maila osuu vastustajan naamaan saaden hänet pelikyvyttömäksi? Tällainen tapaus pakottaa tarkastelemaan väkivaltaisista tekoista tai vahingoittamisesta johtaneita tapahtumia taas uudesta näkökulmasta. Intention ja vastuun näkökulman tuominen analyysiin vahvistaa tarpeen hybridimuotoisen väkivallan käsitteelle, joka täydentäisi olemassa olevaa jaottelua instrumentaalisen ja vihamielisen väkivallan välille.

Parry (1998, 210–14) pohtii tekstissään tarkoituksellisen väkivallanteon ja karkeasta piittaamattomuudesta johtuvan vahingon tuottamisen eroja. Tässä pureudutaan samalla myös yhteen perimmäisistä moraalisisista kysymyksistä. Jos yritetään moraalisesti tuomita jotain tekoa, tulisiko ennemminkin ottaa huomioon teon intentio vai sen lopputulos? Urheilun

maailmaan sijoitettuna voidaan myös kysyä, tulisiko pelaajan tai ottelijan saada rangaistus teosta, jonka lopputulemaa hän ei tarkoittanut? Parryn (1998, 213) mukaan on hyvin vaikeaa ulkoapäin saada selville muiden ihmisten todellisia intentioita, joten voidaan ajatella, että puhdas vahingoittamiseen tähtäävä intentio voidaan rinnastaa vastuuseen omasta kyvyttömyydestä huomioida riskejä tai olla tietoisesti niistä välittämättä. Toisin sanoen karkeasta piittaamattomuudesta johtuva toisen henkilön vahingoittaminen voidaan nähdä väkivaltana. Vaikka tekijän ensisijainen pyrkimys ei olisikaan vastustajan vahingoittaminen, ovat siihen johtavat riskialttiit teot silti intentionaalisia (Parry 1998, 213). Parry (198, 213–214) toteaaakin Duffiin (1990) viitaten, että on moraalisesti oikein rankaista tahallista väkivaltaa tehneen lisäksi myös holtittomuudellaan vahinkoa aiheuttanutta henkilöä.

5 AGGRESSIIVISUUDEN JA VÄKIVALLAN EROISTA

Aggressiivisuuden ja väkivallan eroista puhuttaessa on tärkeää pureutua kilpaurheiluun liittyvien sääntöjen ja *suostumuksen* konsepteihin. Kilpailussa käytetyt kontekstisidonnaiset säännöt vetävät rajan hyväksyttävälle ja tuomittaville teoille. Kaikki sellainen aggressiivinen toiminta, joka rikkoo sääntöjä, on tutkimuskirjallisuuden pohjalta muodostetun määritelmän mukaan väkivaltaa. Osallistuessaan jonkin instituution organisoimaan kilpailuun, antaa urheilija vähintään implisiittisesti suostumuksen sellaisille teoille, jotka kyseisten sääntöjen puitteissa tapahtuvat ja ymmärtää näiden tekojen aiheuttamat riskit. Ongelmallisiksi saattavat osoittautua urheilulajien sisäiset kirjoittamattomat säännöt. Aggressiivisuuden ja väkivallan rajat hämärtyvät, jos sääntöjä ei ole selkeästi kirjoitettu ylös kaikkien osallistujien nähtäville. Samanaikaisesti kyseenalaistuu, mihin kaikkeen osallistujat oikein ovat antaneet suostumuksensa. Oma näkemykseni on, että kaikki sellainen aggressiivinen toiminta, joka rikkoo kirjoitettuja sääntöjä ja johon urheilija ei yksiselitteisesti ole antanut suostumustaan, pitäisi ehdottomasti laskea väkivallaksi.

Kilpaurheilun tavoitteet sekä siihen liittyvät, fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät vahvistavat aggressiivisuusteorioiden mukaan urheilijoiden aggressiivista käyttäytymistä. Yleisesti ottaen aggressiivisuus muuttuu väkivallaksi joko kostotoimenpiteisiin liittyvänä vihamielisenä väkivaltana, kilpailun voittamiseen tähtäävänä instrumentaalisenä väkivaltana tai näiden jonkinlaisena hybridimuotona. Vihamielinen väkivalta on vaste voimakkaalle provokaatiolle tai niin vahvoille negatiivisille emootioille, ettei urheilija pysty niitä kognitiivisesti käsittelemään (Parry 1998, 209–210; Russell 1993, 185). Parryn (1998, 209) mukaan instrumentaalinen väkivalta sen sijaan tapahtuu ilman negatiivisia emootioita tai provokaatiota ja siihen näyttää Russellin (1993, 190) sekä Andersonin ja Bushmanin (2002) tutkimuksiin viitaten vaikuttavan erityisesti sosiaalisesti opitut käyttäytymismallit. Useimmiten urheilussa nähdään jonkinlaisia väkivallan hybridimuotoja, joissa vihamieliseksi väkivallaksi luokitellussa teossa on instrumentaalisen väkivallan piirteitä tai päinvastoin. Erot siitä, onko vaste sääntöjen puitteissa vai ei näyttää siis riippuvan siitä, minkälaisen sosiaalisen mallin urheilija on oppinut, kuinka vahva provokaatio tai turhautuminen on ollut ja millaisen kognitiivisen tulkinnan hän tilanteesta tekee.

Eryteisesti kamppailu-urheilusta puhutaan usein väkivaltaisena tai väkivaltaurheiluna. Tämä pohjautuu siihen näkemykseen, että esimerkiksi WHO:n tai rikoslain käyttämiä määritelmiä

voitaisiin suoraan soveltaa urheiluun. Näkemyksen ytimessä on ajatus, että kaikki toisen vahingoittamiseen tähtäävä toiminta, riippumatta siitä, onko se sääntöjen vastaista vai ei, on väkivaltaa. Tämä näkemys on ongelmallinen siinä mielessä, että se normalisoi ja vesittää väkivallan käsitettä sekä vaikeuttaa siihen puuttumista urheilussa. Vuoropuhelu legitimiin aggressiivisuuden ja urheiluväkivallan eroista ajautuu liian usein siihen, että arkielämän lähtökohdista väkivaltaa tarkastelevan henkilön on lähes mahdoton ymmärtää kovaan fyysiseen kontaktiin perustuvien urheilulajien harrastajia. Tämä vastavuoroisesta ymmärtämättömyydestä kumpuava jaottelu tulee esille loistavasti Unruhin (1980, 280–282) teorian kautta, joka kuvaa sosiaalisia maailmoja neljän eri ideaalityypin kautta. Sosiaalisilla maailmoilla tarkoitetaan sellaisia alakulttuureita, joihin kiinnittymiseen vaaditaan niille ominaisten sääntöjen ja kulttuuristen merkitysten sisäistäminen. Voimme tarkastella teorian pohjalta esimerkiksi vapaaottelukulttuuria.

Ideaalityypeistä ensimmäiset, *muukalaiset*, eivät ymmärrä vapaaottelumaailman toimintatapoja tai yksittäisten tekojen merkityksellisyyksiä. He suhtautuvat vapaaotteluun ennakkoluuloisesti ja epäilevästi. Vapaaottelun sosiaalisesta maailmasta hieman enemmän kiinnostuneita ovat *turistit* ja he saattavat jopa kokeilla maailmaan kiinnittymistä. Turistit kykenevät havainnoimaan joitain sosiaalisen maailman kulttuurisia merkityksiä, mutta niiden painoarvo sekä tarkoitus jäävät usein epäselviksi. Kolmanteen ideaalityyppiin kuuluvat *vakituiset osallistujat*, jotka ovat vapaaottelun maailman toiminnassa jo suhteellisen tiukasti mukana. He ymmärtävät jo paljon kyseisen maailman kulttuurisista merkityksistä ja sitoutumisen edelleen jatkuessa myös ymmärrys tästä sosiaalisesta maailmasta syvenee. Kaikkein syvimmällä vapaaottelun sosiaalisessa maailmassa ovat *sisäpiiriläiset*, jotka luovat ja ylläpitävät kyseisen maailman merkityksiä. He ovat usein integroituneet niin tiukasti vapaaottelun alakulttuuriin, että koko heidän identiteettinsä rakentuu sen kulttuuristen merkitysten varaan. (Unruh 1980, 280–282). Näitä ideaalityyppejä tarkastellessa nähdään selkeästi, kuinka kaukana *muukalaisen* ja *sisäpiiriläisen* käsitykset esimerkiksi vapaaottelukulttuurista ovat. *Muukalaisen* on todella vaikea ymmärtää lajikultuurin sisäisiä toimintatapoja tai tekojen merkityksiä, jotka *sisäpiiriläinen* on kokemustensa myötä sisäistänyt osaksi omaa identiteettiään. Vastavuoroisesti *sisäpiiriläinen* ei välttämättä pysty näitä merkityksiä sanallisesti esittämään. Tämä johtaa lopulta siihen, että urheiluväkivallasta käydään keskustelua ainoastaan ideaalityyppien sisällä, jotka määrittelevät väkivallan omista lähtökohdistaan.

Olen tarkastellut tutkimuksen teoriaosuudessa vapaaottelun historiaa ja kehityskaarta aina antiikin Kreikasta nykypäivään asti. Lisäksi olen muodostanut määritelmät aggressiivisuudelle ja väkivallalle sekä tarkastellut niiden sisältöjä ja eroavaisuuksia urheilun kontekstissa. Tutkimuksen empiirisessä osiossa paneudutaan suomalaisten ammattilaisvapaaottelijoiden käsityksiin ja tulkintoihin väkivallasta sekä fyysisestä kontaktista. Lopuksi tulkitsen aineiston analyysin avulla saatuja tuloksia teoriakirjallisuuteen peilaten.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kuvataan tutkimuksen toteutuksen prosessi sekä siihen kytkeytyvät lähestymistavat ja menetelmät. Hirsjärven Remeksen ja Sajavaaran (1997, 248) mukaan tutkimuksen kulun ja tutkimusmenetelmien kuvailu on tärkeää, jotta tutkimus on mahdollista uusintaa ja lukija pystyy arvioimaan tutkimusmenetelmien sekä tulosten asianmukaisuutta ja edustavuutta. Tässä luvussa on tarkasteltu ensin tutkimuksen taustatekijöitä, tutkijan esiymmärrystä ja esitelty tutkimustehtävä. Sen jälkeisissä alaluvuissa syvennyttään tarkemmin aineiston hankkimisen ja analysoinnin lähestymistapoihin sekä metodologisiin valintoihin.

6.1 Tutkimuksen tausta ja tutkijan esiymmärrys

Kiinnostuin kamppailu-urheilusta, kun aloin lukioikäisenä etsimään itselleni jonkinlaista urheiluharrastusta. Ala- ja yläasteikäisenä tekemäni lajikokeilut breakdancen-, jalkapallon- ja salibandyn parissa eivät tehneet minuun niin suurta vaikutusta, että olisin jaksanut raahautua niiden harjoituksiin monta kertaa viikossa. Lukiossa löysin Brasiliasta lähtöisin olevan itsepuolustuslaji capoeiran, jonka kamppailua simuloivat tanssinomaiset tekniikat ja akrobatia herättivät mielenkiintoni. Vietin aikaa capoeiran parissa noin vuoden verran, jonka aikana aloin entistä enemmän kaivata fyysiseen kontaktiin perustuvaa kamppailua, jota capoeira ei tarjonnut.

Samoihin aikoihin törmäsin ensimmäistä kertaa internetissä vapaaotteluun, joka näytti omaan silmääni todella hurjalta. Neljän unssin hanskoilla toisiaan takovat miehet päätyivät kuitenkin yllättävän usein kamppailemaan myös maassa, joka tuli itselleni suurena yllätyksenä. Olin itse käynyt nassikkapainissa lapsena ja ymmärsin joitain tämän osa-alueen periaatteita, mutta vapaaottelussa painin alasvienti-, heitto- ja kontrollitekniikoiden lisäksi mukana oli myös erilaisia kuristuksia ja nivellukkoja. Aloin heti tutkia olisiko kuristuksia ja nivellukkoja sallivaa painityyliä mahdollista harrastaa Suomessa omana lajinaan, sillä vapaaottelu näyttäytyi päähän kohdistuvien iskujen takia itselleni liian hurjalta lajilta. Tätä kautta löysin itseni pian brasilialaisen jujutsun ja lukkopainin alkeiskurssilta. Lajit ovat kulkeneet mukana elämässäni enemmän tai vähemmän aktiivisesti viimeisen kymmenen vuoden ajan ja niiden vetovoima on kestänyt elämäntilanteiden muutoksista johtuvat pidemmätkin tauot, joiden jälkeen olen palannut tatamille kerta toisensa jälkeen.

Hyvin usein brasilialaista jujutsua ja lukkopainia tarjoavilla kamppailusaleilla on lajivalikoimassaan vapaaottelu, jonka harrastajat lähes poikkeuksetta käyvät harjoittelemassa pysty- ja mattopainin osa-alueita myös lukkopainiharjoituksissa. Tätä kautta olen itsekin tutustunut useisiin vapaaottelijoihin, vaikka en ole varsinaisissa vapaaotteluharjoituksissa juurikaan käynyt. Säännöllisin väliajoin median ja kamppailulajeihin vihkiytymättömän lähipiirini kautta nousi esille mielikuva siitä, että vapaaottelu lajina ja vapaaottelijat ihmisinä ovat väkivaltaisia. Johtopäätökset perustuivat usein päättelyketjulle, jossa erilaiset väkivallan indikaattorit, kuten lyöminen ja toisen satuttaminen, sisältyivät olennaisena osana vapaaottelijoiden toimintaan. Harjoituksissa tapaamani vapaaottelijat eivät kuitenkaan omasta mielestäni vaikuttaneet laisinkaan väkivaltaisilta. Päin vastoin, he vaikuttivat nöyremmiltä ja tasapainoisemmilta henkilöiltä kuin suurin osa elämäni aikana tapaamistani ihmisistä. Aloin liikuntatieteen opinnoissa omaksumani teoriatiedon valossa toden teolla pohtimaan voisiko jompikumpi näkökulmista olla osoitettavissa objektiivisesti vääräksi, vai onko kyseessä jonkinlainen näkemysero?

Tämä tulkintojen ristiriitaisuus oli mielestäni niin kiinnostava aihe, että päädyin kandidaatin tutkielmassani tarkastelemaan urheilussa esiintyvän aggressiivisuuden ja väkivallan eroja. Halusin kuitenkin pureutua vielä syvemmälle aiheeseen, joten valitsin tämän tutkielmani aiheeksi vapaaottelijoiden fyysisten kontaktien ja väkivallan tulkintojen tutkimisen. Tunnistan oman ennakkokäsitykseni lajista ja lajiharrastajista tekijäksi, joka on väistämättä vaikuttanut tutkimuksen tekemiseen. Se on osaltaan auttanut aiheen kokonaisvaltaista ymmärtämistä sekä vaikuttanut siihen, että olen osannut kysyä haastateltavilta olennaisia asioita oikealla tavalla. Heidän on ollut myös helpompi jakaa omia tuntemuksiaan ”sisäpiiriin” kuuluvalla henkilöllä, jonka he voivat olettaa ainakin jollain tasolla ymmärtävän kamppailijan mielenmaisemaa. Samanaikaisesti erityisesti tutkimustulosten analysointivaiheessa oli tärkeää pitää mielessä tutkijan integriteetti, eikä sortua valitsemaan omia ennakkokäsityksiäni vastaavia tutkimustuloksia tai kaunistelemaan haastateltavien kertomuksia. Oman taustani ja ennakkokäsityksieni ylös kirjaaminen ja niiden mahdollisten merkitysten pohtiminen toimikin osana prosessia, jolla pyrin minimoimaan niiden vaikutukset tutkimukseni tuloksiin.

Halusin tuottaa tutkimuksellani syvällisempää tietoa siitä, millä tavalla vapaaottelijat itse tulkitsevat oman lajinsa fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa. Rajun imagon omaavan lajin yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden kannalta on tärkeää lisätä ymmärrystä lajin sisällöistä. Tavoitteenani onkin vahvistaa vapaaottelun ja yhteiskunnallisten toimijoiden välistä

vuoropuhelua sekä rakentaa siltaa erilaisissa sosiaalisissa maailmoissa elävien vapaaottelijoiden ja kamppailulajien ulkopuolisten henkilöiden välille.

6.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena oli vastata tutkimustehtävään: *Millä tavoin suomalaiset ammattilaisvapaaoottelijat tulkitsevat fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa?* Laajahkon tutkimustehtävän ratkaisemiseksi oli tärkeää lähestyä sitä tarpeeksi rajatuilla ja konkreettisilla tutkimuskysymyksillä, jotka muotoutuivat lopulta seuraavanlaisiksi:

1. *Miten suomalaiset ammattilaisvapaaoottelijat määrittelevät väkivallan?*
2. *Miten ammattilaisvapaaoottelijat tulkitsevat fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa vapaaottelun kontekstissa?*
3. *Miten vapaaottelu vaikuttaa lajin harrastajan tulkintoihin fyysisestä kontaktista ja väkivallasta?*

Tavoitteenani oli alun alkaen selvittää, minkälaisia normatiivisen etiikan näkemyksiä vapaaottelijoilla on ja millaisia moraalisia arvostelmia he lajin sisäisistä fyysisistä kontakteista tekevät. Tutkimuksen edetessä päädyin kuitenkin muokkaamaan omia kysymyksenasetteluitani, sillä haastatteluiden avulla saatu informaatio ei vastannut kovinkaan hyvin kysymyksiin fyysiseen kontaktiin, väkivaltaan tai vapaaotteluun liittyvistä moraalisisista tulkinnoista. Tämä johtuu osittain siitä, että en osannut haastatteluvaiheessa kysyä tarpeeksi konkreettisia etiikkaan liittyviä kysymyksiä, joista olisin haastatteluvaiheessa voinut itse johtaa teoreettiset johtopäätökset. Toisena syynä voidaan nähdä aiheen abstraktius, jonka takia haastateltavat eivät joko pystyneet tai heitä ei kiinnostanut syventyä pohtimaan aiheeseen liittyviä kysymyksiä. Tutkimuskysymykseni siis täsmentyivät vasta haastatteluaineiston analyysivaiheessa lopulliseen muotoonsa. Eskolan ja Suorannan (1998, 16) mukaan laadullisessa tutkimuksessa korostetaan tutkimuksen vaiheiden kietoutumista yhteen, jonka takia tutkimusongelman asettelua saatetaan joutua tarkastamaan tutkimuksen kuluessa. Ydintemat väkivallan ja fyysisen kontaktin tulkintoihin liittyen pyrittiin kuitenkin säilyttämään mahdollisimman koskemattomina, jotta teoria ja haastateltavien kertomukset voitiin analyysivaiheessa nivoa koherentiksi kokonaisuudeksi.

6.3 Laadullinen tutkimusote

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Sen avulla ei pyritä niinkään mittaamaan luonnontieteellisiä tai tilastollisia tosiasioita, vaan selvittämään muun muassa erilaisia kokemuksia, merkityksiä ja tulkintoja. Kohteen kokonaisvaltaisen tutkimisen avulla pyritään pikemminkin löytämään uusia tosiasioita kuin todentamaan jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 1997, 161.) Alasuutari (1994, 23–24) kuvaa laadullista tutkimusta arvoituksen ratkaisuna, jossa johtolankoja ja vihjeitä keräämällä pyritään selvittämään mysteeri. Mysteerillä tarkoitetaan tässä yhteydessä tutkijan itselleen asettamaa tutkimustehtävää ja siitä johdettuja tutkimuskysymyksiä. Johtolankoja taas ovat tekstiaineistosta tehdyt havainnot, joita yhdistelemällä arvoitukselle voidaan lopulta esittää ratkaisu.

Laadullisessa tutkimuksessa suositaan yleensä ihmistä tiedonkeruun instrumenttina, sillä tutkija ajattelee omien havaintojensa ja keskustelun tuottavan muita mittausvälineitä luotettavampaa tietoa. Aineiston kohdejoukko valitaan laadullisessa tutkimuksessa satunnaisuuden sijasta tarkoituksenmukaisesti. Näin varmistetaan ensinnäkin, että aineiston avulla on ylipäättään mahdollista tarkastella tutkijaa kiinnostavaa ilmiötä. Mikäli halutaan tutkia kaivosmiesten tulkintoja työolosuhteiden henkisestä kuormittavuudesta, ei kauppatieteen opiskelijan haastattelemisesta ole hyötyä arvoituksen ratkaisemisen kannalta. (Hirsjärvi ym. 1997, 165.) Laadullisen tutkimuksen tieteellisyyden kriteerinä ei myöskään pidetä aineiston määrää tai satunnaisuutta, vaan objektiivisuus perustuu ennen kaikkea tutkijan omien esioletusten ja subjektiivisuuden tunnistamiseen sekä niiden auki kirjoittamiseen (Eskola & Suoranta 1998, 17–18).

Laadullisen tutkimuksen perinteet eivät mukaile tiukkoja tieteenfilosofisia rajoja, vaan se on yhdistelty ja ottanut vaikutteita useista eri ajattelusuunnista sekä tutkimustraditioista. Se voidaankin nähdä siis aidosti eklektisenä tutkimussuuntauksena. Laadullisen tutkimuksen pohjalla olevat ideat voidaan kuitenkin jäljittää erityisesti hermeneutiikkaan ja fenomenologiaan, jonka takia niitä on luonnollista käyttää myös tutkimuksen tieteenfilosofisena perustana. (Eskola & Suoranta 1998, 25–26.) Hermeneutiikan keskiössä ovat erilaiset ilmaisut ja ilmaisuiden välisten merkityssuhteiden ymmärtäminen sekä tulkinta. Fenomenologiassa taas korostetaan yksilön ja maailman vastavuoroista suhdetta, jota tarkastellaan subjektiivisten kokemusten sekä niiden taustalla olevien merkitysten kautta.

Hermeneutiikkaan ja fenomenologiaan pohjautuvalle tutkimukselle ei ole olemassa tarkkaa metodikuvausta, joten tutkijan on pystyttävä soveltamaan tieteenfilosofisia periaatteita oman tutkimuksensa puitteissa. (Laine 2015, 30–35.)

Tässä tutkimuksessa haastateltavien ilmauksien tulkinnassa on käytetty metodisena apuvälineenä hermeneuttisen kehän käsitettä, jossa aineiston kanssa käyty dialogi pyrkii kehämäisen liikkeen avulla jatkuvasti korjaamaan ja syventämään tutkijan ymmärrystä (Laine 2015, 37-38). Fenomenologiseen tutkimukseen olennaisesti liittyviä subjektiivisia kokemuksia sekä kuvauksia yksilön suhteesta maailmaan on tuotettu puolistrukturoidun teemahaastattelun kautta. Tämän laadulliselle tutkimukselle ominaisen menetelmän avulla haastateltavilta on pystytty hankkimaan laajoja, ilmaisullisesti rikkaita sekä omin sanoin kerrottuja ilmauksia tutkimustehtävään liittyvistä teemoista (Alasuutari 1994, 75).

6.4 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Hirsjärven ja Hurmeen (1988, 25) mukaan haastattelu on keskustelunomainen, vuorovaikutukseen perustuva tiedonkeruutapa, jossa informaatiota kerätään suunnitellusti ja päämäärähakuisesti. Se on laadullisessa tutkimuksessa usein käytetty aineistonkeruun menetelmä, sillä sen avulla voidaan antaa ihmisen tuoda hänelle itselleen merkityksellisiä asioita esiin mahdollisimman vapaasti. Tämä on tärkeää erityisesti silloin, kun aihe on vähän kartoitettu tai arka. Haastattelu mahdollistaa myös saatujen vastausten selventämisen ja syventämisen jatkokysymysten avulla. Haastattelulla on kuitenkin myös omat heikkoutensa menetelmänä. Ongelmia saattaa tulla haastattelijasta tai haastateltavasta johtuvista virhelähteistä. Haastateltava saattaa esimerkiksi kokea olonsa uhatuksi tai pyrkiä antamaan sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia. (Hirsjärvi ym. 1997, 201–202.)

Tutkimustehtäväni liittyi arkaan aiheeseen, jota ei ole tutkittu aikaisemmin juuri lainkaan. Tiesin kuitenkin, millaisista ideoista ja teemoista halusin saada lisätietoa, joten päädyin valitsemaan tutkimusmenetelmäkseni teemahaastattelun. Teemahaastattelu on niin sanotusti puolistrukturoitu haastattelumuoto, josta puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta se ei ole täysin vapaamuotoinen niin kuin syvähaastattelu (Hirsjärvi ym. 1997 47–48.) Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin etukäteen määriteltyihin teemoihin, joka varmistaa sen, että kaikkien haastateltavien kanssa käydään läpi jokseenkin samat asiat (Eskola & Suoranta 1998, 86).

Teemahaastattelun suunnitteluvaiheen tärkeimpänä osiona voidaankin pitää haastatteluteemojen valitsemista, jotka muodostuvat tutkittavaa ilmiötä kuvaavien teoreettisten käsitteiden kautta. Haastattelurunko ei siis muodostu spesifeistä kysymyksistä, vaan sen rakenne on pikemminkin luettelo niistä teemoista, joita kohden haastattelija haluaa keskustelua ohjata. Teemat operationalisoituvat haastattelutilanteessa kysymysten kautta, mutta haastattelijan lisäksi myös haastateltava on olennainen osa operationaalistamisprosessissa. Tarpeeksi väljästi muodostetut teemat mahdollistavat sen, että haastateltava pystyy mahdollisimman autenttisesti kertomaan siitä, millä tavalla jokin ilmiö konkretisoituu hänen maailmassaan tai millaisia merkitysrakenteita hän kyseiseen teemaan linkittää. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 41–42.)

Haastattelutilanteessa ja aineiston tulkinnessa tulee kuitenkin olla tarkkana siitä, mitä haastateltava oikeasti tarkoittaa. Hirsjärven ja Hurmeen (1988, 48) mukaan haastattelussa on kyse eräänlaisesta kielipelistä, jossa osapuolet tekevät keskustelun kautta tulkintoja toisen osapuolen tunne- ja ajatusmaailmasta. Wittgensteinin (1999, 146–147) kehittämä kielipelin käsite pohjautuu ajatukseen siitä, että sanoja ei voida tulkita ainoastaan yksittäisinä symboleina, vaan niitä tulee tarkastella toisiin sanoihin punoutuneina merkityssuhteina. On siis helppo tulkita väärin jollekin sosiaaliluokalle, alakulttuurille tai ikäryhmälle ominainen sana tai lause, jolla on haastattelijalta piilossa olevia intertekstuaalisia viittauksia. Teemahaastattelun onnistumisen edellytyksenä voidaan siis katsoa olevan teoreettinen, kulttuurillinen ja lingvistinen ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä ja sen merkitysrakenteista.

6.5 Aineiston kerääminen

Aineiston hankkiminen jakautui itselläni kolmeen osioon: 1. Haastateltavien hankkimiseen ja haastatteluajkojen sopimiseen 2. Haastattelutilanteeseen 3. Haastatteluaineiston purkamiseen. Kuvaan tässä luvussa lyhyesti näihin osa-alueisiin liittyviä tekijöitä sekä oman aineistonkeruuprosessini kulkua.

6.5.1 Haastateltavien hankkiminen

Aloitin haastateltavien hankkimisen keräämällä internetin avulla listan suomalaisista ammattilaisvapaaottelijoista. Lista rakentui omien tietojeni, otteluraporttien ja erilaisten

tuloksia keräävien tietokantojen avulla. Seuraavaksi aloitin etsimään listalla olevien henkilöiden sähköpostiosoitteita, joihin voisin lähettää pyynnön tutkimukseen osallistumisesta. Yksittäisten ottelijoiden lisäksi lähetin sähköpostia myös Suomen Vapaaotteluliitolle, jolta pyysin apua viestin välittämisessä vapaaottelusaleille.

Haastateltavien hankkiminen oli haastavaa, eikä vastauksia tullut alkuun siihen tahtiin kuin olin toivonut. Olin pelännyt, että tutkimuksen aihe olisi liian arka, eikä kukaan pyydetyistä ottelijoista suostuisi haastateltavaksi, ja muutaman viikon yrityksen jälkeen pelkoni näyttivät tulevan toteen. Onnekseni sain kuitenkin lopulta kaksi myönteistä vastausta haastattelupyyntöihini, joista toisessa haastatteluun lupautunut henkilö värväsi lisäksi neljä muuta haastateltavaa. Aineistoni kokoamisessa käytettiin siis jossain määrin tahattomasti Tuomen ja Sarajärven (2018, 74) kuvailevaa *lumipallo-otantaa*, jossa yksi tiedonantaja johdattaa tutkijan toisen tiedonantajan pariin. Aineistoni muodostui siis kuudesta haastattelusta, joiden pituudet vaihtelivat noin 35–75 minuutin välillä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston määrä on hyvin pitkälti tutkimuskohtainen ja riittävän otoskoon määrittämiseksi käytetään apuna usein saturaation käsitettä (Eskola & Suoranta 1998, 62–63). Saturaatiolla tarkoitetaan sitä, että haastattelut eivät enää tuota tutkittavasta ilmiöstä uutta informaatiota, vaan vastaukset alkavat toistamaan itseään. Olen itse tyytyväinen haastattelujen avulla kerättyyn aineiston laajuuteen, enkä usko, että lisäaineiston kerääminen olisi enää tuottanut uusia näkökulmia tutkittuihin teemoihin.

6.5.2 Haastattelutilanne

Valmistelin haastattelutilannetta varten haastattelurungon (Liite 1), johon oli kirjattu ne teema-alueet, jotka halusin käydä haastateltavien kanssa läpi. Kirjasin teemojen alle apukysymyksiä ja konkreettisempia keskustelunaiheita siltä varalta, että haastateltavat eivät olisi kovin puheliaita. Hirsjärvi ym. (1997, 208) neuvovat tekemään lisäksi joitain koehaastatteluja, jotta haastattelurungon ja kysymysten toimivuutta olisi mahdollisuus testata ennen varsinaisiin haastatteluihin ryhtymistä. Päädyin itse kuitenkin käyttämään ajan säästämiseksi ensimmäistä haastattelua ikään kuin haastattelurungon testinä. Koin myös, että oma esiymmärrykseni vapaaottelusta alakulttuurina ja selkeä visioini haastatteluun sisältyvistä teemoista olivat ohjanneet haastattelurungon tekemistä tarpeellisella tarkkuudella.

Haastatteluita analysoidessani huomasin kuitenkin, ettei aineisto varsinaisesti vastaa niihin tutkimuskysymyksiin, jotka tutkimustani olivat siihen asti ohjanneet. Alasuutarin (1994, 223–225) mukaan tämä ei ole laadullisessa tutkimuksessa kovinkaan erikoista, sillä käytännössä ongelmanasettelu, aineiston keruu ja analysointi vaikuttavat toisiinsa koko tutkimusprosessin ajan. Haastattelurungon testaaminen koehaastatteluissa olisi saattanut kuitenkin terävöittää esittämiäni kysymyksiä, jolloin myös alkuperäisiin tutkimuskysymyksiin olisi voitu saada vastauksia. Vaarana olisi toki tässä tapauksessa se, että olisin pyrkinyt väkisin kalastelemaan tietoa sellaisista aiheista, jotka eivät olisi haastateltavien elämysmaailman kannalta relevantteja (Hirsjärvi & Hurme 1988, 104). Nyt haastattelutilanteesta saatiin vapaammin polveilleen keskustelun kautta sellainen aineisto, jonka voidaan ajatella kuvaavan juuri niitä ajatuksia, joihin haastateltavat halusivat keskittyä.

Haastattelut pidettiin fyysisesti vapaaottelijoiden kotisaleilla joulukuussa 2017 ja tammikuussa 2018. Haastattelut sujuivat jouhevasti ja sain jokaiselta haastateltavalta kaikkiin teemoihin riittävän määrän vastauksia. Tämä ei ollut itsestäänselvyys, sillä aiheet olivat varsin arkoja ja henkilökohtaisia. Uskon, että oman esiymmärrykseni esiin tuominen haastateltaville auttoi siinä, että heidän oli helpompi puhua arveluttavistakin aiheista, sillä he kokivat minun olevan ”heidän puolellaan”, osana kamppailulajiharrastajien sisäpiiriä.

6.5.3 Haastatteluaineiston purkaminen

Haastatteluaineiston siirtäminen nauhalta tekstiksi, eli litterointi, on rutiininomaista ja työlästä, mutta se on myös loistava työkalu aineistoon perehtymisen kannalta. Hirsjärven ja Hurmeen (1988, 108) mukaan haastatteluaineiston käsittely ja analyysi tulisi aloittaa mahdollisimman pian aineiston keräämisen jälkeen, mutta itselläni tämän työvaiheen aloitus venyi valitettavan pitkälle odottamattoman työelämään siirtymisen takia. Palasin litteroimaan haastatteluita vasta lähes kahden vuoden jälkeen, jonka takia päätin kirjoittaa aineiston sanatarkasti ylös vain täytesanoja ja toistoja lukuun ottamatta. Haastatteluaineiston syvällinen ja tarkka läpikäynti auttoi minua orientoitumaan aiheen pariin uudelleen. En voi kuitenkaan täysin varmasti muistaa, olenko unohtanut haastattelutilanteiden kontekstista jotain tärkeää, mikä osaltaan heikentää tutkimustulosten luotettavuutta.

Litteroinnin kautta syntyi noin 60 liuskaa aineistoa, joka toimi analyysini pohjana. Sanatarkasta litteroinnista huolimatta olen päätenyt tekemään luettavuuden takia pieniä muokkauksia

tulososiossa esitellyissä lainauksissa. Muokkaukset näkyvät muun muassa sanajärjestyksen muutoksina, yksittäisten sanojen tai lauseiden pois jättämisessä ja mahdollisen anonymiteetin vaarantavien seikkojen muokkaamisessa. Tärkeintä itselleni oli, että lainauksista kuitenkin välittyi täsmällisesti haluttu sanoma, sekä tyyli, jolla haastateltava asian halusi esittää.

6.6 Aineiston analysointi

Yksi laadullisen tutkimuksen ominaispiirteistä on analyysin aineistolähtöisyys, jonka mukaan analyysiä eivät ohjaa mitkään ennakko-oletukset, vaan tutkijan tarkoituksena on rakentaa teoria empiirisestä aineistosta käsin (Eskola & Suoranta 1998, 19). Fenomenologis-hermeneuttiseen perinteeseen pohjautuvassa tutkimuksessa tätä pidetään erityisen tärkeänä periaatteena. Tutkimuksen kohteeseen liittyvät teoriat sekä tutkijan esiymmärrys pyritään fenomenologiassa laittamaan ”hyllylle” tutkimusaineiston analyysin ja tulkintojen tekemisen ajaksi (Laine 2015, 36–37).

Käytännössä puhtaasti aineistolähtöisen analyysin tekeminen on kuitenkin mahdotonta, sillä jo tutkijan käyttämät käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmät vaikuttavat tutkimustuloksiin. Tästä syystä tutkimukseni analyysia voidaan kutsua teoriaohjaavaksi. Tällä tarkoitetaan lähestymistapaa, jossa teoreettinen viitekehys toimii apuvälineenä, mutta analyysiä ei kahlitsen rajojen sisäpuolelle. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 81.) Pyrin kuitenkin pitämään aineiston analyysin ja niistä muodostuvat tulkinnat mahdollisimman aineistolähtöisinä ja fenomenologisessa mielessä puhtaina omista ennakkokäsityksistäni.

Hirsjärvi ym. (2007, 15) kuvaavat laadullisen tutkimusaineiston analyysiä spiraalimaiseksi prosessiksi, jossa aineistoa analysoidaan jatkuvasti uudelleen. Iteratiivisesti etenevä ymmärryksen syventäminen vastaa Laineen (2015, 37–38) kuvailemaa hermeneuttisen kehän kulkemista, jossa aineiston analyysistä kumpuavat uudet löydökset muokkaavat jatkuvasti tutkijan esiymmärrystä. Syventynyt ymmärrys aiheesta taas auttaa tutkijaa kohdistamaan huomionsa aineiston eri osiin, joiden analysointi aloittaa taas uuden kierroksen hermeneuttisella kehällä. Tässä tutkimuksessa hermeneuttisen kehän käsitettä on käytetty analyysitapaa ohjaavana metodisena apuvälineenä, johon linkittyviksi analyysimenetelmiksi valikoitui koodaus, teemoittelu ja tyypittely.

6.6.1 Koodaus

Koodauksella tarkoitetaan aineiston järjestelyä ja jäsentämistä helpommin tulkittaviksi palasiksi, mikä tapahtuu tekemällä merkintöjä tutkijan määrittelemiin tekstiosioihin (Eskola & Suoranta 1998, 154–155). Koodimerkintöjen käytöstä ei ole varsinaisesti mitään yleistä yhtenäistä ohjeistusta, vaan jokainen tutkija voi käyttää omaan aineistonsa soveltuvaa koodausmenetelmää (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78). Koodaus on suhteellisen mekaaninen vaihe aineiston analysoinnissa. Siinä pyritään erottelamaan olennaiset asiat tekstimassasta ja liittämään samankaltaisiin tekstiosioihin toisiaan vastaavat koodit, joiden avulla aineiston alustava ryhmittely voidaan aloittaa (Metsämuuronen 2011, 231-233). Koodaus toimii myös hyvänä keinona saada yleiskuva aineistosta nouseviin teemoihin ja sen myötä otetaan myös seuraavat askeleet tutkijan ymmärrystä syventävällä hermeneuttisella kehällä.

Käytin tässä tutkimuksessa aineistoni koodaamisessa Word-tekstinkäsittelyohjelmistoa. Koodeina toimivat eri värit, joilla maalasin samankaltaisiin aiheisiin liittyviä tekstikappaleita. Luin jokaisen haastattelun puhtaaksikirjoitetun version läpi ja lisäsin koodeja tekstin joukkoon. Toistin luku- ja koodausprosessin useaan kertaan, kunnes tulin siihen tulokseen, että tutkimuksen kannalta olennaiset aineiston osiot oli merkitty ja alustavasti ryhmitelty koodien avulla. Tämän jälkeen siirsin koodatut aineistot yhdelle tiedostolle ja järjestelin koodatut tekstiosiot aihealuetta kuvaavien otsikoiden alle omiin kategorioihinsa. Osa näistä kategorioista oli nimetty haastattelurunkoon valittujen neljän teeman mukaisesti, mutta ne eivät yksinään riittäneet kuvaamaan aineiston monimuotoisuutta. Koodeja ja sitä myöten eri kategorioita muodostui lopulta kymmenisen kappaletta, joita aloitin seuraavaksi analysoimaan syvemmin teemoittelun avulla.

6.6.2 Teemoittelu

Koodauksen loppupuolella tehty alustava ryhmittely eri aihepiirien mukaisiin kategorioihin voidaan jo oikeastaan luokitella osaksi teemoittelua. Karkeaa kategorisointia seuraavan aineiston syvällisen tarkastelun ja uudelleen järjestelyn kautta muodostetaan tutkimuksen varsinaiset teemat. Teemoittelussa ei niinkään painoteta, kuinka usein jokin asia aineistossa mainitaan, vaan keskitytään siihen, mitä teemasta on sanottu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 79.) Laineen (2015, 43) mukaan tälle vaiheelle on ominaista aineistosta kumpuavien merkitysten jäsentyminen sisäisen yhteenkuuluvuuden perusteella erilaisiksi merkityskokonaisuuksiksi.

Merkityskokonaisuuksien välisten suhteiden erittely ja yhdistely muodostavat lopulta tutkimustulosten kokonaisrakenteen (Laine 2015, 50).

Aloitin aineiston teemoittelun kuvailemalla koodattuja tekstiosioita, minkä tarkoituksena oli tiivistää niiden sisällöt ydinolemuksensa ja kiteyttää itselleni niistä erottuvia merkityksiä. Tämän jälkeen jaottelin vielä alkuperäisissä kategorioissaan olevat tiivistetyt tekstiosiot uusiin, aineiston merkityksiä kuvaaviin teemoihin. Teemoihin jaotellun aineiston jäsentäminen merkityskokonaisuuksiksi ja kokonaisuuksien yhdistely tutkimustehtävän selittäväksi kattorakenteeksi vaati jatkuvaa, iteratiivista dialogia omien tulkintojeni ja aineiston välillä. Tulkintahypoteesit, aineiston koettelu ja uusien tulkintojen tekeminen kuuluvat osaksi hermeneuttisen kehän menetelmää, jossa jokaisen kierroksen kautta pyritään pääsemään hieman lähemmäksi uskottavinta tulkintaa (Laine 2015, 38).

Teemoittelun kautta löydettyjen merkityskokonaisuuksien vuoropuhelu ja suhde ympäröivään maailmaan sekä niistä tehdyt tulkinnat muodostavat tämän tutkimuksen empiirisen osion rakenteen. Teemoittelun lisäksi aineiston analyysimenetelmänä käytettiin apuna tyypittelyä. Toiseen tutkimuskysymykseen liittyvästä aineistosta nousi selkeästi esiin kaksi eri tulkintatyyppiä, joiden avulla teemoihin liittyviä merkityksiä voitiin jäsentää vielä pidemmälle.

6.6.3 Tyypittely

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 80) kuvaavat tyypittelyä aineiston ryhmittelyksi, jossa teemojen sisältä etsitään näkemyksille yhteisiä ominaisuuksia ja muodostetaan näistä eräänlaisia yleistyksiä. Eskolan ja Suorannan (1998, 181) mukaan tyypit ovat aineistosta eriteltyjä samankaltaisten tarinoiden joukkoja. Tyypittelyä voidaan tehdä monella eri tyylillä. Tässä tutkimuksessa on käytetty yhdistettyä tyypittelyä, jolla Eskolan ja Suorannan (1998, 182) mukaan tarkoitetaan sitä, että tyyppeihin liitetään ainoastaan sellaisia asioita, jotka esiintyvät suurella osalla tai kaikissa vastauksissa. Mekaaniselta kuulostavan tyypittelyn tarkoituksena ei kuitenkaan ole muodostaa todellisesta elämästä löydettäviä kategorioita, joihin esimerkiksi haastateltavat pyrittäisiin lajittelemaan.

Tutkimuksessa käyttämäni tyypittely pohjautuu Max Weberin ideaalityypin käsitteeseen. Ideaalityypit ovat tutkijan empiirisesti luomia teoreettisia abstraktioita, joita ei todellisuudessa ole olemassa. Niiden tarkoituksena on muodostaa tutkittavasta kohteesta käsitteellinen

kokonaisuus sitä määrittäväksi uskottuja ominaisuuksia korostamalla (Weber 1978, 20 Rannan 2019, 49 mukaan.) Tyypittelyt muodostavatkin parhaassa tapauksessa hyvin laajan kuvauksen koko aineistosta, yhdistellen teemojen sisältä löydettyjä näkemyksiä tarinamaisiksi representaatioiksi. Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää miten ammattilaisvapaaottelijat tulkitsevat fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa vapaaottelun kontekstissa. Tätä kysymystä tarkastellessani aineistosta nousi selvästi esiin kaksi erilaista tulkintatyyppiä, joiden avulla aineistosta juontuneet näkemykset oli helppo esittää mielenkiintoisella tavalla.

6.7 Tutkimuksen etiikka

Hirsjärven ym. (1997, 27–30) mukaan tutkimusprosessin eettisyyteen liittyen tulee tarkastella ainakin tutkimusaiheen valintaa, tutkimusaiheen kohteena olevien henkilöiden kohtelua sekä tutkimustyön rehellisyyttä. Tutkimusaiheeni valikoitui oman mielenkiintoni mukaan ja sen tarkoituksena on edistää vapaaottelun lajikulttuuria ja syventää ulkopuolisten henkilöiden ymmärrystä lajin sisäpiiriin kuuluvien henkilöiden ajatusmaailmasta. Tutkimusta ei ole tehty esimerkiksi kaupallisiin tarkoituksiin, eikä sen tarkoituksena ole vahingoittaa tai saattaa ketään tutkimukseen liittyvää tahoja huonoon valoon.

Tutkimusaiheen kohteena olevien henkilöiden kohtelun eettisyydessä on ydinsisältönä tutkittavan suostumus sekä ymmärrys tutkimuksen sisällöstä ja siihen mahdollisesti liittyvistä riskeistä (Hirsjärvi ym. 1997, 27–30). Tutkittavan halutaan siis tiedostavan tutkimusprosessi, tutkimustilanteen konteksti ja tutkimuksen seuraukset mahdollisimman hyvin sekä osallistuvan tutkimukseen täysin vapaaehtoisesti. Eskolan ja Suorannan (1998, 92) mukaan vapaaehtoisuus onkin eettisen tutkimuksen keskiössä ja jopa liiallinen suostuttelu tutkimukseen osallistumiseen voidaan nähdä eettisesti arveluttavana. Tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kohtelun eettisyys on tässä tutkimuksessa varmistettu välittämällä tutkimuksen kohteille haastattelukirje, jossa esiteltiin tutkimuksen sisältöön olennaisesti liittyvät asiat. Tällaisia olivat muun muassa tutkimuksen suorittava laitos, tutkimuksen tarkoitus sekä selvitys siitä, että haastateltaviksi suostuvien tietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja haastateltavan henkilöllisyys anonymisoidaan niin, että haastatteluissa annettuja vastauksia ei ole mahdollista yhdistää haastateltavaan. Lisäksi haastateltaville selvennettiin haastattelutilanteessa, että osallistuminen on täysin vapaaehtoista, mihinkään kysymykseen ei ole pakko vastata ja haastattelun voi omalla ilmoituksella keskeyttää milloin tahansa.

Tavallista perusteellisemmän anonymisoinnin tärkeys on tässä tutkimuksessa erityisen tärkeää, sillä suomalaisten ammattilaisvapaatoimijoiden joukko on hyvin pieni. Erityisesti kamppailu-urheilua seuraavat lajiaktiivit saattaisivat tunnistaa haastateltavan hyvinkin vähäpätöisen tuntuista yksityiskohdista. Tutkimuksessa on tästä syystä jätetty käyttämättä sellaisia lainauksia, joista haastateltavat olisi helppo tunnistaa, kuten viittauksia kotipaikkakuntaan tai urheilullisiin saavutuksiin. Tulososioon valituissa lainauksissa on pyritty lisäksi jättämään pois esimerkiksi sellaisia puhekielisiä ilmauksia tai viittauksia ikään tai sukupuoleen, jotka saattaisivat vaarantaa haastateltavan anonymiteetin.

Epärehellisyyden välttäminen tutkimusprosessin kaikissa osavaiheissa on tutkimustulosten luotettavuuden kulmakivi. Hirsjärven ym. (1997, 29) mukaan keskeisiä periaatteita tutkimuksen rehellisyyden varmistamiseksi ovat muun muassa plagioinnin välttäminen, tulosten kriittinen ja totuudenmukainen esittäminen sekä huolellisuus raportoinnissa. Olen käyttänyt tutkimuksessa asianmukaisia lähdemerkintöjä toisten sekä asiasisältöihin viitatessani ja näin ollen seurannut hyvää tieteellistä käytäntöä tekstilainauksiin liittyen. Tulosten kohdalla olen pyrkinyt mahdollisimman selkeästi tuomaan esiin aineiston ja omien tulkintojeni rajat. Lisäksi olen esittänyt tulokset kaunistelematta ja niin kuin ne itselleni ovat analyysin kautta auenneet. Raportoinnissa olen tavoitellut mahdollisimman reflektoivaa lähestymistapaa ja omien menetelmien sekä tutkimusprosessissa havaittujen puutteiden läpinäkyvää julkittamista.

7 TULOKSET

Tässä luvussa tarkastellaan haastatteluiden avulla kerättyä aineistoa ja analyysimenetelmien kautta saavutettuja tutkimustuloksia. Tulosten pohjalta tehdyissä johtopäätöksissä pyritään esittämään koherentti vastaus tutkimusprosessia ohjanneeseen tutkimustehtävään: ”Millä tavoin suomalaiset ammattilaisvapaaottelijat tulkitsevat fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa?”. Lopuksi tuloksia pohditaan vielä suhteessa teoreettiseen viitekehykseen sekä tutkijan omiin ennakko-oletuksiin.

7.1 Väkivallan määritelmät suomalaisten vapaaottelijoiden mukaan

Ensimmäinen tutkimuskysymys, ”*Miten suomalaiset ammattilaisvapaaottelijat määrittelevät väkivallan?*” luo taustan, jota vasten seuraavia tutkimuskysymyksiä voidaan tarkastella. Vapaaottelijoiden itse tekemien määritelmien perusteella voidaan eritellä ristiriitaisuuksia tai yhdenmukaisuuksia, joita heidän puheessaan esiintyvistä ajatuksista nousee esille, kun niitä aletaan soveltamaan oman lajin kontekstiin. Pohdinnan kannalta on myös hedelmällistä tarkastella, millä tavalla ottelijoiden määritelmät väkivallasta vastaavat kirjallisuuskatsauksessa esitettyjä teorioita.

Ottelijoiden vastauksista nousi esille kolme teemaa, joiden pohjalta he pyrkivät määrittelemään väkivallan käsitettä. Nämä teemat olivat säännöt ja suostumus, pyrkimys vahingoittamiseen sekä valta-asetelman väärinkäyttö. Tarkastelen seuraavaksi näitä määritelmiä ja esittelen niiden luoman perustan, jonka pohjalle tulkinnat vapaaottelun fyysisistä kontakteista ja väkivallasta sekä näkemykset niiden vaikutuksista perustuvat.

7.1.1 Säännöt ja suostumus

Säännöt nousivat vapaaottelijoiden vastauksissa yhdeksi selkeäksi määrittäjistä väkivallan kohdalla. Tämä oli suhteellisen odotettu löydös, sillä sääntöjen tarkoituksena on urheilussa ennen kaikkea osoittaa selvät rajat sallitun ja kielletyn toiminnan välillä. Haastateltavien vastauksissa väkivallaksi kuvailtiin sellaista fyysistä kontaktia, joka tapahtui ennalta määriteltyjen sääntöjen tai rajoitusten ulkopuolella.

H5: No väkivalta on sellasta, missä ei oo sääntöjä. Mun mielestä väkivaltaa on toisen tahtomatta tapahtuva kontakti, niin, että toinen ei oo valmistautunu kontaktiin tai toinen yrittää pyrkiä pois tilanteesta.

Väkivaltaa määriteltiin myös vertailemalla väkivaltaisista ja ei-väkivaltaisista skenaarioita keskenään:

H6: No [väkivalta] on mun mielestä kaikki mitä ei valvotuissa olosuhteissa suoriteta jonkun tuomarin läsnä, nii kyl sit kaikki muut. Baareissa ja muissa tommosissa... Kyllä kaikki on minusta turhaa väkivaltaa, mikä on tuolla kehän tai häkin ulkopuolella.

Sääntöjen noudattamiseen vahvasti linkittyvä suostumuksen käsite nähtiin myös tärkeänä osana väkivallan määrittämisessä. Urheilu perustuu yleisesti ottaen aina suostumukseen tietynlaisesta fyysisestä koskemattomuudesta luopumisesta. Vapaaottelussa tämä viedään äärimmilleen, joten on ymmärrettävää, että sen tärkeyttä haluttiin ottelijoiden vastauksissa korostaa.

H3: [Väkivalta] on suurin piirtein ehkä sellasta, jos nyt puhutaan fyysisestä väkivallasta, niin vastoin toisen tahtoa tehdään jotain fyysistä... No suostumukseen liittyy joo ja totta kai vaikka se suostumus olis, että kuinka paljon sitä kontaktia voidaan ottaa, niin jos ne sitten räikeesti ylitetään ne rajat, niin sitten siinäkin voidaan kyllä syyllistyä jonkinlaiseen väkivaltaan.

Mielenkiintoista oli kuitenkin, että haastateltavien mielestä sääntöjen sisällä voisi olla väkivaltaisista tekoja ja vastavuoroisesti sääntöjen ulkopuolellakin olisi mahdollista tehdä asioita, joita ei laskettaisi väkivallaksi:

H4: Kun sä tiedät, et ottelu on päättymässä, esimerkiks lukotus tai tyrmäystilanne. Niin jos sä vielä jatkat, se on sääntöjen puitteissa ihan ok, mut se ei ehkä noin niinkun arvojen puolesta välttämät oo ok. Et kun sä tiedät, et tää ois joka tapauksessa ohi, niin sun ei tarvi lyödä enää sitä tai vääntää sitä kättä vielä suuremmaks, kun se joka tapauksessa on tulossa se taputus.

H3: Mun mielestä, jos nyt otetaan vaikka esimerkiks joku jääkiekko, että sä voit rikkoo sääntöjä lyömällä poikittaisella mailalla kaveria ohimennessä ja saat siitä jäähyn, mutta aika vaikee sitä on väkivallaks tulkita vielä.

Tämä näkemys on ristiriidassa sen kanssa, että yksittäisten tekojen tai tapahtumien väkivaltaisuus voitaisiin määrittää ainoastaan sääntöjen perusteella. Mikäli säännöt eivät yksinään riitä tekojen väkivaltaisuuden määrittäjiksi, niin väkivallan kokonaisvaltaisessa määrittelyssä tulee ottaa huomioon myös muita tekijöitä. Muita aineistosta esiin nousseita tekijöitä käsitellään seuraavaksi.

7.1.2 Pyrkimys vahingoittamiseen

Ottelijat olivat hyvin yksimielisiä siitä, että kivun tuottamista toiselle ei voida suoranaisesti laskea väkivallaksi, mutta pyrkimys vahingoittamiseen tuomittiin vahvasti. Jaettu ymmärrys riskialttiin lajin lainalaisuuksista sekä ihmiskehon herkkyydestä olivat selkeästi muodostaneet vastaajien kesken hyvin yhteneväisen näkemyksen aiheesta. Satuttamisen ja vahingoittamisen välille tehtiin selvä ero, joista jälkimmäinen liitettiin osaksi väkivallan määritelmää:

H1: Kyl sillee haluu satuttaa joo, ehdottomasti, mut ei haluu vahingoittaa toista. Ei haluu, et se menee rikki. Tai sillee, et se pysyy ehjänä sen sparrin jälkee, oli se sit ystävä tai tuntematon.

H2: No joo, tos oli just ottelu, jossa X potkas kaveria päähän ja näki heti kaverin silmistä et se on pihalla, niin kyllähän X otti sen hetken ja odotti tuleeks tuomari väliin. Ja useinhan tulee tilanteita mis tulee kova tyrmäys ja toinen ottelija huomaa, et nyt on kaveri pihalla, niin ei se mee enää vahingoittaakseen hakkaamaan sitä. Vaan sit se menee vaan siihen kaatuvan pelaajan, ottelijan, päälle sen verran naputtamaan, et se muka lyö ja tuomari huomaa, et se ei pysty enää [puolustamaan itseään].

Useat haastateltavat toivat myös esille, miten he vasta vapaaottelun aloitettuaan alkoivat todella ymmärtämään, kuinka kevyellä fyysisellä kontaktilla voi saada aikaan suurta vahinkoa. Lajin ulkopuolisten henkilöiden onkin ehkä haastavaa tehdä erottelua satuttamisen ja vahingoittamisen välillä, sillä heillä on rajoittunut käsitys erilaisten fyysisten kontaktien mahdollisista vaikutuksista. Vapaaottelijat tasapainottelevat päivittäin näiden kahden konseptin

välillä, jolloin ymmärrys fyysisen kontaktin realiteeteista hioutuu jatkuvasti. Tällöin myös lajin ulkopuolisille henkilöille synonyymeiltä kuulostavien satuttamisen ja vahingoittamisen kaltaisten termien erottelu on ymmärrettävää.

H4: Kun tota tekee, niin tulee se ymmärrys siitä, et mitä siinä voi käydä, et jos sä tuolla ihan muuten vaan lyöt jotakuta, niin mitä kaikkee siin voi oikeesti sattuu ja millanen voima siin voi oikeesti olla takana.

H1: Jos ennen koki jonkinnäköst vääryyttä, niin sit halus heti oikoo sitä. Jos mua kiusataan tai jotain mun ystävää kohdellaan kaltoin, nii kyl mä sit halusin heti ratkasta, siis ratkasu oli aina väkivalta. Kun sit taas nyt on kasvanu ja kasvo tosi nopeesti siihen, et why bother.

Kolmas väkivaltaan liitetty osa-alue liittyi valta-asetelmaan. Ottelijat ajattelivat, että väkivalta nousee herkästi esille sellaisissa tilanteissa, joissa toinen pyrkii alistamaan toista henkilöä tai toinen osapuoli ei pysty puolustautumaan tarpeellisella tavalla.

7.1.3 Valta-asetelman väärinkäyttö

Väkivaltatilanteeksi kuvaillaan usein skenaariota, jossa henkilö tuottaa vahinkoa toiselle puolustuskyvyttömälle osapuolelle. Tämä tekijä nousi esiin myös haastatteluissa. Näkemys reiluudesta ja tasapuolisuudesta fyysisessä kontaktissa olivat olennaisia tekijöitä, jotka haastateltavien mielestä puuttuivat väkivaltaisesta tilanteesta. Toisen alistamisen voidaan siis olennaisesti ajatella liittyvän väkivallan määrittelyyn kuuluvaksi osa-alueeksi:

H2: Joo ja jos mennään väkivallan puolelle, niin ei oo välttämättä ees tarkoitus fyysisesti kovin vahingoittaa toista, vaan mikä tahansa vahingoittamis, alistamistarkotus tai tämmönen [on väkivaltaa]. ...et senkin ehkä sit kamppailulajeis huomaa, et on täälläkin isoja fyysisiä eroja, jotka otetaan huomioon. Se on kans tosi iso ero tän homman ja väkivallan kanssa. Et eihän tuolla kadulla, tai missä tapahtuiskaan, nii ei sen teon tarvii olla iso, jos on iso mies ja pieni nainen tai aikuinen ja lapsi.

Haastateltavien esittämissä määritelmissä nousi esille kolme teemaa, joiden kautta väkivaltaa kuvattiin: säännöt ja suostumus, pyrkimys vahingoittamiseen sekä valta-asetelman

väärinkäyttö. Näistä teemoista mikään ei yksinään riitä erottelemaan väkivaltaa ja sallittuja fyysisiä kontakteja toisistaan, mutta niitä yhdistelemällä voidaan saavuttaa suhteellisen hyvä käsitys sellaisista teoista, jotka vapaaottelijat määrittelisivät väkivallaksi. Mikäli teko voidaan luokitella kaikkiin kolmeen kategoriaan, on se hyvin todennäköisesti väkivaltaa, kun taas mihinkään kategoriaan kuulumaton teko ei todennäköisesti sitä ole. Seuraavassa luvussa tarkastelen vastauksia toiseen tutkimuskysymykseen: ”Millä tavalla vapaaottelijat tulkitsevat fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa oman lajinsa kontekstissa?”.

7.2 Vapaaottelijoiden tulkinnat lajin fyysisistä kontakteista ja väkivallasta

7.2.1 Väkivallan ja fyysisten kontaktien tulkintojen tyypittely

Tämän tutkimuksen aineistosta nousi esille kaksi tulkintatyyppiä, jotka kuvaavat vapaaottelussa esiintyviä fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa hyvin eri tavoin. Ensimmäinen näistä tyypeistä kuvaa vapaaottelua kurinalaisena kamppailu-urheilulajina, jossa fyysisen kontaktin merkitys on ainoastaan instrumentaalinen. Lajin sisällä voidaan nähdä vain väkivaltaa kuvailevaa aggressiivisuutta, eikä varsinaista väkivaltaa. Kutsun tätä näkökulmaa **urheilutulkinnaksi**.

Toisessa tulkintatyypissä vapaaottelun fyysisellä kontaktilla ja väkivallalla nähdään myös itseisarvo, joista ottelija pääsee nauttimaan. Vapaaottelu nähdään mahdollisuutena simuloida väkivaltatilannetta sekä saavuttaa mielihyvää yleisön ihailusta ja vastustajan fyysisestä dominoinnista. Tässä tulkinnassa väkivalta nähdään todellisena, joskin usein hieman tyypistettynä osana vapaaottelua. Tämä näkökulma kantaa nimeä **gladiaattoritulkinta**.

7.2.2 Urheilutulkinta

Urheilutulkintaan liittyi vahvasti ajatus siitä, että vapaaottelu on urheilua siinä missä mikä tahansa muukin laji. Lajiin sisältyvän kontaktin intensiteettiä saatettiin vähätellä tai vertailla muihin kontaktilajeihin, joissa loukkaantumismahdollisuudet ovat korkeammat. Fyysinen kontakti nähtiin ainoastaan instrumentaalisenä keinona ottelun voittamiseksi, eikä siihen liitetty emotionaalisia latauksia. Haastateltavat saattoivat puhua ulkopuolisen korvaan todella brutaaleista tapahtumista hyvinkin huolettomasti, sillä ne ajateltiin vain mekaanisina, otteluun kuuluvina toimintoina:

H2: Just vähän aikaa sitten mä hakkasin X:n kyynärpäillä pihalle. Oikeestaan mä en ees tajunnu kuin puhtaat osumat siinä tuli. Mä olin saanu X:n toisen käden blokattua ja sain hakata backmountista kyynärpäitä sen naamaan. Niin ehkä se niinkun pätkinä näyttäis varmasti väkivaltaselta, mut ei mul oo siinä vaiheessa ollu kyl niinku... Eikä mul oo häkissä ikinä semmosta raivoo toista kohtaan. Mä haen niit puhtaita osumia ja koitan saada sen vastustajan siihen kuntoon, et se ei pysty enää suojaamaan itteään tarpeeks, tai se ei pysty enää tekee mitään muuta, ku suojaamaan, jollon se matsi päättyy.

Erilaiset lajin ja kamppailusalien sisäiset kontrollimekanismit sekä kunnioitus kanssaharrastajia kohtaan tuotiin myös mieluusti esille kontaktin intensiteettiä vähentävänä tekijänä. Kontrollimekanismeja nähtiin olevan usealla eri tasolla. Yhteisö, valmentajat ja ottelijat itse kontrolloivat fyysistä kontaktia omilla tavoillaan. Kamppailulajiyhteisöissä epätoivottavaan käytökseen puututaan helposti hierarkian ylemmiltä portailta joko poistamalla henkilö salilta kokonaan tai antamalla tälle ”opetus”, jonka tarkoituksena on toimia varoittavana esimerkkinä muille ja näyttää normeja rikkovalle henkilölle, miltä oma käytös tuntuu:

H2: [Peruskurssilta] totta kai tulee isompia miehiä, jotka ei välttämättä osaa mitään ja sit ku ei psykke kestä sitä, ettei pärjää pienemmälle, nii se menee nopeesti semmoseks runnomiseks ja väkisintekemiseks. Nii jos X näkee sivusilmällä, tai joku käy sanomas, et toi kiusas tota pikkutyttöä, niin yleensä X pyörittelee sitä tossa sen 5-6 minuuttia mitä nyt painitaan ja kohta käydään sit kolmeen kertaan oksentamassa. Sit kun se erä on loppu, niin sit X käy sen kanssa sen keskustelun, et miten tääl ois tarkotus painii.

Fyysisen kontaktin intensiteetin rajoittaminen tapahtuu siis sääntöjen lisäksi myös yhteisön sisäisen kontrollin kautta, jossa tasapuolisuuden ja reiluuden näkökulmaa painotetaan. Toisen alistamista tai asettamista vahingoittumisvaaraan ei katsottu hyvällä, sillä ne voidaan molemmat nähdä väkivallan indikaattoreita. Valmentajilla on erityisen tärkeä rooli yhteisössä, sillä heidän pitää kyetä ymmärtämään harrastelijoiden välisen kontaktin lisäksi, missä menee kokeneiden harrastajien välisen kontaktin sallittavuus. Ammattilaiset joutuvat usein myös harjoittelemaan tuntemattomien kanssa otteluihin valmistautuessaan, jolloin valmentajan tehtäväksi jää sovittaa harjoituksen intensiteetti kohdilleen:

H1: Kyl se koutsin läsnäolo on aika A ja O. Se on tosi tärkeätä, et se valvoo, et siel ei pääse tulee turhautumista ja suuttumista.

Yhteisön ja valmentajan kontrollin lisäksi myös omaehtoista kontrollia korostettiin. Yleensä esimerkiksi kontaktin intensiteetistä tehtiin sanallisia sopimuksia tai oletettiin toisen ymmärtävän kontaktin taso implisiittisesti. Omaan kontrolliin perustuvassa kontaktin rajoittamisessa nähtiin kuitenkin myös haasteita, sillä intensiteetin eskalaatio nähtiin hyvin todennäköisenä harjoituksen yhteydessä. Ilman ulkopuolista valvontaa voi käydä helposti niin, että harjoitusvastustaja ylittää minimaalisesti sen kontaktin rajan, jota toinen pitää sallittavana, joka johtaa rajan ylittämiseen toiseen suuntaan ja aloittaa intensiteettiä kohottavan kierteen. Tällainen turhautumiseen tai suuttumiseen liittyvä lyhytaikainen emotionaalinen reaktio voidaan luokitella Crattyn (1989, 244) mukaan episodiseksi aggressioksi, jonka avulla ottelija pyrkii kostamaan rajan ylityksen tai osoittamaan, että on tarpeen vaatiessa valmis nostamaan fyysisen kontaktin intensiteettiä:

H1: Jos on luottokaveri, nii harvoin siin tulee niit vihan tunteita, et se pysyy fiksuna. Mut sit taas usein, se ei välttämät oo niin hyvä läheinen kaveri, tai sellanen kenen kaa sä aina sparraat. Te ette ehkä tunne miten toinen ottaa ja näin pois päin, nii se menee hanskast. Nii sillon, jos siin ei oo ketään valvomas ja sanomas, nii se voi mennä överiks.

Intensiteetin kohoaminen ei kuitenkaan tapahdu väistämättä. Vastavuoroiset fyysisen kontaktin kautta tapahtuvat muistutukset sovitusta rajoista saattavat myös toimia yksilöistä lähtöisin olevina kontrollimekanismeina:

H4: Joo. Kyl sit tossa aina välil tulee niitä, et jos toinen ylittää rajan, niin todennäkösesti se toinen ylittää sen rajan sit siihen heti perään, mut et silleen se saadaan myös aina nollattuu sit, et okei nyt molemmat on näyttäny omansa, nii sit pystytään palaamaan siihen sen boksin sisälle, missä kuuluu olla.

Urheilustatukseen liittyvä kontaktin instrumentaalisuus ja kontaktien kontrollimekanismit toimivat siis tausta-argumentteina sille, minkä takia vapaaottelua ei tulkittu väkivaltaiseksi. Vapaaottelu tunnustettiin kuitenkin ”hurjaksi” lajiksi ja sen ajateltiin olevan adjektiivin merkityksessä väkivaltainen tai siinä voidaan ajatella olevan väkivaltaisia piirteitä. Tässä tulkinnassa väkivalta ei kuitenkaan ollut todellista, vaan se ajateltiin enemmänkin väkivaltaa kuvailevana performanssina.

H2: Et ei kaikkien tarte ymmärtää kamppailulajeja, mut jos nähdään joku tapahtuma ja sit joku lähtee sen verta siihen perehtymään, et täs on kyse vapaaottelusta, joka on tietyntyyppinen kamppailulaji, nii sit mun mielestä siinä vaiheessa ihmisen pitäis jo ymmärtää, et se väkivaltaisuus siinä on vaan semmonen kuvaava juttu, eikä se oo oikeesti sitä väkivaltaa.

Urheilutulkintaan linkitetty vapaaottelijan arkkityypiksi voidaan kuvailla urheilullisuutta, yhteisöllisyyttä ja kunnioitusta vaaliva konemainen suorittaja. Hänen ottelutyylinsä on laskelmoivan strateginen, eikä tekniikoihin sisälly minkäänlaista tunnelatausta, sillä niiden ajatellaan häiritsevän ottelusuoritusta. Fyysiset kontaktit toimivat otteluiden voittamiseen tähtäävinä instrumentaalisina keinoina, eikä niihin liity todellista väkivaltaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö urheilutulkintaan liittyvä vapaaottelijan arkkityyppi voisi olla aggressiivinen. Aggressiivisuus nähtiin aktiivisena, mutta kontrolloituna toimintaan vaikuttavana tekijänä:

H4: No aggressiivisuus on mun mielestä vaan sitä, et sä esimerkiks aggressiivisesti haet sitä lopetusta tai pusket päälle tai sen tyyppistä.

H5: Aggressiivinen ottelija, niin se tietää mitä se tekee. Se kontrolloi, se osaa pitää ittensä... Se on aggressiivinen, mut se osaa myös kontrolloida [tekemistään].

Urheilutulkintatyyppi voidaan nähdä idealisoituna tulkintana vapaaottelusta sekä siihen liittyvistä fyysisistä kontakteista ja väkivallasta. Tätä tulkintaa pyritään tuomaan mielellään esiin julkisuudessa, jos lajin kehittymistä halutaan edistää esimerkiksi paremman julkisuuskuvan hankkimiseksi. Hieman lempeämmän julkisuuskuvan luomisen ajateltiin tuovan saleille lisää harrastajia, joiden läsnäolo parantaisi kamppailusalien taloustilannetta ja sitä myöten myös ammattilaisten harjoitusolosuhteita. Seuraavaksi tarkastelen toista tulkintatyyppiä, joka maalaa kuitenkin hyvin erilaisen kuvan lajista.

7.2.3 Gladiaattoritulkinta

Fyysisten kontaktien ja väkivallan rosoinen gladiaattoritulkinta toimii vastapainona silotellulle urheilutulkinnalle. Fyysinen kontakti ja väkivalta ovat tässä tulkintatyyppissä keinoja saavuttaa muun muassa voimakas adrenaliiniryöppy tai yleisön ja ystävien ihailu, mutta lisäksi ne

tuottavat nautintoa myös itseisarvoisesti. Gladiaattoritulkinnassa väkivalta näyttäytyy hyvin todellisena ja olennaisena osana vapaaottelua. Vapaaottelija nähdään itsensä taisteluun lietsovana soturina, joka kamppailee holtittoman aggressiivisella tyylillä ja valjastaa tunteensa vahvistamaan fyysisen kontaktin ja väkivallan intensiteettiä. Gladiaattoritulkinnassa alkukantaiset, epämiellyttävät ja epäsovinnaiset käyttäytymismallit sekä sellaiset ajatukset, mitkä muu yhteiskunta on pyrkinyt päivittäisestä elämänsästä kitkemään, kiteytyvät konkreettiseksi toiminnaksi vapaaottelun kautta:

H5: No sitten on tietysti, enhän mä nyt väärinkään voi sanoo, et sellanen satuttamisen halu mul on ehkä se kaikist suurin syy, minkä takii mä oon ite pärjänny. Et ei oo ehkä tekniikkaa ollu aina, mut sitte on ollu sellanen tietynlainen hulluus, satuttamisen halu ja välinpitämättömyys kehässä.

Ammattilaisvapaaottelijan toiseus ulkopuolisiin nähden näyttäytyy tässä tulkinnassa selvänä ja sitä myös mielellään korostetaan. Toisista, varsinkin ei kontaktilajeista, puhutaan myös jopa hieman alentavaan sävyyn. Niiden koetaan olevan tylsiä tai soveltuvan sellaisille henkilöille, joiden luonteenlujuus ei riitä vapaaotteluun. Lajin kovuus ja väkivaltaisuus tuodaan esille viittaamalla siihen, että ammattilaiset tunnistavat, mutta samalla myös sivuuttavat tiedon lajin riskeistä ja fyysisistä vaikutuksista. Tällainen oman kehon ja hyvinvoinnin tietoinen uhraaminen voidaan nähdä ruumiillisuuteen liittyvänä erilaistamismetodina, jolla vapaaottelijat tietoisesti piirtävät rajan itsensä ja ulkopuolisten välille:

H1: No kärjistetysti, nii kylhän sun täytyy vähän tyhmä olla. Eihän se järkevää hommaa oo melkeen millään mittarilla, nii sillonhan jonkun täytyy selittää se sun käytös. Et miksä haluat jotain sellast asiaa ja maksaa siit tollasen hinnan. Oli se sit jonkun tyhjiön täyttämistä tai sit et sä oikeesti nautit siitä, et sä oot rääkissä tai et sä satutat jotain toista.

Gladiaattoritulkinnassa väkivallan nähtiin olevan todellisesti läsnä. Se saattoi ilmetä jossain määrin tyypistetyssä tai rajoitetussa muodossa, mutta silti todellisena ja vapaaotteluun kuuluvana tekijänä. Alasuutarin (1994, 196–200) mukaan ihmisillä on normeihin viitattaessa taipumus selitellä tekojaan ja ajatuksiaan. Tämä saattaa näkyä haastateltavien vastauksissa esimerkiksi oman mielipiteen tarpeettomana pehmentämisenä tai normatiivisesti hyväksyttävämpien vaihtoehtojen esiin tuomisen kautta. Aineistosta nousi esille ristiriitaisista tunteista kumpuavia

sisäisiä dialogeja, joissa ottelijoiden tuntemukset sekä kahden eri sosiaalisen maailman normit kamppailivat jatkuvasti keskenään:

H5: No onhan se. No on ja ei. Onhan [vapaaottelu] väkivaltasta, tai siis väkivaltainen lajihan se on. Mut sitten taas, kun kaks ottelee tiedostavasti, niin eihän se silloin tietyl taval... Ne ei oo... No okei ne on väkivaltasii, mut sit tiedostaen ne kuitenkin... En mä tiedä, vaikee mieltii...

H1: Koska itekin tiedostaa tos, ku treenaa, nii sä mietit hyvii tekniikoita, sä mietit et se on kivaa ja sä et ikinä haluis satuttaa kaverii. Mut silti, kun sä saat hyvän kombon toiseen, sä teet hyvän suorituksen ja samal sä ehkä vähän näät, ku se on sillee ”Ääh”, sä saat jotain siit. En mä tiää, et miks sä nautit siit, et sä alistat toista.

Väkivallan tunnustaminen todelliseksi osaksi vapaaottelua mahdollistaa myös siihen tukeutumisen ottelun aikana. Väkiältä nähdään ikään kuin epävakana ja riskialttiina resurssina, minkä avulla ottelija voi ammentaa fyysisen kontaktin intensiteetin lisäämiseen tarvittavaa energiaa. Urheilutulkinnan ja gladiaattoritulkinnan kohdalla voidaan nähdä hyvin erilainen lähestymistapa tunteiden merkitykseen. Urheilutulkinnan mukainen konemaista suoritusta suosiva ottelija pyrkii pääsemään eroon rationaalisuutta hämärtävistä tunnetiloista, jotka nähdään ainoastaan suoritusta heikentävinä häiriötekijöinä. Gladiaattoritulkinnassa fyysiseen kontaktiin ja väkiältäan liittyvät jännityksen, pelon ja vihan tunteet hyväksytään osana prosessia, eikä niitä pyritä tukahduttamaan; päinvastoin, ne pyritään valjastamaan käyttöön mahdollisimman tehokkaasti. Erilaisten ajatusleikkejä ja emootioita hyödyntävät ottelijat pyrkivät suggeroimaan itsensä taistelumielen tilaan, jossa kyse on elämästä ja kuolemasta:

H2: Huomaa, kun on osa tyypeistä pitää selkeesti kamppailuu niinkun väkivallan simulaationa, silleen että sen lähemmäs väkivaltatilannetta ei pääse. Ja oon kuullu niitäkin, että kun mennään kehään tai ottelutilanteeseen, niin mennään jotenkin puolustamaan kaikkea mitä mulla itselläni on.

Raivoisalla ottelutyyllillä ja tunteiden hyödyntämisellä voidaan nähdä selkeitä etuja ottelijan kannalta. Korostettu väkivaltaisuus saattaa vaikuttaa vastustajaan lamauttavasti, ottelija kykenee myös itse helpommin sivuuttamaan oman fyysisen kipunsa ja tarvittaessa kohottamaan

fyysisen kontaktin intensiteettiä hyvin korkealle lyhyeksi ajaksi. Räjähdysherkän väkivallan hyödyntäminen on kaksivaiheinen prosessi, jossa latautumisvaihetta seuraa niin sanotusti venttiilin avaaminen. Varjopuolena on kuitenkin lähestymistavan riskialttius. Prosessin herkkyys ja ennalta-arvaamattomuus ovat ongelmallisia tekijöitä vapaaottelijoille, joiden urakehitys riippuu vahvasti voitettujen ja hävittyjen otteluiden suhteesta. Oikeanlaiseen henkiseen latautumiseen liittyvät ongelmat ja fyysisen kontaktin intensiteetin ylläpitämiseen vaadittava energiankulutus olivat esimerkkejä sudenkuopista, johon ottelijat saattoivat kompastua:

H5: No kyl mä vieläkin vihaan häviämistä, mut sillon yhteen vaiheeseen mä vihasin häviämistä niin paljon, et mä aattelin vaan pelkkää kaikkee pahaä siitä vastustajasta, et sai psyykattuu ittensä siihen [otteluun].

Haastattelija: Tuntuks, et se autto siin matsissa?

H5: Kyl se aina autto, mut monesti on käyny siis, et se on menny yli. Et sitten tulee ylilatautuminen ja sitten sä yrität väkisin tehdä jotain. Sit sul tulee virheitä, et sillon sä oot hävinny sen matsin.

Urheilu- ja gladiaattoritulkinnat muodostavat kaksi erilaista vapaaottelun fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa kuvailevaa tulkintatyyppeä. Ne voidaan ajatella toisiinsa kietoutuneiksi vastavoimiksi, joiden sekoituksena vapaaottelun fyysiset kontaktit ja väkivalta todellisuudessa näyttäytyvät. Kiinnostavaa on kuitenkin myös se, millä tavalla vapaaottelun harrastaminen vaikuttaa ottelijoihin ja millä tavalla nämä tulkinnat ovat ristiriidassa yhteiskunnallisten normien kanssa. Seuraavassa luvussa tarkastelen vapaaottelun harrastamisen vaikutuksia fyysisten kontaktien ja väkivallan tulkintoihin sekä vapaaottelumaailman ja muun yhteiskunnan välillä tapahtuvaa vuorovaikutusta.

7.3 Vapaaottelun vaikutukset fyysisten kontaktien ja väkivallan tulkintaan

Ammattilaistason vapaaottelijaksi kehittyminen vaatii tuhansien tuntien kurinalaista harjoittelua sekä tiukkojen sosiaalisten siteiden luomista harjoituskumppaneihin, valmentajiin ja muihin lajia edistäviin tahoihin. Jokainen laji voidaan nähdä myös omana alakulttuurinaan, johon liittyy suuri määrä sisäpiirin ulkopuolisilta henkilöiltä piilossa olevia arvoja,

käyttäytymismalleja, puhetapoja ja symboleita. On siis ymmärrettävää, että aineistoon valikoituneilla henkilöillä on ainutlaatuinen tietoisuus siitä, millä tavalla vapaaottelu on lajina muokannut heidän tulkintojaan fyysisten kontaktien ja väkivallan merkityksistä. Lajin sisäiset toimintamallit ovat lisäksi jatkuvassa vuorovaikutuksessa niin yksittäisten ottelijoiden kuin yhteiskunnan rakenteellisten muutosten ja normienkin kanssa, jotka osaltaan vaikuttavat tulkintojen muodostumiseen.

7.3.1 Vapaaottelun vaikutukset yksilöön

Vapaaottelu nähtiin aineistossa yksinomaan positiivisena asiana oman fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta. Vapaaotteluyhteisön sekä lajiin liitettyjen arvojen, hierarkioiden ja toimintamallien ajateltiin muokkaavan yksilön ajatusmaailmaa, mikä puolestaan heijastui myös yksilön muuhun elämään vapaaottelun ulkopuolella. Aineiston perusteella kävi hyvin nopeasti selväksi, että pitkän ajan kuluessa lajiin sosiaalistuneet ammattilaisottelijat olivat tietyllä tapaa turtuneet fyysisen kontaktin aiheuttamaan henkilökohtaisen tilan kaventumiseen, jännitykseen ja kipuun. Analyysin pohjalta voitiin kuitenkin samalla huomata, että väkivallan tulkintoihin liittyen ottelijat olivat ennemminkin herkistyneet kuin turtuneet:

H1: Kyl se iso kunnioitus toista ihmistä kohtaan ja kyl mä sanon tän kliseen, minkä huomasi heti sillon alkuun, et kyl mä oon ollu paljon väkivaltaisempi ennen.

H3: Ainakin itsessäni huomasi semmosen kasvamisen kamppailu-urheilun ja vapaaottelun myötä. Sen että oppi ymmärtämään kuinka haavottuvainen ihminen on ja kuinka paljon sä voit tehdä sille vahinkoo, jos sä sitä fyysisesti kohtelet kaltoin. Et se kynnys oikeesti satuttaa ihmistä jossakin muussa tilanteessa, kun kamppailutilanteessa, niin kyl se on varmasti noussu.

Vapaaottelun kautta kyettiin haastateltavien mukaan siis jopa vähentämään väkivaltaisia tendenssejä. Ottelijat pystyivät myös hyvin rationaalisesti asettumaan ulkopuolisten henkilöiden asemaan ja pohtimaan, minkä takia heidän ajatusmaailmansa oli niin erilainen muihin verrattuna. Moni haastateltava olikin joutunut perustelemaan omia näkemyksiään tuntemattomille ja jopa läheisilleen. Omien näkemysten selittäminen nähtiin kuitenkin usein haastavaksi ja pitkävetiseksi. Voimankäyttöön liittyvän fyysisen kontaktin täydellinen

puuttuminen henkilön elämänpiiristä tarkoittaa sitä, ettei keskustelukumppanilla ole välttämättä minkäänlaista referenssipistettä aiheeseen liittyviin teemoihin, kun taas ottelijat itse kohtaavat niitä päivittäin:

H2: Ja sit kun mieltii, tietty kun ite on kamppailulajeissa sisällä ja ymmärtää sen kaiken kunnioituksen siinä, nii sen takii ehkä mun on vaikee ymmärtää miten joku vois nähdä väkivaltaa ja kamppailulajeja samassa. Toisaalta mä ymmärrän sen, et jos ei oo siel kamppailulajipiireissä ja ei ymmärrä sitä kaikkee kunnioitusta ja veljeyttä mikä siinä on, nii se ulkoopäin saattaa tietty näyttää siltä samalta hakkaamiselta ja näin.

Kunnioitus ja yhteisöllisyys sekä niihin liittyvät toimintatavat nousivatkin vahvasti esille haastateltavien kertomuksissa. Vaikka vapaaottelu on yksi moderneimmista kamppailulajeista, niin perinteisten kamppailulajien arvopohja näkyy lajissa silti vahvasti. Vapaaottelun meritokratiaan perustuvassa yhteisössä muiden kunnioittamisen sekä nöyryyden tärkeys korostuu erityisen paljon. Haastateltavat puhuivat erityisen mielellään siitä, kuinka käsitykset omista fyysisistä kyvyistä ja niiden varaan rakentuneesta egosta murskattiin lajin aloittamisen jälkeen hyvin nopeasti. Vapaaottelusalilla tapahtunut realiteettien kohtaaminen ja niiden mukana tullut uudenlainen ymmärrys omasta itsestä oli ollut monelle ottelijalle perustavanlaatuisella tavalla persoonallisuutta muokkaava kokemus. Oman egon syrjään siirtäminen ja omien fyysisten sekä henkisten vajavaisuuksien tunnistaminen nähtiin tärkeänä osana ammattilaisvapaaottelijaksi ja paremmaksi ihmiseksi kasvamista:

H2: Sit kans, kun tääl oppii tuntemaan ne rajansa ja oppii ymmärtää sekä heikkoutensa, että vahvuutensa. Nii siit tavallaan siitä puuttu tavallaan semmonen laajempi itsetuntemus ja itsevarmuus ehkä. No just se tilanne, et ku ego oikeesti hajoo ja sä alat ymmärtää tarpeeks; sä ymmärrät, että sä et ymmärrä mitään. Niin siitä kumpuava itsetuntemus ja itsevarmuus, mikä ymmärtää myös heikkoutensa. Se on ehkä jotenkin kamppailulajin helmiä.

H5: Siis mä oon nähny semmosii kavereita, asennevammasia, kadun kasvatteja ja ihan idiootteja, ketkä tulee [kamppailusalille], niin kahes kuukaudessa niist on saatu kuoriutumaan se idioottimaisuus pois ja niistä on kasvatettu miehiä. Siis niinku kohteliaita, siis niil on sämpylät tippunu kainalosta pois ja niist on tullu mahdollisimman nöyriä.

Vapaaottelun nähtiin siis toimivan henkisen kasvun välineenä. Fyysistä kontaktia alettiin pelkäämään vähemmän ja se normalisoitui pikkuhiljaa jokapäiväiseksi asiaksi, jonka merkittävänä tehtävänä oli toimia omien puutteiden osoittajana ja yhteisöllisyyden luoja. Vapaaotteluun kuuluvalla fyysisellä kontaktilla voidaan nähdä yhteisöllisyyden luomiseen liittyen myös tuplamerkitys. Joko se muokkaa lajin aloittavan henkilön esiyttämisestä fyysisestä kontaktista ja väkivallasta yhtenevään suuntaan yleisesti hyväksytyjen normien ja toimintamallien kanssa, tai se karsii tämän henkilön lajin piiristä kokonaan pois. Sellaisia henkilöitä, jotka eivät piittaa salin normeista, pyrkivät vahingoittamaan muita tai alistavat heikompiin, ei kaivata salille muutenkaan. Näiden väkivaltaisuuksia indikoivien tekijöiden jatkuva tarkkailu harjoitusympäristössä olikin herkistänyt vapaaottelijat määrittelemään väkivallan sekä tulkitsemaan eri tilanteisiin sopivan fyysisen kontaktin intensiteetin hyvin yhteneväisellä tavalla.

7.3.2 Vapaaottelu ja yhteiskunta

Yhteiskunnallisessa kontekstissa aggressiivisuutta ja fyysistä kontaktia pyritään yleisesti ottaen välttämään, kun taas vapaaottelussa ne ovat kaiken toiminnan keskiössä. Nämä perustavanlaatuiset näkökulmaerot sekä kontrastit sosiaalisten maailmojen fyysisissä ympäristöissä ja niiden toimintaan osallistuvien ihmisten luonteenpiirteissä muodostavat hyvin erilaiset lähtökohdat tulkinnoille fyysisistä kontakteista sekä väkivallasta. Vapaaottelijat näyttävätkin tasapainottelevan kahden eri sosiaalisen maailman välillä, jotka molemmat pyrkivät ylläpitämään omia normejaan ja jokapäiväistä toimintaansa ohjaavia käyttäytymismalleja. Tästä syystä on kiinnostavaa tarkastella, millä tavalla yhteiskunnalliset normit, ennakkoluulot ja reaktiot vaikuttavat itse lajiin ja sitä kautta yksittäisten vapaaottelijoiden tulkintoihin fyysisistä kontakteista ja väkivallasta.

Vapaaottelun julkisuuskuva on muuttunut huomattavasti viimeisen 10-15 vuoden aikana. Nykyään se näyttäytyy yhä useammin normaalina urheilulajina siinä missä muutkin kontaktilajit. Tästä on osoituksena esimerkiksi amatöörivapaaottelun kehittämistoimet kansainvälisen lajiliiton IMMAF:in toimesta sekä ammattilaisvapaaottelun urheilullistuminen ja ammattimaistuminen. Koska vapaaottelu nähdään nykyään mahdollisena vaihtoehtona ammattilaisurheilijastatuksen saavuttamiseksi, on ymmärrettävää, että salonkikelpoisemmat näkemykset fyysisestä kontaktista ja väkivallasta nousevat julkisuudessa enemmän esiin ja tätä myöten yleisiksi normeiksi myös lajin sisällä:

H4: Mut [lajin julkisuuskuva] on kyl parantunu siihen verrattuna, mitä se on ollu viel tos, vaikka viis vuottakin sitten ja totta kai hyvää on tehny se, et tuolt on noussu sit noita Makwania ja Packaleneja ja muita, jotka on pystyny oleen esillä muutenkin ja pystyy esiintyy edukseen ihan semmosina täyspäisinä järkevinä ihmisinä, niin se tekee kyl mielestäni ihan hyvää.

H5: Jos mieltii vapaaottelun julkisuuskuvaa, et mitä se on ollu sillon, ku mä oon ite alottanu urheilun 2000-luvun taitteessa, niin onhan se nyt paljon parempi. Nykyään sä saat sponsoreita. Ensimmäisen kerran kun hait sponsoreita, niin kaikki oli et kuka väkivaltaa tukee?

Vapaaottelun julkisuuskuvan siistiytyminen ei ole kuitenkaan kokonaan pyyhkinyt pois lajin rajua imagoa. Negatiiviset mielikuvat lajista saattavat edelleenkin vaikuttaa esimerkiksi avustuksiin tai muun taloudellisen tuen hankintaan:

H3: Se on ehkä semmosta valtapolitiikkaa. On tosi vaikee saada ihmisiä ymmärtämään, kenellä on jotain määräysvaltaa esimerkiks julkisiin rahoihin taikka muihin, et tää on urheilulaji ja tässä yritetään tehdä ihan samanlaista seuratoimintaa ja urheilutoimintaa, kun missä tahansa muussakin lajissa. Et se on kyl tosi kova haaste.

Monesti negatiiviset asenteet johtuivat siitä, että vapaaottelun ajateltiin muokkaavan katsojakuntaansa väkivaltaisemmaksi tai jossain määrin rapauttavan yhteiskunnan moraalista järjestystä. Hienoinen yllätys oli, että aineistosta nousseiden näkemysten perusteella ottelijat eivät tyrmänneet tätä näkökulmaa. Ottelijat hyväksyivät yleisellä tasolla mahdollisuuden, että vapaaottelu saattaa vaikuttaa joihinkin ihmisiin aggressiivisuutta nostavalla tavalla. Ongelmaksi nähtiinkin erityisesti se, että televisiosta tai paikan päällä katsovat ihmiset näkevät ainoastaan siistiin muotoon paketoitua väkivaltaotteita. Katsojat eivät missään vaiheessa pääse kokemaan otteluun valmistautumiseen kuuluvia fyysisiä ja henkisiä uhrauksia tai niistä kumpuavia tuntemuksia. Tästä syystä katsojien on mahdotonta saada kokonaiskuva fyysisten kontaktien ja väkivallan merkityksistä vapaaottelun kontekstissa. Tämä ymmärryksen rajallisuus nähtiin vaaratekijänä:

Haastattelija: Onks vaarana, että jos joku ulkopuolinen kattoo vierestä, et se edistäis väkivaltasuutta tai jotain muita huonoja aspekteja?

H1: Kyllähän varmaan tosi moni aatteleekin noin. Ja kyllähän siinä varmaan on jonkin näköstä perää. Koska niin ku moni sanoo ”vitsi se näyttää nii hurjalta”, nii ei se nyt varmaan mikään tuulesta temmattu väite oo. Et jos se näyttää hurjalta, nii kyllähän siin varmaan tulee sellasii ajatuksii, ku ne ei koe sitä niin ku me koetaan. Et se siin ehkä ongelma onkin, että ku me nähään se niin eri lailla. Ku me nähään se just taiteen muotona, urheiluna itsensä ilmasuna, sellast tosi kaunista. Kun ne näkee sen vaan ulkopuolelt ilman niit samoi tunteit, mitä meil on, niin kyl siin aika hyvät argumentit on, et kyl siin on se näennäinen väkivalta aika vahvasti läsnä.

Jatkuva vuoropuhelu median, yleisön ja urheilun kentällä olevien toimijoiden kanssa on saanut vapaaottelijat hyvin tietoiseksi ulkopuolisten normien vaatimuksista ja toiveista. Halu legitimoida laji osaksi urheiluyhteisöä on muokannut vapaaottelua urheilullisempaan ja ammattimaisempaan suuntaan. Fyysisestä kontaktista puhutaan julkisuudessa mielellään ainoastaan lajiin liittyvänä urheilullisena tekijänä ja väkivaltaisuuteen viittaavia asioita pyritään peittelemään tai siirtämään syrjään keskustelusta.

Modernin urheilu- ja liiketoimintaympäristön kehityksen mukanaan tuoma vapaaottelun urheilullistuminen ja ammattimaistuminen on mahdollistanut suurempien ottelupalkkioiden maksamisen, suurten mediayhtiöiden huomion ja yhteistyömahdollisuuksien parantumisen. Yksittäiset ottelijat haluavat tästä syystä harjoitella entistä ammattimaisemmin ja minimoida riskit, joita lajin sisäinen fyysisen kontaktin intensiteetti aiheuttaa. Täysipäiväisen harjoittelun mahdollistamiseksi ammattilaiset tarvitsevat valmentajien lisäksi tarpeeksi suuren määrän harjoituskumppaneita sekä -vastustajia. Väkivaltaisuutta korostava lajibrändi ja väkivaltaisuuden rajalla tasapainottelevien toimintamallien on menneisyydessä ajateltu toimivan heikkojen ihmisten suodattimena. Vapaaottelun sisäpiiriin ei kaivattu luonteeltaan tai mieleltään heikkoja ihmisiä. Tähän ajatusmalliin törmää kuitenkin enää harvoin, sillä vapaaottelusaleilla on ennemminkin haasteita pitää harrastajamäärät tarpeeksi korkeana nykypäivänäkin, vaikka väkivaltaisuudella ei enää entisaikojen tapaan mässäilläkään:

H5: Tottakai nyt pitää siis, jos rehellisiä faktoja ollaan, nii rahaahan tulee siitä, että harrastajia, tai siis salihan pyörii sillä, et salilla käy mahollisimman paljon harrastelijoita...

...mut sitten, ku oikeesti aletaan vähä sparrailee, nii kyl se karsii. Et jos 30 vaikka tulee kurssille, niin kurssin jälkeen jatkaa 15. Puol vuotta eteenpäin, nii on enää 10. Vuos nii on enää 2, et ehkä kahelt, kolmelt kurssilta tulee yks ottelija.

Innokkaiden ja seuralle rahaa tuovien aloittelijoiden murjominen ei auta salin ylläpitokulujen kattamisessa, uusien ammattilaisten syntymisessä tai harjoitusvastustajien kasvattamisessa. Alkeiskurssille saapuvista aloittelijoista on myös alkuun käytännössä mahdotonta arvioida heidän potentiaaliaan korkean tason vapaaottelijoina. Tästä syystä parempana strategiana nykyään ajatellaankin olevan se, että harrastajat pyritään pitämään mahdollisimman pitkään mukana ja annetaan heidän kasvaa sisälle lajikulttuuriin:

H3: Niin monta kertaa oon nähny sen, että jostain semmosesta henkilöstä, mistä sä et ikinä ajatellutkaan, niin siitä tuleekin hyvä ottelija tai siitä tulee hyvä pitkäaikainen harrastaja tai sitten semmosest ketä vois kuvitella, että haluais ja jaksais ja vois tulla hyväks, niin ei sitten ikinä tuukkaan yhtään mitään.

Ammattimaistumisen ja urheilullistumisen myötä ammattilaisvapaaottelijat tarvitsevat suuremman harrastajapoolin niin taloudellisten kuin urheilullisten tekijöidenkin vuoksi. Suuremman harrastajamäärän saavuttaminen vaatii lajin imagon ja sen sisäisten toimintamallien pehmentämistä. Tämä puolestaan houkuttelee lajiin harrastajia, joiden tulkinnat fyysisestä kontaktista ja väkivallasta ovat lähempänä valtavirtaa. Mitä suurempi osuus harrastajista tyrmää ajatuksen vapaaottelusta väkivaltana ja hylkää väkivaltaisuutta ihannoivat käyttäytymismallit, sitä suurempi osuus tämän näkökulman omaavista harrastajista myös saavuttaa lopulta ammattilaisstatuksen sekä vaikuttaa omalta osaltaan lajin sisäiseen arvomaailmaan ja imagoon.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen aineistoa tarkasteltiin kolmen tutkimuskysymyksen avulla. Tutkimuskysymykset pyrkivät selvittämään vapaaottelijoiden määritelmiä väkivallasta, ottelijoiden tulkintoja vapaaottelun fyysisistä kontakteista ja väkivallasta sekä itse lajin vaikutusta näiden tulkintojen syntymiseen. Näiden tutkimuskysymysten avulla tavoiteltiin vastausta tutkimusta ohjaavaan tutkimustehtävään: ”Millä tavoin suomalaiset ammattilaisvapaaottelijat tulkitsevat fyysisiä kontakteja ja väkivaltaa”. Tässä luvussa vedetään yhteen tutkimuskysymysten analysoinnin kautta esiin nousseet tulokset ja vastataan niiden avulla itse tutkimustehtävään.

Fyysiset kontaktit näyttäytyivät vapaaottelijoille tuttuina ja itsestään selvinä asioina, joiden kanssa he olivat lähes päivittäin tekemisissä. Kontaktien normalisoituminen osaksi ottelijoiden jokapäiväistä elämää vaikutti myös turruttavasti niiden tulkintaan. Kovankin intensiteetin fyysisestä kontaktista saatettiin haastattelun yhteydessä mainita vain lyhyesti sivulauseessa tai sen kuvailu liitettiin vähämerkityksisenä tekijänä osaksi laajempaa kertomusta. Haastateltavien tulkinnat fyysisestä kontaktista olivat muokkautuneet vapaaotteluharrastuksen myötä, jonka piirissä fyysisellä kontaktilla nähtiin olevan useita eri merkityksiä.

Fyysisen kontaktin merkitys instrumentaalisenä keinona ottelun voittamiseksi oli suuri. Haastateltavat perustivatkin monet argumenttinsa nimenomaan lajin urheilullisuuden pohjalle. Tämän tulkinnan mukaan vastustajan nyrkillä lyömisen ja tennispallon mailalla lyömisen välillä ei varsinaisesti ole mitään eroa. Fyysisellä kontaktilla ajateltiin kuitenkin olevan myös muita tehtäviä lajin sisällä; sen nähtiin toimivan samanaikaisesti kontrollin välineenä, että sen kohteena. Fyysisen kontaktin kautta esimerkiksi ylläpidettiin yhteisön sisäistä hierarkiaa sekä varmistettiin, että lajin sisällä seurattiin asetettuja normeja. Sen avulla myös pyrittiin suodattamaan lajin ulkopuolelle jo hyvin aikaisessa vaiheessa sellaisia henkilöitä, jotka eivät kykene käsittelemään omaa fyysistä riittämättömyyttään ja kunnioittamaan kanssaharrastajia. Yksittäiset ottelijat käyttivät fyysistä kontaktia oman itsensä kehittämisen välineenä. Omien ajatusten ja laajemmassa mittakaavassa jopa elämänsänteen kontrollointi nähtiin merkityksellisenä fyysiseen kontaktiin liittyvänä osa-alueena.

Fyysistä kontaktia tarkasteltiin myös kontrollin kohteena. Sen läheinen suhde väkivallan kanssa tarkoitti sitä, että ottelijoiden tuli erityisesti harjoitustilanteessa olla hyvin tarkkoja siitä, missä

vaiheessa tämän rajan yli astutaan. Kontrollimekanismeina toimivat muun muassa lajiyhteisö, valmentajat sekä ottelija itse. Näiden avulla kamppailusaleilla pyrittiin säätelemään fyysisen kontaktin intensiteettiä ja tällä tavoin välttämään kontaktin eskaloitumista väkivallaksi. Ottelutilanteessa kontrollimekanismien tarkoituksena oli strategiasta riippuen joko estää liiallinen aggressio kokonaan tai valjastaa väkivallasta ammennettava energia ottelijan käyttöön jossain määrin kontrolloidulla tavalla.

Vapaaottelijat määrittivät väkivallan sääntöjen ja suostumuksen, vahingoittamispyrkimyksen sekä valta-asetelman väärinkäytön kautta. Fyysisen kontaktin kanssa päivittäin tekemisissä olevat henkilöt tiesivät, tai ainakin tunsivat mitä väkivalta on ja mihin sen rajat vedetään. Vapaaottelu oli muokannut vahvasti näitä tulkintoja ja nostanut kynnyistä ryhtyä väkivaltaan kamppailutilanteen ulkopuolella. Lajin nähtiin kehittäneen myös ymmärrystä ihmiskehon heikkoudesta ja väkivallan tuhoisuudesta, joka myös joissain tapauksissa oli hillinnyt tendenssejä reagoida asioihin väkivaltaisella tavalla. Vapaaottelun väkivaltaisuudesta puhuttaessa aineistosta nousi esiin kaksi erilaista tulkintatyyppiä: urheilutulkinta ja gladiaattoritulkinta. Urheilutulkinnassa väkivaltaa ei nähty todellisena asiana lajin sisällä, vaan fyysinen kontakti toimi ainoastaan väkivaltaa kuvailevana aspektina. Gladiaattoritulkinnassa väkivalta taas nähtiin todellisena, joskin typistettynä muunnelmana tosielämän väkivallasta, jota oli ottelun aikana mahdollista hyödyntää resurssinomaisesti.

Vapaaottelu lajina sekä muu yhteiskunta ovat jatkuvassa vuoropuhelussa keskenään. Vapaaottelun lajiyhteisössä tapahtuva toiminta saa aina jonkinlaisen reaktion aikaan yhteiskunnassa ja yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat voimakkaasti myös vapaaotteluun. Fyysisten kontaktien ja väkivallan tulkintoja ei tästä syystä voidakaan pitää pysyvinä totuuksina, jotka kuvastaisivat vapaaottelua tai yksittäisten ottelijoiden ajatuksia vielä vuosikymmentenkin päästä. Merkityksellisempää onkin tarkastella tapahtuneita muutoksia ja niiden perustana olevia mekanismeja, joiden kautta on mahdollista saavuttaa ymmärrys tulkintoihin vaikuttavista tekijöistä.

Yksilön tasolla voidaan sanoa, että vapaaottelun harrastaminen on toiminut turruttavavana tekijänä fyysiseen kontaktiin liittyen, mutta samalla vahvistanut ymmärrystä väkivallasta ja sen rajoista. Yhteiskunnan kohdalla muutos voidaan parhaiten huomata urheilun ammattimaistumistrendin kautta. Halu legitimoida laji osaksi valtavirtaurheilun joukkoa on pakottanut lajia muuttamaan imagoaan pehmeämpään suuntaan, joka taas osaltaan on

vaikuttanut yksittäisten vapaaottelijoiden tulkintaan fyysisen kontaktin ja väkivallan merkityksistä.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Käsittelen pohdinnassani tutkimustuloksia suhteessa teoreettiseen viitekehukseen sekä omiin ennakko-oletuksiini. Tarkastelen tuloksiin liittyviä syy-seuraussuhteita yksittäisten vapaaottelijoiden kannalta sekä niiden implikaatioita laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Lopuksi esitän vielä muutamia jatkotutkimusehdotuksia, jotka kirjoitusprosessin aikana nousivat esiin.

Vapaaottelun harjoitteluun ja kilpailemiseen liittyvä fyysisen kontaktin taso näyttyy sivusta seuraavalle katsojalle varsin voimakkaana. Erilaiset isku-, heitto- ja kuristustekniikat tuottavat kipua ja asettavat vapaaottelijat alttiiksi myös pitkäaikaiselle vahingoittumiselle. Vapaaottelijat viettävät kuitenkin suurimman osan vapaa-ajastaan varsin aggressiivisessa ympäristössä, jota aktiivinen voimankäyttö sekä fyysinen kamppailu ja pakottaminen luonnehtivat (Parry 1998, 207). Tämä pitkäaikainen altistuminen aggressiivisuudelle oli turruttanut vapaaottelijoiden tulkintoja fyysisistä kontakteista, joka olikin odotettu tulos. Olisi ollut hämmästyttävää, mikäli pitkäaikaiset ammattilaiset olisivat suhtautuneet lajin säännöissä sallittuihin tekniikoihin esimerkiksi pelokkaasti tai halveksuen. Yliolkainen suhtautuminen esimerkiksi kipuun ei kuitenkaan tarkoittanut, että sama turtuminen olisi tapahtunut väkivallaksi luokiteltujen tekojen kanssa.

Vapaaottelijoiden esittämät määritelmät väkivallasta olivat varsin hyvin linjassa teoriakirjallisuudessa esiin nostettujen laajempien teemojen, kuten sääntöjen ja suostumuksen (esim. Morgan ym. 2001, 340–341) sekä tahallisen vahingoittamispyrkimyksen (esim. Parry 1998, 208–209) kanssa. Määritelmät eivät kuitenkaan olleet yhtä tiukasti rajattuja; useat ottelijat näkivät esimerkiksi, etteivät kaikki sääntöjen ulkopuoliset teot ole välttämättä väkivaltaa. Säännöt nähtiin ennemminkin suuntaa-antavina rajaviivoina, joiden ylittäminen vasta räikeällä tavalla muutti fyysisen kontaktin väkivallaksi. Vastapuolen vahingoittaminen näyttikin olevan mahdollisesti tärkein tekijä väkivaltaa määriteltäessä, joskin lähes kaikki haastatellut vapaaottelijat antoivat hämmästyttävän yhteneväisiä tarkennuksia tähän osaluueeseen liittyen.

Vahingoittamisen ja satuttamisen välille tehtiin todella selkeä ero. Satuttamisella tarkoitettiin hetkellistä kivun tuottamista tai toisen henkilön asettamista fyysisesti epämiellyttävään tilanteeseen, eikä sen ajateltu liittyvän väkivaltaan millään tavalla. Vahingoittamisella taas viitattiin fyysiseen kontaktiin, jolla on pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia. Tällaisia voivat olla esimerkiksi aivotärähdys, nivelsiteiden vaurioituminen tai luiden murtuminen. Satuttamisen ja vahingoittamisen eroa korostettiin oletettavasti sen takia, että kipu ja väliaikainen fyysinen epämiellyttävyys oli hyväksytty olennaiseksi osaksi lajia. Vahingoittuminen sen sijaan saattaisi tarkoittaa ammattilaisottelijalle pitkää kuntoutusjaksoa tai pahimmassa tapauksessa jopa uran loppua. Tutkimuskirjallisuudessa tätä erottelua ei varsinaisesti tehty, joka saattaa osaltaan liittyä englannin kielessä käytettyjen termien monimerkityksellisyyteen. Sellaiset sanat kuin ”hurt”, ”harm” ja ”injure” eivät vielä itsessään kuvaa fyysisen kontaktin intensiteettiä, vaan ainoastaan kivun tai jonkinlaisen vaurion tuottamista. Tästä syystä ne voidaan kääntää myös suomeksi joko lievempään ”satuttaa” tai vakavampaan ”vahingoittaa” -muotoon. Tosin myös suomenkieliset termit ovat hyvin lähellä toisiaan, ellei niiden merkitystä erikseen kirjata auki, niin kuin edellä on tehty.

Teoriakirjallisuuden kanssa yhteneväisten tekijöiden lisäksi vapaaottelijat näkivät väkivaltaa määrittäväksi tekijäksi myös valta-asetelman väärinkäytön, eli selvästi heikomman osapuolen tahallisen alistaminen. Sen puuttuminen teoriakirjallisuudesta johtuu todennäköisesti siitä, että väkivallan uhan nähdään keskittyvän lähinnä kilpailutilanteisiin. Esimerkiksi joukkuelajien harjoituksissa keskitytään normaalisti teknisiin ja pelinomaisiin harjoitteisiin, joissa panoksena ei kuitenkaan ole mitään konkreettista. Tarpeettoman kovaa tai sääntöjen rajamailla olevaa fyysistä kontaktia pyritään näin ollen siis välttämään, että kaikki pelaajat säilyisivät vahingoittumattomina ja joukkueen yhteishenki pysyisi hyvänä. Otteluissa puolestaan pelaajien aggressiivista käyttäytymistä vahvistavat useat eri tekijät, kuten turhautuminen, erilaiset provokaatiot ja kilpailutilanteesta johtuva kehon biokemiallinen vaste (Russell 1993, 188–189; Cratty 1989, 252–253). Nämä tekijät voivat myös herkästi johtaa sääntöjen rikkomiseen ja vastapuolen vahingoittamiseen, jolloin ne näyttäytyvät joko pelillisiin tavoitteisiin liittyvänä instrumentaalisenä väkivaltana, koston ja turhautumisen lievittämiseen perustuvana vihamielisenä väkivaltana tai näiden kahden hybridimuotona (Parry 1998, 209–210). Voidaan kuitenkin nähdä, että pyrkimys vastustajan alistamiseen on olennainen osa kilpaurheilua, jossa kaksi osapuolta pyrkii osoittamaan paremmuutensa. Tästä syystä sen merkitystä ei ole nähty teoriakirjallisuudessa yhtä merkittäväksi tekijäksi kuin esimerkiksi sääntöjä ja vahingoittamista.

Vapaaottelu eroaa kuitenkin muista lajeista huomattavasti, sillä sen säännöt sallivat varsin suuren määrän erilaisia tekniikoita, joilla on mahdollisuus vahingoittaa vastapuolta. Harjoitustilanteessa fyysisen kontaktin intensiteettiä tuleekin kyetä jatkuvasti vaihtelemaan vastustajan tason, koon ja sukupuolen mukaan. Varsinkin miespuolisilla aloittelijoilla tämä voi joskus olla haasteellista, sillä oman kehon kontrolli ei ole vielä samalla tasolla ammattilaisten kanssa. Fyysisen koon ja voimien avulla on mahdollista kuitenkin alistaa varsinkin pienempiä ja heikompia harrastajia. Vaikka tällainen toiminta ei varsinaisesti ole sääntöjen vastaista tai toista vahingoittavaa, se ei kuitenkaan vastannut haastateltavien arvoja, ja se luokiteltiin yhdeksi väkivaltaa määrittäväksi tekijäksi. Alistamisen estäminen kamppailusaleilla liittyi myös vahvasti toiseen fyysisen kontaktin tulkinnan osa-alueeseen, jossa fyysinen kontakti nähtiin vapaaottelijoiden osalta niin kontrollin välineenä kuin sen kohteenakin.

Vapaaottelusaleilla fyysistä kontaktia käytettiinkin kontrolloinnin apuvälineenä vallitsevien sääntöjen ja toimintamallien ylläpitämisessä. Aloittelevat harrastajat ovat Unruhin (1980) teorian mukaisesti vielä vapaaottelumaailman turisteja, joiden ymmärrys lajin kulttuurisista merkityksistä ei ole vielä kehittynyt kovin pitkälle. Esimerkiksi hyväksyttävä aggressiivisuuden ja fyysisen kontaktin taso tietyissä tilanteissa ei ole vielä kaikille tarpeeksi selkeää, mutta muiden henkilöiden toimintaa seuraamalla harrastajat pyrkivät jatkuvasti lähemmäksi lajimaailman sisäpiiriä (Heinilä 1976, 344). Tämä käyttäytyminen pohjautuu sosiaalisen oppimisen teoriaan, jossa yksilön toiminta määräytyy yhteisön positiivisten ja negatiivisten vasteiden kautta (Cratty 1989, 248–249). Joskus keskustelun kaltaiset lievemmat negatiiviset vasteet eivät kuitenkaan toimineet, jolloin sääntöjä rikkovaa tai heikompansa alistavaa harrastajaa jouduttiin ojentamaan fyysisen kontaktin keinoin.

Ottelijoilla ei siis ollut tiukkarajaisia määritelmiä väkivallalle, mutta haastateltavat esittivät hyvin yhteneväisiä tekijöitä, joiden kautta tekojen väkivaltaisuutta voi arvioida. Tämä osoittaa myös sen, että lajin sisäiset kulttuuriset merkitykset ja toimintamallit ovat hyvin samantyyppisiä harjoitussalista riippumatta. Lisäksi se osoittaa sosiaalisen oppimisen merkityksellisyyden, sillä haastateltavat olivat vuosien ajan lajia harrastaneita ammattilaisottelijoita, joiden arvot olivat muokkautuneet vapaaottelijoiden sisäpiiriin yhteneväiseksi arvomaailmaksi. Henkilöt, jotka eivät sosiaalisen oppimisen kautta omaksuneet tätä ajatusmallia, ovat todennäköisesti lopettaneet harrastuksen jo hyvin aikaisessa vaiheessa yhteisön puolelta tulleiden negatiivisten vasteiden myötä. Yhteneväisistä väkivallan määritelmistä ja arvomaailmasta huolimatta aineistosta nousi selvästi esille kaksi eri

tulkintatyyppiä vapaaottelun fyysisistä kontakteista ja väkivallasta. Suurin ero näissä tulkinnoissa oli mielipide siitä, sisältyykö vapaaotteluun aitoa väkivaltaa vai tuleeko vapaaottelu nähdä ennemminkin väkivallan representaationa.

Gladiaattoritulkinnan ideaalityypissä vapaaottelun fyysiset kontaktit nähtiin selvästi väkivaltana, jonka avulla oli mahdollisuus saavuttaa alkukantainen tunne toisen henkilön fyysisestä alistamisesta. Tämän tulkintatyyppin voidaan ajatella pohjautuvan tuhansien vuosien saatossa kehittyneeseen kulttuurilliseen näkemykseen hegemonisesta maskuliinisuudesta, eli miehuuden ideaalityypistä. Valmius ja pystyvyys väkivaltaan on olennainen osa tätä hegemonisen maskuliinisuuden mallia. Lisäksi väkivalta toimii erityisesti miesten välillä keskinäisen hierarkian järjestämisen apuvälineenä. Naisetkin voivat kuitenkin toteuttaa miehisen väkivallan tapoja silloin, kun väkivalta liittyy traditionaalisesti maskuliiniseksi miellettyihin toimintamalleihin, kuten kamppailu-urheiluun. (Jokinen 2000, 27–30, 215.)

Vaikka kulttuurillisesti hyväksytyt näkemykset ideaalista mieheydestä ovatkin muuttuneet jälkimoderniin yhteiskuntaan siirryttäessä, ovat traditionaaliseen hegemoniseen maskuliinisuuteen liittyvät piirteet vielä tärkeä osa esimerkiksi vapaaottelun lajirakenteita. Moderni vapaaottelu markkinoi itseään vielä 1990-luvulla hypermaskuliinisena väkivaltaviihteenä (Walters 2015, 2). Tämä puolestaan houkutteli lajin pariin ainoastaan samanlaista arvomaailmaa toisintavia henkilöitä, joista osa on vielä nykyäänkin aktiivisesti mukana lajin kehittämisessä tai kamppailusalien toiminnassa. Arvohierarkiassa korkealle asettuvat lajipioneerit ovat hyvin verkostoituneita ja heillä on paljon vaikutusvaltaa, jonka avulla heidän on mahdollista ylläpitää omiin arvoihinsa ja tulkintoihinsa perustuvaa lajikulttuuria. Tämä on yksi olennainen tekijä, miksi vapaaottelussa voidaankin vielä nähdä viitteitä gladiaattoritulkinnan ideaalityypistä, vaikka laji itsessään on muuttunut radikaalisti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana.

Vapaaottelu on 2000-luvun alusta lähtien siistinyt imagoaan huomattavasti. Tätä muutosta kuvaa myös haastatteluissa vahvasti esille noussut urheilutulkinta, jonka mukaan vapaaottelu on ainoastaan yksi urheilulaji muiden joukossa. Urheilutulkinnan näkemyksen mukaan vapaaottelun väkivalta ei ole todellista, vaan ottelussa käytettävät tekniikat ovat ainoastaan kontrolloitua instrumentaalista aggressiota, jonka avulla pyritään saavuttamaan voitto vastustajasta. Urheilutulkinta on ammattilaisottelijoiden keskuudessa selvästi vahvimmin vaikuttava tulkintatyyppi, mikä osoittaa vapaaottelun seuraavan kontrollointiin ja

normittamiseen pohjautuvaa ruumiinkulttuurin yleistä urheilullistumiskehitystä (Guttman 1978; Heljakka 2018).

Vapaaottelussa urheilullistuminen on linkittynyt erityisen vahvasti myös ammattimaistumiseen ja kaupallistumiseen, sillä lajin kehityksen tärkeimpänä yksittäisenä toimijana on ollut ammattilaisorganisaatio UFC. Organisaatio ymmärsi suhteellisen nopeasti, että ainut mahdollinen keino saavuttaa taloudellista menestystä, on muokata vapaaottelusta valtavirtayleisölle soveltuva viihdetuote (Smith 2010, 653–654). Normittamisen ja kontrolloinnin avulla lajia muokattiinkin urheilullisempaan suuntaan, joka mahdollisti laajemman medianäkyvyyden ja suuremmat taloudelliset tuotot. Ottelupalkkioiden noustessa suurempi määrä ihmisiä kiinnostui lajista ja ammattilaisottelijoiden valmistautuminen parantui, joka vauhditti lajin urheilullistumista. Korkeampitasoisia vapaaotteluita ja fyysiseltä olemukseltaan urheilullisempia vapaaottelijoita on helpompi markkinoida myös valtavirtamediassa, mikä on mahdollistanut modernien vapaaottelutähtien miljoonaluokan ottelupalkkiot.

Vapaaottelijat ovat lajin urheilullistumisen kautta sisäistäneet tiukentuneet kontrollit ja normit osaksi omaa ajatusmaailmaansa, jonka läpi he tulkitsevat lajinsa fyysisiä kontakteja ja väkivaltaisuutta. Varsinkin ammattilaiset ovat ymmärtäneet, että ainoastaan kurinalaisen harjoittelun ja valtavirran hyväksymän lajibrändin avulla on mahdollista tienata elämiseen riittäviä ottelupalkkioita. Ammattilaisvapaaottelijat pyrkivätkin tästä syystä mielellään korostamaan julkisesti lajin urheilullisuutta ja väkivallattomuutta. Lajin muuttuminen on siis samalla muokannut myös vapaaottelijoiden tulkintoja väkivallasta, tai vähintäänkin niiden esitystapoja, salonkikelpoisempaan suuntaan. Onko vaarana kuitenkin, että väkivaltaiset vapaaottelijat vain esittelevät pehmeämpiä näkemyksiä lajinsa sisällöistä saavuttaakseen vaikutusvaltaisemman aseman urheilun kentällä? Loppujen lopuksi tällä ei ole merkitystä, sillä riippumatta yksittäisten vapaaottelijoiden tulkintojen rehellisyydestä, on lajin harrastajien kollektiivisten tulkintojen trendi suuntautunut kohti urheilutulkinnan ideaalityyppiä. Julkisuudessa esitetyt tulkinnat vapaaottelusta urheiluna houkuttelevat lajin pariin samankaltaisia tulkintoja omaavia harrastajia. Mitä suurempi osuus lajin sisälle virtaavista harrastajista jakaa julkisuudessa esitetyn urheilutulkinnan, sitä voimakkaampi heidän merkityksensä on myös lajin toimintamallien muutoksessa. Tämä taas vahvistaa urheilutulkinnan tyypin vaikutusta lajin sisäisiin arvoihin riippumatta siitä, olivatko

julkisuudessa esitetyt alkuperäiset lausunnot ja tulkinnat vapaaottelun väkivaltaisuudesta totuudenmukaisia, vai eivät.

9.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Kvalitatiivisen tutkimuksen arviointi perustuu pohjimmiltaan kysymykseen tutkimusprosessin luotettavuudesta (Eskola & Suoranta 1998, 210). Sitä voidaan tarkastella useiden eri osa-alueiden kautta, mutta yksi keskeisimmistä on tutkijan omien ennako-oletusten ja tulkintojen subjektiivisuuden avoin myöntäminen. Olen tässä tutkimuksessa esittänyt avoimesti oman lajitaustani ja ennakkokäsitykseni, joiden mahdollista vaikutusta olen pyrkinyt tietoisesti kontrolloimaan. Apuvälineenä subjektiivisuuden kontrolloinnissa käytin hermeneuttisen kehän käsitettä, jonka avulla pyrin askel askeleelta irtautumaan tulkintojeni perspektiivin minäkeskeisyydestä (Laine 2015, 37-38). Hermeneuttisen kehän konkreettisena sovellusmuotona käytin listausta tulos- ja pohdintaosiossa tekemistäni tulkinnoista, joita pyrin eri argumenttien avulla kyseenalaistamaan. Näin kykenin hylkäämään ensimmäisellä tarkastelukierroksella sellaisia tulkintoja, joita en pystynyt aineiston kautta tarpeeksi vahvasti perustelemaan tai joihin oli sekoittunut liikaa omia ennako-oletuksiani.

Tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liitetään usein myös uskottavuuden ja siirrettävyyden käsitteet (Tuomi & Sarajärvi 2018, 120-121). Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkijan käyttämät käsitteellistykset ja tulkinnat vastaavat tutkittavien käsityksiä (Eskola & Suoranta 1998, 211). Yhtenä tutkimuskysymyksenä pyrittiinkin nimenomaan selvittämään, millä tavalla tutkittavien käsitykset väkivallasta, aggressiivisuudesta ja fyysisestä kontaktista vastaavat tutkijan omia sekä teoreettisesta viitekehystä ammennettuja käsityksiä. Koen, että oma taustani on auttanut siinä, että pystyin esittämään näihin teemoihin liittyviä tarkentavia kysymyksiä ja tekemään tulkintoja lajikulttuurin sisäisiin merkityksiin peilaten.

Siirrettävyydellä taas tarkoitetaan tutkimustulosten soveltamista jossain toisessa kontekstista, eli tulosten yleistämistä tietyin ehdoin (Eskola & Suoranta 1998, 211-212). Määritelmässä korostuu kvalitatiiviseen tutkimukseen perinteisesti liittyvä näkökulma, että se soveltuu huonosti laaja-alaisen yleistyksen tekoon (Alasuutari 1994, 203). Tästä syystä tutkimuksessani on keskitytty *paikalliseen selittämiseen*, jonka tärkeimpänä tehtävänä on luoda sisäisesti looginen selitysmalli tietyille empiiriselle aineistolle (Alasuutari 1994, 215). Sen kautta tehdään myös ymmärrettäväksi aineistosta löydettyjä ilmiöitä, puhetapoja ja

ristiriitaisuuksia, jotka saattaisivat vaikuttaa tulosten soveltamiseen jossain toisessa yhteydessä (Alasuutari 1994, 233-234). Tällaisia ovat esimerkiksi vapaaottelun lajikulttuurin ominaispiirteet sekä vapaaottelun historiasta johtuva lajiin liittyvien väkivaltatulkintojen dualismi. Tämän tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kannalta onkin siis tärkeintä, että tutkija ei väitä tulosten olevan suoraan yleistettävissä esimerkiksi muihin urheilulajeihin. Siirrettävyyden voidaan katsoa rajoittuvan suomalaisten ammattilaisvapaaottelijoiden perusjoukkoon.

Vapaaottelu on lajina vielä varsin nuori, eikä siihen liittyvää yhteiskuntatieteellistä tutkimusta ole vielä tehty kovinkaan paljon. Valtaosa akateemisista tutkimuksista keskittyy tarkastelemaan vapaaottelua harjoittelun optimoinnin, vammojen esiintyvyyden tai yleisön mediakulutuksen näkökulmasta (Bishop ym. 2013). Tässä tutkimuksessa on siis jouduttu käyttämään myös ei-akateemisia lähteitä vapaaottelun historiaan sekä lajin urheilullistumiseen ja ammattimaistumiseen viitatessa. Nämä lähteet ovat olleet enimmäkseen vapaaottelun uutisointiin keskittyvien internet-sivustojen artikkeleita, organisaatioiden omia lehdistötiedotteita tai puolittieteellisiä artikkeleita, joita ei kuitenkaan ole vertaisarvioitu. Tämä tulee ottaa huomioon tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa. Muidenkin kuin akateemisten lähteiden käyttö on tästä huolimatta ollut välttämätöntä. Vapaaottelusta olisi käytännössä mahdotonta kirjoittaa, mikäli jokaisen lähteen vaatimuksena olisi sen akateeminen puhtaus. Suurin osa myös vertaisarvioiduista akateemisista artikkeleista viittasi lähteissään joko vapaaottelutoimittajien kirjoittamiin artikkeleihin tai sellaisiin kirjoihin, jotka ovat samaisten toimittajien kirjoittamia, popularisoituja historiateoksia. Uskon, että oman lajitaustani ja aiheeseen syventymisen kautta olen kyennyt harjoittamaan tarpeellisen tarkkaa lähdekritiikkiä niiden lähteiden osalta, jotka tutkimukseeni valikoituivat.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin ennen kaikkea edistää vapaaottelun yhteiskuntatieteellistä tutkimusta Suomessa ja laajentaa urheiluväkivaltatutkimuksen teoriapohjaa. Tutkimus vahvisti sääntöjen ja vahingoittamisen merkitystä väkivaltaa määrittävinä tekijöinä sekä nosti esiin uutena mahdollisena elementtinä valta-asetelman väärinkäytön. Vahingoittamisen ja sen englanninkielisten vastinparien käytössä havaittiin lingvistisiä ongelmia; vapaaottelijat tekivät huomattavan eron hetkellisen *satuttamisen* ja pitkäaikaisen *vahingoittamisen* välille. Lisäksi tutkija konstruoi empiirisen aineiston pohjalta kaksi vapaaottelun fyysisten kontaktien ja väkivallan tulkintaa kuvaavaa ideaalityyppiä.

Tulkintatyyppien vallitsevuus vapaaottelun lajikulttuurissa on muuttunut ajan myötä selvästi ja se seuraa kilpaurheilun urheilullistumis- ja ammattimaistumistrendiä.

Kiinnostava jatkotutkimuskohde olisikin vapaaottelun ammattimaistumisen erityispiirteet Suomessa. Tutkimuksessa voitaisiin tarkastella esimerkiksi historiallisesta perspektiivistä medianäkyvyyttä, organisaatioiden kehittymistä ja ottelijoiden kansainvälistä menestymistä. Uudella haastattelututkimuksella voitaisiin myös pureutua tarkemmin esimerkiksi vapaaottelijoiden tulovirtojen rakenteeseen tarkastelemalla sponsorisopimuksia, ottelupalkkioita ja opetuksesta saatavia tuloja. Hedelmällistä olisi myös tutkia lisää tässä tutkimuksessa esitettyjen gladiaattori- ja urheilutulkintatyyppien suhdetta vapaaottelun urheilullistumiseen. Eroavatko lajipioneerien ja hiljattain aloittaneiden ammattilaisten tulkinnat vapaaottelun fyysisistä kontakteista ja väkivallasta todella toisistaan tilastollisesti merkitsevällä tasolla? Ovatko pitkän linjan ammattilaisten tulkinnat muuttuneet heidän uransa aikana? Vapaaottelu onkin akateemisesti vielä monin paikoin *terra incognita*, tutkimaton alue, jonka arvoitukset vasta odottavat ratkaisijaansa.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Anderson, C. A & Bushman, B. J. 2002. Human Aggression. Annual Review of Psychology 53, 27–51. doi: 10.1146/annurev.psych.53.100901.135231.
- Association of Boxing Commissions and Combative Sports. 2019. Unified Rules of Mixed Martial Arts. Viitattu 27.4.2020. <https://www.abcboxing.com/wp-content/uploads/2020/02/unified-rules-mma-2019.pdf>
- Bandura, A. 1971. Social Learning theory. New York: General Press. Viitattu 28.4.2020. http://www.asecib.ase.ro/mps/Bandura_SocialLearningTheory.pdf
- Berczeller, E. 1967. The "Aesthetic feeling" and Aristotle's catharsis theory. The Journal of Psychology: Interdisciplinary and applied 65 (2), 261–271. doi: 10.1080/00223980.1967.10544870
- Bishop, S., La Bounty, P & Devlin, M. 2013. Mixed Martial Arts: A Comprehensive Review. Journal of Sport and Human Performance 1 (1), 28–42. doi: 10.12922/jshp.v1i1.6
- Calhoun, D. 1981. Sports, Culture & Personality. 1. painos. New York: Leisure Press.
- Cratty, B. J. 1989. Psychology in Contemporary Sport. 3. painos. New Jersey: Prentice-Hall.
- Downey, G. 2014. 'As Real As It Gets!' Producing hyperviolence in mixed martial arts. JOMEK Journal 5 (1), 1–29. doi: 10.18573/j.2014.10268
- Eichberg, H. 2004. Identiteetin ilmaisemisen ristiriitaiset mallit: Pohdintoja ruumiillisesta liikunnasta, poliittisista ideologioista ja olympialaisesta humanismista. Teoksessa K. Ilmanen (toim.) Pelit ja kentät: Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. 3. painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 9–29.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- García, R. & Malcolm, D. 2010. Decivilizing, civilizing or informalizing? The international development of Mixed Martial Arts. International Review for the Sociology of Sport 45 (1), 39–58. doi: 10.1177/1012690209352392
- Gerbasi, T. 2016. McGregor wins second belt with Alvarez KO. Viitattu 27.4.2020. <https://www.ufc.com/news/mcgregor-wins-second-belt-alvarez-ko>
- Gordon, G. 2020. NFL player vote ratifies new CBA through 2030 season. Viitattu 27.4.2020. <http://www.nfl.com/news/story/0ap3000001106246/article/nfl-player-vote-ratifies-new-cba-through-2030-season>

- Guttman, A. 1978. From ritual to record: The Nature of Modern Sports. New York: Columbia University Press.
- Haut, J., Prohl, R. & Emrich, E. 2016. Nothing but medals? Attitudes towards the importance of Olympic success. *International Review for the Sociology of Sport* 51 (3), 332–348. doi: 10.1177/1012690214526400
- Heinilä, K. 1976. Notes on Inter-Group Conflicts in International Sport. Teoksessa Dunning, E. *The sociology of sport: a selection of readings* edited by Eric Dunning with a foreword by Norbert Elias. 2. painos. Lontoo: Frank Cass.
- Heljakka, K. 2018. Kasuaalista kilpailulliseksi: Tutkijan autoetnografinen reflektio MÖlky MM-kilpailuista 2018. Teoksessa R. Koskimaa, J. Arjoranta, U. Friman, F. Mäyrä, O. Sotamaa & J. Suominen (toim.) *Pelitutkimuksen vuosikirja 2018*. Tampere: Suomen Pelitutkimuksen Seura ry, 61–77. Viitattu 27.4.2020. <http://www.pelitutkimus.fi/vuosikirja-2018>
- Hemminger, B. 2013. UFC Releases full 'Code of conduct' policy after Matt Mitrione's Fallon Fox flap. Viitattu 27.4.2020. <https://www.mmamania.com/2013/4/10/4209990/ufc-releases-full-code-conduct-policy-matt-mitriones-fallon-fox-mma>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1988. Teemahaastattelu. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 1. –2. painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Huizinga, J. 1998. *Homo Ludens: A Study of the Play-Element in Culture*. London: Routledge. Saatavilla: http://search.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=707751&site=ehost-live&ebv=EB&ppid=pp_Cover
- Ilmanen, K. 2012. Urheilun eriytynyt moraaliperusta. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) *Liikunnan areenat: yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 175–188.
- IMMAF. 2014. Medallists for the 2014 IMMAF World Championships. Viitattu 27.4.2020. <https://immaf.org/championship/2014-immaf-world-championships-of-amateur-mma/2014-medallists/>
- IMMAF. 2015a. 2015 Annual Report & Accounts – 2016 Delivery Plan. Viitattu 27.4.2020. https://immaf.org/wp-content/uploads/2020/02/IMMAF_2016_Annual_Report-4mb.pdf
- IMMAF. 2015b. 2015 Medallists Review Part 1. Viitattu 27.4.2020. <https://immaf.org/2015/12/30/full-2015-immaf-medal-winners-list-review-part-1-2/>

- IMMAF. 2015c. IMMAF Signs with UFC FIGHT PASS. Viitattu <https://immaf.org/2015/01/28/immaf-signs-with-ufc-fight-pass-2/>
- IMMAF. 2019. Annual Report 2018-2019. Viitattu 27.4.2020. <https://immaf.org/official-documents/>
- Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu: tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudeamus.
- Itkonen, H. 2014. Urheilun normimyllerrys on pysyvä ilmiö. Tieteessä tapahtuu 32 (3), 3–6.
- Jamieson, L. M. & Orr, T. J. 2009. Sport and violence: a critical examination of Sport. 1. painos. Oxford: Elsevier Inc.
- Jokinen, A. 2000. Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri. Tampere: Tampere University Press.
- Judoliitto. 2019. Kansainvälinen Judoliitto kieltää judokoita osallistumasta muiden kamppailulajien kansainvälisiin kilpailuihin. Viitattu 28.4.2020. www.judoliitto.fi
- Koski, P. 2004. Liikuntasuhde – liikunnan kohtaamisen kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana. Teoksessa K. Ilmanen (toim.) Pelit ja kentät: Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. 3. painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 189–208.
- Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. 2002. World report on violence and health. Geneva: World Health Organization. Viitattu 28.4.2020. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1
- Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 4. painos. Juva: PS-kustannus, 29–51.
- Lavikainen, J. 2012. Amatöörikysymys Suomessa 1907-1932. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat: Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 189–208.
- Lawson, N. 2009. Bob Arum Labels MMA Fighters Homosexuals, Fans Skinheads. Viitattu 27.4.2020. <https://bleacherreport.com/articles/252693-bob-arum-labels-mma-fighters-homosexuals-fans-skinheads>
- L'équipe. 2015. La Fédération française de judo menace de radiation ceux qui enseignent le MMA. Viitattu 27.4.2020. <https://www.lequipe.fr/Judo/Actualites/La-radiation-pour-les-profs-de-mma/537772?xtref=http%3A%2F%2Fm.facebook.com%2F>

- Liikanen, V. 2015. Institutionaalitumisia vaihtoehtolajeissa. Teoksessa P. Harinen, V. Liikanen, A. Rannikko & P. Torvinen (toim.) Liikutukseen asti: vaihtoehtoliikunta, nuoruus ja erottautumisen mieli. LIKES-tutkimuskeskus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 303, 103–108.
- Loughead, T. M. Leith, L.M. 2003. Hockey Coaches' and players' perceptions of aggression and the aggressive behavior of players. *Journal of Sport Behavior* 24 (4), 394–405.
- Maher, B. 2010. Understanding and Regulating the Sport of Mixed Martial Arts. University of Connecticut School of Law. Faculty Articles and Papers. Viitattu 27.4.2020. https://opencommons.uconn.edu/law_papers/179
- Maschi, D. 2018. Million Dollar Babies Do Not Want To Share: An Analysis of Antitrust Issues Surrounding Boxing and Mixed Martial Arts and Ways to Improve Combat Sports. Jeffrey S. Moorad *Sports Law Journal* 25 (2), 409–451. Viitattu 28.4. 2020. <https://digitalcommons.law.villanova.edu/mslj/vol25/iss2/5/>
- Mesikämmen, J. 2018. Alku jonkin suuremman – Finnfight 1 järkytti tuomalla äärimmäisyystaistelun Suomeen. Viitattu 27.4.2020. <http://www.kamppailuvirasto.com/2018/07/18/alku-jonkin-suuremman-finnfight-1-jarkytti-tuomalla-aarimmaisyyystaistelun-suomeen/>
- Mesikämmen, J. 2019. Makwan Amirkhanin tavaramerkkikuristus koitui brittivastustajan kohtaloksi: ”Olen tehnyt tuota 5-vuotiaasta asti”. Viitattu 2.5.2020. <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000006128219.html>
- Messner, N. 2018. In the Footsteps of Kano. Viitattu 27.4.2020. <https://www.ijf.org/news/show/in-the-footsteps-of-kano>
- Metsämuuronen, J. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2 – opiskelijalaitos. E-kirja 1. painos. Helsinki: International Methelp Oy. Saatavilla: <https://www.booky-fi.ezproxy.jyu.fi/lainaa/1174>
- Morgan, W. J., Meier, K. V. & Schneider, A. J. 2001. *Ethics in sport*. 1. painos. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Nash, J. 2019. What we now know about the UFC’s finances. Viitattu 27.4.2020. <https://www.bloodyelbow.com/2019/9/9/20851990/what-we-now-know-about-the-ufc-finances>
- Nevala, A. 2012. ”Mitään jalkapalloa miehekkäämpää ei voi ollakaan” – Viisi vaihetta kylätappelusta viihdetuotteeksi. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat: Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 239–260.

- Nykänen, P. 2019. Kehäväkivalta kuuluu poliisille. *Lääkärilehti* 74 (39), 2133.
- Okamoto, B. & Rovell, D. 2018. ESPN to broadcast 30 UFC events per year during 5-year deal. Viitattu 27.4.2020. https://www.espn.com/mma/story/_/id/23581729/espn-ufc-reach-five-year-television-rights-deal
- Olympiakomitea. 2017. Suomen olympiakomitea ry:n kevätkokous 20.6.2017. Viitattu 27.4.2020. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2017/01/esityslista-kevatkokous-20.6.2017.pdf>
- Olympiakomitea. 2019. Suomen Olympiakomitea ry:n säännöt. Viitattu 27.4.2020. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/02/caa5fe42-olympiakomitea-paivitetyt-saannot-23.11.-2019.pdf>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015. Liikuntajärjestöjen toiminta-avustukset 2015. <https://minedu.fi/documents/1410845/4265472/Liikuntaj%C3%A4rjest%C3%B6t+2015.pdf/5a4ababe-a975-4ca0-8e56-fa7a4d2dc6d5/Liikuntaj%C3%A4rjest%C3%B6t+2015.pdf>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustus. Viitattu 27.4.2020. https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/liikuntaa-edistavien-jarjestojen-yleisavustus
- Parry, J. 1998. Violence and aggression in contemporary sport. Teoksessa M. J. McNamee & S. J. Parry (toim.) *Ethics and Sport*. 1. painos. Lontoo: Routledge, 205-224.
- Penjak, A & Karnincic, H. 2013. Sport And Literature: An Overview of the Wrestling Combats in the Early Literary Texts. *International Journal of Humanities and Social Science* 3 (5), 49–55. doi: 10.30845/ijhss
- Peterson, T. 2008. The professionalization of sport in the Scandinavian countries. Viitattu 27.4.2020. <http://www.idrottsforum.org/articles/peterson/peterson080220.html>
- Pfister, G. 2007. Sportification, Power and Control: Ski-Jumping as a Case Study. *Junctures: The Journal for Thematic Dialogue* 8 (1), 51–67.
- Ranta, I. 2019. Lasten osallisuus ja yhdenvertaisuus EasySport-harrasteliikuntatoiminnassa urheiluseuraohjaajien kokemana. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 28.4.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201904032055>
- Rikoslaki 1995. 21.4.1995/578.
- Russell, G. W. 1993. *The social psychology of sport*. 1. painos. New York: Springer-Verlag.
- Salomaa, T. 2019. Henri, 26, kertoo saaneensa ikuisen ottelukiellon: ”Liitto ilmoitti, ettei enää koskaan” – mistä nyrkkeilypiirejä puhuttavassa tapauksessa on kyse? Viitattu 27.4.2020. <https://www.iltalehti.fi/kamppailulajit/a/e129f86c-d2b1-4d43-b47f-62a38f0de74b>

- Sato, S. 2013. The sportification of judo: global convergence and evolution. *Journal of Global History* 8 (2), 299–317. doi:10.1017/S1740022813000235
- Smith, J. 2010. Fighting for Regulation: Mixed Martial Arts Legislation in the United States. *Drake Law Review* 58 (2), 617–655. Viitattu 27.4.2020. <https://drakelawreview.org>
- Stenius, M. 2014. The Legacy of Pankration: Mixed Martial Arts and the Posthuman Revival of A Fighting Culture. *International Journal of Combat Martial Arts and Sciences* 14, 4–27. Viitattu 27.4.2020. <http://www.icmaua.com/>
- Sundberg, H. 2017. The Justice of Unequal Pay in the UFC: An In-Depth Analysis of the Fighters’ Antitrust Class Action Lawsuit Against the UFC and the Misplaced Support of the Proposed Muhammad Ali Expansion Act. *Pace Intellectual Property, Sports & Entertainment Law Forum* 8 (1), 1–30. Viitattu 27.4.2020: <https://digitalcommons.pace.edu/pipsself/vol8/iss1/1>
- Suomen Painiliitto 2013. Maailman paras sportti -esite. Viitattu 27.4.2020. https://www.painiliitto.fi/tiedostot/materiaalit%20ja%20lomakkeet/esite_maailman_paras_sportti.pdf
- Suomen Vapaaotteluliitto. 2020. Vapaaottelu. Viitattu 27.4.2020. <http://www.vapaaottelu.fi/vapaaottelu/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. E-kirja 1. painos. Helsinki: Tammi. Saatavilla: <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118>
- UFC. 2011. UFC Announces TV deal with FOX. Viitattu 27.4.2020. <https://www.ufc.com/news/ufc-announces-tv-deal-fox>
- UFC. 2016. New York Passes Bill to Legalize MMA. Viitattu 27.4.2020. <https://www.ufc.com/news/new-york-passes-bill-legalize-mma>
- UFC. 2018a. History of UFC. Viitattu 27.4.2020. <https://www.ufc.com/history-ufc>
- UFC. 2018b. UFC Renews partnership with International Mixed Martial Arts Federation. Viitattu 27.4.2020. <https://www.ufc.com/news/ufc-renews-partnership-international-mixed-martial-arts-federation-0>
- UFC. 2020a. Intro to MMA. Viitattu 27.4.2020. <https://www.ufc.com/intro-mma>
- United World Wrestling. 2017. International Rules for Agonistic Events of Pankration. Viitattu 27.4. 2020. <https://unitedworldwrestling.org/governance/regulations-pankration>
- Unruh, D. 1980. The Nature of Social Worlds. *The Pacific Sociological Review* 23 (3), 271–296. doi: 10.2307/1388823.
- Viemerö, V. 2006. Aggressio ja Aggressiivisuus. *Tieteessä tapahtuu* 24 (3), 18–22.

- Walters, J. 2015. "There are no rules! Except these 108." The multidirectional flow of influence between sportization, subculture, and violence on the history of mixed martial arts. The University of Western Ontario. Viitattu 27.4.2020. <https://ir.lib.uwo.ca/etd/3148>
- Williamson, A. 2019. Grapple at the Garden Breaks Attendance Record with Domestic and International Matches. Viitattu 27.4.2020. https://www.btsny.org/news_article/show/1019466
- Witgenstein, L. 1999. Filosofisia tutkimuksia. 2. painos. Helsinki: WSOY.
- World Taekwondo. 2020. Taekwondo today. Viitattu 27.4.2020. <http://www.worldtaekwondo.org/about-wt/taekwondo/>
- Zillman, D., Johnson, R. C. & Day, K. D. 1974. Attribution of Apparent Arousal and Proficiency of Recovery from Sympathetic Activation Affecting Excitation Transfer to Aggressive Behavior. *Journal of Experimental Social Psychology* 10 (6), 503–515.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Aluksi:

- Vapaaehtoisuus ja tutkittavan oikeus lopettaa haastattelu milloin tahansa
- Nauhoitus ja aineiston käyttö
- Anonymisointi

Taustatiedot

- Ikä
- Ammatti
- Koulutustausta
- Urheilutausta
- Vapaaottelu-ura

Vapaaottelun julkisuuskuva

Vapaaottelun julkisuuskuva Suomessa

- Millainen vapaaottelun julkisuuskuva mielestäsi suomessa on?
- Julkisuuskuvan kehitys
- Tulevaisuus?

Lajin markkinointi

- Pidetäänkö rajua imagoa tietoisesti yllä?
- Imagon haitat/hyödyt (Ottelijoille, organisaatioille, muille tahoille)
- Onko vapaaottelusta tarvetta muokata ”sisäsiisti” mainstreamlaji

Ennakkoluulot

- Onko törmännyt? Millaisiin?
- Millaisia keskusteluja lajin ulkopuolisten kanssa?
- Erot omiin käsityksiin vapaaottelun todellisuudesta

Väkivalta

Väkivallan määritelmistä

- Mitä asioita sulle tulee mieleen sanasta väkivalta?
- Minkä takia juuri nämä tulevat mieleen?
- Mitkä asiat sinun mielestäsi tekevät teosta väkivaltaisen?

Väkivallan merkityssuhteet

- Eroaako urheiluväkivalta muusta väkivallasta? Millä tavoin? Muuttuuko teon väkivaltaisuus tilanteesta riippuen?
- Millaiset asiat vapaaottelussa ovat mielestäsi väkivaltaa?
- Onko vapaaottelussa sääntöjen sisällä sellaisia tekoja, joita ei pidetä hyväksyttävänä?
- Millainen on lähestymistapasi otteluihin? Pyritkö ensisijaisesti voittamaan, lopettamaan vastustajan, antamaan katsojille hyvän shown... muu ?
- Millaisia ajatuksia herättää ymmärrys, että oma menestys on yleensä sidottu vastustajan vahingoittamiseen ja päinvastoin.
- Onko väkivaltaisella ja aggressiivisella vapaaottelijalla eroa? Millä tavoin erot näyttäytyvät?

Fyysinen kontakti

Erot väkivaltaan

- Millä tavoin harjoittelussa ja otteluissa tapahtuva fyysinen kontakti eroaa väkivallasta?
- Millaisin keinoin harjoittelussa tapahtuvat vahingot pyritään minimoimaan?

-Onko ystävien kanssa harjoittelu/sparraaminen mentaalisesti vaikeaa mahdollisen kivun tuottamisen ja vahingoittamisen takia?

-Mitkä ovat ajatuksesi ystävien tai treenikavereiden kanssa ottelemisesta? Millaisia eroja ottelemisessä olisi sparraamiseen verrattuna?

Lajin ulkopuolisten ihmisten näkemys

-Mitkä ovat suurimpia väärinkäsityksiä tai asioita mitä lajin ulkopuoliset ihmiset kuvittelevat tai eivät ymmärrä?

-Koetko että on vaikeaa selittää näitä eroja sellaisille, jotka eivät koskaan ole olleet mukana kamppailulajeissa? Mistä se mahtaa johtua?

Säännöistä

-Millaisia riskejä vapaaotteluun liittyy? Vaikuttavatko ne omiin valintoihisi urheilu-urallasi ja muussa elämässä? Keskustellaanko riskeistä lajipiireissä?

-Millä tavoin vapaaottelun sääntöjä voisi mielestäsi muokata? Täydelliset nyt?

Turvallisempaan suuntaan/Valtavirran hyväksymäksi, vähemmän sääntöjä/Hardcore suuntaan

-Onko vapaaottelussa ns. kirjoittamattomia sääntöjä? Millaisia?

Moraaliset arvostelmat

-Vapaaottelun arvopohjaa on usein kritisoitu. Edistääkö vapaaottelun harrastaminen hyveitä/moraalisesti arvokkaita luonteenpiirteitä?

-Jos vapaaottelu lajina kiellettäisiin Suomessa, millaisia argumentteja antaisit sen sallimisen puolesta?

-Mitä vastaisit henkilölle, joka tuomitsee vapaaottelun moraalittomaksi toiminnaksi?

-Argumentteja vapaaottelua vastaan, ajatuksia/vastauksia?

-Perustuu muiden vahingoittamiselle?

-Väkivallan ihannointi ja edistäminen

-Miten jokin kadulla laitton asia voi olla urheilua, kun se siirretään kehään?